

আবেদনকাৰী: নন্দিনী সতপথী

বনাম

উত্তৰদাতা: ডানি (পি.এল.) আৰু অন্যান্য

ৰায়দানৰ তাৰিখ-০৭/০৪/১৯৭৮

বিচাৰপীঠ:

কৃষ্ণায়ৰ, ভি.আৰ.

বিচাৰপীঠ:

কৃষ্ণায়ৰ, ভি.আৰ.

সিং, যশৱন্ত

তুলজাপুৰকাৰ, ভি.ডি.

উদ্ধৃতি:

১৯৭৮ এ.আই.আৰ ১০২৫

১৯৭৮ এছ.চি.আৰ (৩) ৬০৮

১৯৭৮ এছ.চি.চি. (২) ৪২৪

উদ্ধৃতিৰ তথ্য:

আৰ. ১৯৭৯ এছ.চি. ৪৪৭ (৭)

আৰ. এফ ১৯৮১ এছ.চি. ৩৭৯ (৬২)

আৰ.এফ. ১৯৯২ এছ.চি. ৬০৪ (৫৮)

ডি. ১৯৯২ এছ.চি. ১৭৯৫ (৭)

আইন:

দণ্ডবিধি, (পঞ্চম আইন), ১৮৬০- ১৭৯ নং ধাৰা- ১৭৯ নং ধাৰাত অপৰাধী অভিপ্ৰায়(mens rea)ৰ উপস্থিতিয়ে গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰেনে-ভাৰতীয় দণ্ডবিধি আইনৰ ১৭৯ নং ধাৰাৰ লগতে ফৌজদাৰী কাৰ্য্যবিধি আইনৰ ১৬১ নং ধাৰা অনুসৰি কি কি প্ৰতিৰক্ষা উপলব্ধ?

ফৌজদাৰী কাৰ্য্যবিধি আইন, ১৯৭৩-ৰ ধাৰা ১৬১(২)- ধাৰা ১৬১(২)-ৰ পৰিমাণসমূহ, -কোনো ব্যক্তিক অপৰাধমূলক অভিযোগত অভিযুক্ত কৰাৰ ক্ষেত্ৰত এনে উত্তৰ ব্যৱহাৰ কৰাটো অন্তৰ্ভুক্ত নেকি যিয়ে তেওঁক সম্ভাৰ্য বা চলি থকা অন্যান্য অপৰাধমূলক গোচৰত দোষী সাব্যস্ত কৰিব পাৰে।, - ধাৰা ১৬১ (১)ত উল্লিখিত "যিকোনো ব্যক্তিৰ লগত পৰিচিত হ'ব লাগে" বাক্যাংশই অভিযুক্ত ব্যক্তিকেই অন্তৰ্ভুক্ত কৰে নে কেৱল এজন সাক্ষীক অন্তৰ্ভুক্ত কৰে- সাক্ষ্য আইনৰ ২৭ নং ধাৰাৰ অৰ্থৰ পৰিসৰৰ ভিতৰত কেতিয়া এটা উত্তৰে স্বীকাৰোক্তিমূলক মৰ্যাদা লাভ কৰে।

২০(৩)নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত সাংবিধানিক অধিকাৰ হিচাপে "মৌনতা অৱলম্বন কৰাৰ অধিকাৰ" কেতিয়া প্ৰযোজ্য হয়? ২০(৩)নং অনুচ্ছেদত উল্লেখ কৰা "অভিযুক্ত" শব্দটোৱে সন্দেহযুক্ত-অভিযুক্তক অন্তৰ্ভুক্ত কৰে নেকি- ভাৰতৰ সংবিধান, ১৯৫০-ৰ অনুচ্ছেদ ২০(৩)- ১৬১ নং ধাৰাত আৰক্ষীয়ে সাক্ষীক পৰীক্ষা কৰা- ফৌজদাৰী কাৰ্য্যবিধি আইন, ১৯৭৩-ৰ অনুবিধি আৰু প্ৰাক্তীয় টোকাৰ প্ৰভাৱ।

মূলটোকা:

উৰিষ্যাৰ প্ৰাক্তন মুখ্যমন্ত্ৰী তথা একালৰ ৰাষ্ট্ৰীয় পৰ্যায়ৰ মন্ত্ৰী আপীলকাৰীগৰাকীক ১৯৭৭ চনৰ ছেপ্টেম্বৰ মাহত কটকৰ ভিজিলেন্স আৰক্ষী উপ-অধীক্ষকে তেওঁৰ বিৰুদ্ধে ধাৰা ৫(২)ৰ লগতে দুৰ্নীতি প্ৰতিৰোধ আইনৰ ধাৰা ৫(১)(ডি) আৰু (ই)-ৰ অধীনত আৰু ভাৰতীয় দণ্ডবিধি আইনৰ ধাৰা ১৬১/১৬৫ আৰু ১২০ (বি) আৰু ১০৯-ৰ অধীনত পঞ্জীয়ন কৰা গোচৰৰ সন্দৰ্ভত তদন্ত কৰাৰ বাবে কটকৰ ভিজিলেন্স

আৰক্ষী ষ্টেচনত উপস্থিত হ'বলৈ নিৰ্দেশ দিয়া হৈছিল। প্ৰথম তথ্য প্ৰতিবেদনৰ ভিত্তিত, যিখন প্ৰতিবেদনত আপীলকাৰী, তেওঁৰ পুত্ৰ আৰু আনসকলক অভিযুক্ত ব্যক্তি হিচাপে দেখুওৱা হৈছিল, তদন্ত আৰম্ভ কৰা হৈছিল। তদন্তৰ সময়ত তেওঁক লিখিতভাৱে দিয়া এলানি দীঘলীয়া প্ৰশ্নৰ সন্দৰ্ভত সোধা-পোছা কৰা হৈছিল। মূল অভিযোগটো হ'ল যে ৰাজহুৱা পদবীত থকা আৰু দীৰ্ঘদিন ধৰি কৰ্তৃত্বত থকা অভিযুক্তজনে এনে সম্পত্তি জমা কৰিছিল, যিবোৰ তেওঁৰ আইনী আয় আৰু সম্ভাৱ্য সা-সম্পদৰ ভিতৰত নপৰে, এই সঞ্চয় অবৈধ ধন লাভ কৰাৰ বাবেই হোৱা বুলি অভিযোগ উঠিছিল। সংবিধানৰ ২০(৩)নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত নিশ্চিত হোৱাৰ অধিকাৰ ব্যৱহাৰ কৰি, আপীলকাৰীয়ে প্ৰশ্নসমূহৰ উত্তৰ নিদিয়াটো বাছি লৈছিল, যাৰ ফলত কটকত থকা ভিজিলেন্সৰ উপ-আৰক্ষী অধীক্ষকে (ডাইৰেক্টৰেট অৱ ভিজিলেন্স) আপীলকাৰীৰ বিৰুদ্ধে ভাৰতীয় দণ্ড বিধিৰ ১৭৯ নং ধাৰাত এজাহাৰ দাখিল কৰে। কটকৰ সদৰৰ মহকুমা ন্যায়িক দণ্ডাধীশে এই অপৰাধ স্বীকাৰ কৰি আপীলকাৰী অভিযুক্তক আদালতত হাজিৰ হ'বলৈ চমন জাৰি কৰে। দণ্ডাধীশৰ এই কাৰ্য্যত ক্ষুৰ্ক হৈ আৰু অভিযোগটোৰে কোনো অপৰাধ প্ৰকাশ কৰা নাই আৰু কৰিব নোৱাৰে বুলি দাবী জনাই অভিযুক্ত-আপীলকাৰীয়ে দণ্ডাধীশৰ কাৰ্য্যবিধিৰ বৈধতাক লৈ প্ৰশ্ন উত্থাপন কৰি সংবিধানৰ ২২৬ নং অনুচ্ছেদৰ লগতে ফো.কা.বি. আইনৰ ৪০১ নং ধাৰাৰ অধীনত উচ্চ ন্যায়ালয়ক প্ৰত্যাহ্বান জনায়। উচ্চ ন্যায়ালয়ত সফল নোহোৱা মূল যুক্তিটো আছিল যে আৰক্ষীৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিবলৈ অস্বীকাৰ কৰাৰ বাবেই অভিযোগ উত্থাপন কৰা হৈছিল যদিও তেওঁৰ মতে সংবিধানৰ ২০(৩)নং অনুচ্ছেদৰ বহল পৰিসৰ আৰু চি.আৰ.পি.চি.-ৰ ১৬১ (২) ধাৰাৰ অধীনত পোৱা সুৰক্ষা তেওঁৰ অস্বীকাৰক ৰক্ষা কৰাৰ বাবে যথেষ্ট আছিল। এই প্ৰাৰম্ভিক প্ৰক্ৰিয়াৰ দ্বাৰা আগবঢ়োৱা অসাংবিধানিকতা আৰু অবৈধতাৰ আবেদনখন উচ্চ ন্যায়ালয়ে নাকচ কৰিছিল আৰু সেয়েহে তেওঁ অনুচ্ছেদ ১৩২(১)ৰ অধীনত প্ৰদান কৰা প্ৰমাণপত্ৰৰ দ্বাৰা এই আদালতত আপীল কৰিছিল। আদালতে আপীলৰ অনুমতি দি বিচাৰ প্ৰক্ৰিয়া বাতিল কৰে।

ৰায়: ১. আইনৰ ১৬০ ধাৰাৰ বিৰুদ্ধে গৈ যেতিয়া এগৰাকী মহিলাক থানালৈ মাতি অনা হয় আৰু যেতিয়া তেওঁ কিছুমান অনুমতিপ্ৰাপ্ত আৰু কিছুমান অনুমতিহীন প্ৰশ্নবাণৰ সন্মুখীন হয়, য'ত আত্ম-অপৰাধৰ বিৰুদ্ধে সাংবিধানিক সুৰক্ষাৰ ক্ষেত্ৰখন (এই সিদ্ধান্তলৈকে) কিছুমান দিশত স্তান হৈ পৰে, যেতিয়া এই আদালতত অভিযুক্তৰ

অধিবক্তাই ইয়াত উল্লেখ কৰা আইনৰ পোহৰত উত্তৰ দিবলৈ নিঃসংকোচে প্ৰতিশ্ৰুতি দিয়ে, যেতিয়া অভিযুক্তক ফৌ.কা.বি. আইনৰ ১৬১ ধাৰা মানি চলাটো আৰু যিকোনো প্ৰতিৰোধ পৰিত্যাগ কৰাটো এই চুক্তিৰ জৰিয়তে লাভ কৰা হয়, যেতিয়া ইয়াৰ লগত জড়িত ব্যৱহাৰিক বিষয়সমূহৰ জটিলতাৰ বাবে আমাৰ বিচাৰত উল্লেখ কৰা অনুসৰি আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰাৰ বাবে আৰক্ষীৰ হেঁচাত সুৰক্ষা দিবলৈ অতিৰিক্ত পদক্ষেপৰ প্ৰয়োজন হয়, আমি বিশ্বাস কৰোঁ যে বিচাৰৰ কাম আগবঢ়াই নিলে আইনৰ শাসনক সন্মান কৰা যেন লাগিব পাৰে, কিন্তু বিচাৰক বাতিল কৰিলে ন্যায়ৰ অন্ত নিশ্চিত হয়- গতিকে বিচাৰক ন্যায়ৰ স্বাৰ্থত বৰ্তমানৰ বিচাৰৰ অন্ত পেলোৱাটোৱেই সঠিক হ'ব। আমি দুঃখিত যে কাৰ্যবাহীয়ে সমস্যাটোৰ এই দিশটো লক্ষ্য কৰা নাই, আৰু ইয়াৰ আঁৰৰ কাৰণবোৰ অনুধাৱন কৰা নাই। [৬৫০ এইচ, ৬৫১ এ-চি]।

সম্ভৱতঃ ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ১৬০(১)নং ধাৰা উলংঘা কৰি এগৰাকী মহিলাক থানালৈ আহিবলৈ নিৰ্দেশ দিলে উত্তেজনাৰ সৃষ্টি হ'ব পাৰে আৰু তেওঁৰ স্ব-ইচ্ছাই সহযোগিতা কৰাৰ ইচ্ছাক নোহোৱা কৰিব পাৰে। কিছুমান প্ৰশ্নই তেওঁক দোষী সাব্যস্ত কৰিব পাৰে। গুৰুত্বপূৰ্ণ কথাটো হ'ল পৰিস্থিতি এনেকুৱা যে ব্যক্তিজনে দিয়া উত্তৰে তেওঁক দোষী সাব্যস্ত কৰিব পাৰে নেকি সেইটো নিৰ্ণয় কৰিবলৈ দণ্ডাধীশে অন্যান্য চলি থকা বা সম্ভাৱ্য গোচৰৰ বিশদ তদন্ত কৰিব লাগিব। তদুপৰি আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰাৰ প্ৰতি তেওঁৰ দুৰ্বলতা প্ৰমাণ কৰাৰ প্ৰক্ৰিয়াই ২০(৩)নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত প্ৰদান কৰা সুৰক্ষাক ক্ষতিগ্ৰস্ত কৰিব পাৰে। [৬৪৯ জি-এইচ, ৬৫০ এ]।

(ক) ১৬১ নং ধাৰাই আৰক্ষীক তদন্তৰ সময়ত অভিযুক্তক জেৰা কৰিবলৈ অনুমতি প্ৰদান কৰে ; [৬৪৪-চি]।

(খ) ২০(৩)নং অনুচ্ছেদৰ নিষেধাজ্ঞা কেৱল গোচৰটো আদালতত থকাৰ সময়তেই নহয়, আৰক্ষীৰ জেৰাৰ পৰ্যায়ৰ পৰাই প্ৰযোজ্য। [৬৪৪-চি]।

(গ) আৰক্ষীৰ তদন্তৰ ক্ষেত্ৰত ২০(৩)নং অনুচ্ছেদ আৰু ১৬১(১)নং ধাৰাই মূলতঃ একেটা পৰিসৰকে সামৰি লয়। [৬৪৪-চি]।

(ঘ) আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰাৰ বিৰুদ্ধে নিয়ম আৰু তদন্ত বা বিচাৰৰ সময়ত মৌন হৈ থকাৰ অধিকাৰ অন্যান্য বিচাৰাধীন বা সম্ভাৱ্য অপৰাধৰ ক্ষেত্ৰতো প্ৰযোজ্য, যিয়ে

অভিযুক্তক স্বেচ্ছাই অপৰাধমূলক আচৰণ স্বীকাৰ কৰাৰ পৰা নিৰুৎসাহিত কৰিব পাৰে। [৬৪৪ চি-ডি]।

(ঙ) 'বলপূৰ্বক সাক্ষ্য' শব্দটো কেৱল শাৰীৰিক ভাবুকি বা জোৰ-জবৰদস্তিৰ জৰিয়তে লাভ কৰা প্ৰমাণ হিচাপে বুজা উচিত নহয়, বৰঞ্চ অসহযোগৰ বাবে আইনী শাস্তিৰ পৰিৱৰ্তে মানসিক চাপ, নিৰ্যাতনমূলক প্ৰশ্ন, ভাবুকি দিয়াৰ কৌশল আৰু একেধৰণৰ বে-আইনী পদ্ধতিৰ জৰিয়তে লাভ কৰা প্ৰমাণ হিচাপে বুজা উচিত। গতিকে উত্তৰ দিবলৈ অস্বীকাৰ কৰা বা সত্য উত্তৰ দিয়াৰ বাবে ইয়াৰ পিছত হোৱা আইনী পৰিণতিক ২০(৩)নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত বলপ্ৰয়োগ বুলি ধৰিব নোৱাৰি। সম্ভাৱ্য বিচাৰৰ সন্মুখত মৌন হৈ থকাৰ পথ বাছি ল'লে সাংবিধানিক অধিকাৰ ব্যৱহাৰ কৰাৰ সময়ত আইনী উত্তেজনাৰ সৃষ্টি হ'ব পাৰে। কিন্তু যদি কোনো আৰক্ষী বিষয়ই অভিযুক্তৰ পৰা তথ্য উলিয়াবৰ বাবে কোনো ধৰণৰ হেঁচা প্ৰয়োগ কৰে, সেয়া কম বা বেছি, মানসিক বা শাৰীৰিক, প্ৰত্যক্ষ বা পৰোক্ষ যিয়েই নহওক, কিন্তু অভিযুক্তৰ দোষক দৃঢ়ভাৱে প্ৰকাশ কৰিব পৰাকৈ যথেষ্ট গুৰুত্বপূৰ্ণ হয়, তেন্তে ই "বলপূৰ্বক সাক্ষ্য" হিচাপে যোগ্যতা অৰ্জন কৰে আৰু ২০(৩) নং অনুচ্ছেদৰ নীতিৰ বিৰুদ্ধে যায়। [৬৪৪ ডি-এফ]।

(চ) এজন আৰক্ষী বিষয়া স্পষ্টভাৱে কৰ্তৃত্বশীল ব্যক্তি। বিশেষকৈ থানাৰ পৰিৱেশত উত্তৰ দিবলৈ জোৰ দিয়াটো এক প্ৰকাৰৰ হেঁচা, যদিহে জোৰ-জবৰদস্তি ৰোধ কৰিবলৈ নিৰ্দিষ্ট সুৰক্ষা ব্যৱস্থা মানি চলা নহয়। প্ৰশ্নৰ উত্তৰ নিদিয়াৰ বাবে আইনী পৰিণতিৰ বিষয়ে বাৰে বাৰে সতৰ্ক কৰি দিয়াটো অত্যধিক হেঁচাত পৰিণত হ'ব পাৰে, যিয়ে সম্ভাৱ্যভাৱে ২০(৩)নং অনুচ্ছেদ উলংঘা কৰিব পাৰে। কেৱল আইনী শাস্তি আৰোপ কৰাটোক বাধ্যবাধকতা বুলি গণ্য কৰা নহ'বও পাৰে, কিন্তু জেৰাৰ সময়ত ইয়াক কেনেকৈ প্ৰয়োগ কৰা হয়, সেইটোৱে উত্তেজনা আৰু বাধ্যবাধকতাৰ সীমাৰেখাৰে আদেশ দিয়া সুৰৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে; [৬৪৪ এফ-জি]।

(ছ) আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰা বা নিজকে অপৰাধমূলক অভিযোগৰ সন্মুখীন কৰাৰ প্ৰৱণতাটো কেৱল "প্ৰাসংগিক" হোৱাতকৈ অধিক, কিন্তু সম্পূৰ্ণ "স্বীকাৰোক্তি"ৰ স্তৰত উপনীত নহয়। অপ্ৰাসংগিক প্ৰশ্নৰ অনুমতি নাই যদিও প্ৰাসংগিক প্ৰশ্ন অনুমোদিত; কিন্তু যেতিয়া প্ৰাসংগিক প্ৰশ্নবোৰৰ উত্তৰ দিয়াৰ লগে লগে অপৰাধবোধৰ

ইংগিত দিয়ে, তেতিয়া সেইবোৰে আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰাৰ সূচনা কৰিব পাৰে। [৬৪৪ জি-এইচ]।

(জ) অভিযুক্তজনক কেৱল প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিবলৈ বাধ্য কৰিব নোৱাৰি কিয়নো তেওঁৰ উত্তৰবোৰে, যেতিয়া এককভাৱে আৰু বৰ্তমানৰ গোচৰৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত বিবেচনা কৰা হয়, অপৰাধৰ পৰামৰ্শ নিদিয়ে। বৰ্তমানৰ তদন্ত সেই বিষয়টোৰ সৈতে জড়িত নহ'লেও যদি তেওঁৰ উত্তৰে তেওঁক আন এটা চলি থকা বা ভৱিষ্যতৰ অভিযোগত অভিযুক্ত কৰাৰ পাৰে, তেন্তে তেওঁৰ মৌনতা অৱলম্বন কৰাৰ অধিকাৰ আছে। কোনো উত্তৰে দোষী সাব্যস্ত কৰিব পাৰে নেকি সেইটো মূল্যায়ন কৰোঁতে অভিযুক্তই সামগ্ৰিক পৰিস্থিতি, ব্যক্তিগত বা সামাজিক কাৰকসমূহৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখিব পাৰে। কিন্তু ভিত্তিহীন ভয়, অবাস্তৱ চিন্তা আৰু অস্পষ্ট সম্ভাৱনাক উত্তৰ নিদিয়াৰ অজুহাত হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিব নোৱাৰি। যি ক্ষেত্ৰত অভিযুক্তই অপৰাধ কৰাৰ কোনো স্পষ্ট প্ৰৱণতা নাই তাত তেওঁ নিশ্চিতভাৱে উত্তৰ দিব লাগিব। [৬৪৪ এইচ, ৬৪৫ এ-বি]।

(ঝ) ভাৰতীয় দণ্ডবিধি আইনৰ ১৭৯ নং ধাৰাত এটা অপৰাধী অভিপ্ৰায় জড়িত হৈ আছে, আৰু যদি ইচ্ছাকৃতভাৱে অস্বীকাৰ কৰা নহয়, কিন্তু কেৱল অনিচ্ছাকৃত অৱহেলা বা কিবা এটা এৰাই চলাৰ নিৰাপদ প্ৰচেষ্টাহে কৰা হয়, তেন্তে অপৰাধটো প্ৰতিষ্ঠা নহয়। [৬৪৫- চি]

(ঞ) যেতিয়া অভিযুক্তৰ ব্যাখ্যাই যুক্তিসংগত সন্দেহৰ সৃষ্টি কৰে, তেতিয়া তেওঁ ইয়াৰ পৰা লাভৱান হোৱা উচিত, আৰু তেওঁ নিজৰ যুক্তি প্ৰমাণ কৰিবলৈ বাধ্য হোৱা উচিত নহয়। নহ'লে এই প্ৰক্ৰিয়াৰ দ্বাৰা তেওঁ যি বিশেষাধিকাৰৰ বাবে যুঁজি আছে, সেই বিশেষাধিকাৰটো এৰি দিবলৈ বাধ্য হ'ব পাৰে। প্ৰথম দৃষ্টিত নিৰ্দোষী যেন লগা তথ্যবোৰ বহল প্ৰসংগত বিবেচনা কৰিলে আচলতে ঋতিকাৰক বা বিপজ্জনক হ'ব পাৰে। [৬৪৫ চি-ডি]

(ট) যিকোনো গ্ৰেপ্তাৰ হোৱা ব্যক্তিৰ অধিবক্তা বাছনি কৰি কথা পতাৰ অধিকাৰ আছে। ইয়াৰ অৰ্থ এইটো নহয় যে গ্ৰেপ্তাৰ বা জিম্মাত নথকা ব্যক্তিক সেই অধিকাৰৰ পৰা বঞ্চিত কৰিব পাৰি। ২২(১)নং অনুচ্ছেদৰ মূল কথাটো হ'ল যে অপৰাধৰ অভিযোগত অভিযুক্ত যিকোনো ব্যক্তিয়ে পৰামৰ্শৰ বাবে অধিবক্তাৰ সুবিধা

লাভ কৰাটো আইনৰ শাসনৰ বাবে অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ, বিশেষকৈ যেতিয়া তেওঁক হেফাজতত ৰখা অৱস্থাত সোধা-পোছা কৰা হয়। লগতে অভিযুক্তক নিজৰ পছন্দৰ অধিবক্তাৰ পৰামৰ্শ ল'বলৈ দিয়াটোৱে আত্মদোষী সাব্যস্ত হোৱাৰ পৰা তেওঁলোকৰ অধিকাৰ সুৰক্ষিত কৰাত সহায় কৰে। ইয়াৰ উপৰিও, আত্মদোষী সাব্যস্ত হোৱাৰ পৰা অধিকাৰ সুৰক্ষিত কৰিবলৈ অভিযুক্তক তেওঁলোকৰ পছন্দৰ অধিবক্তাৰ পৰামৰ্শ লোৱাৰ অধিকাৰ প্ৰদান কৰাটো গুৰুত্বপূৰ্ণ। আমাৰ দেশৰ কিছুমান পৰিস্থিতিত এজন অধিবক্তা উপস্থিত থকাটো সাংবিধানিক অধিকাৰ আৰু ইয়াৰ দ্বাৰা ২০(৩)নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত মৌনতাৰ অধিকাৰক সন্মান জনোৱাটো নিশ্চিত কৰা হয়। ২০(৩) নং অনুচ্ছেদ আৰু ২২(১)নং অনুচ্ছেদ একত্ৰিত কৰি আৰক্ষীয়ে অভিযুক্ত ব্যক্তিজনৰ অধিবক্তাক তেওঁৰ সোধা-পোছাৰ সময়ত উপস্থিত থাকিবলৈ দিয়াটো এটা ভাল অভ্যাস। ই অনুচ্ছেদ ২০(৩) আৰু ধাৰা ১৬১(২)ৰ যিকোনো ধৰণৰ অপব্যৱহাৰ ৰোধ কৰাত সহায় কৰে। আৰক্ষীয়ে যে উকীল দিবই লাগিব এনে নহয়; যাৰ দ্বাৰা এক অবাঞ্ছিত "পুলিচ-ষ্টেচন-উকীল" ব্যৱস্থাৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে, যি নিৰ্যাতনৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে আৰু অন্যান্য সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে। বৰঞ্চ যদি কোনো অভিযুক্ত ব্যক্তিক সোধা-পোছা কৰাৰ সময়ত তেওঁৰ অধিবক্তা তেওঁলোকৰ লগত থাকিব বিচাৰে, তেন্তে এই অনুৰোধ নাকচ কৰা উচিত নহয়। ইয়াক অস্বীকাৰ কৰিলে গোপনে আৰু জোৰ-জবৰদস্তিৰ জৰিয়তে অনাকাঙ্ক্ষিতভাৱে আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰাৰ দৰে গুৰুতৰ পৰিণতি হ'ব পাৰে। সোধা-পোছাৰ সময়ত এজন অধিবক্তা উপস্থিত থকাটো সদায় সম্ভৱ নহ'বও পাৰে, বিশেষকৈ যেতিয়ালৈকে জন প্ৰতিৰক্ষা ব্যৱস্থা ব্যাপক নহয়, তেতিয়ালৈকে আৰক্ষীয়ে অধিবক্তাৰ আগমনৰ বাবে অত্যধিক অপেক্ষা কৰিব নালাগে। কিন্তু তেওঁলোকে অভিযুক্তক নিজৰ মৌনতাৰ অধিকাৰ আৰু আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰাৰ বিৰুদ্ধে ধাৰাবাহিকভাৱে অৱগত কৰিব লাগিব। যদি অভিযুক্তই পঢ়িব আৰু লিখিব পাৰে তেন্তে তেওঁৰ এই অধিকাৰৰ স্বীকৃতি লিখিতভাৱে লাভ কৰিব লাগে। [৬৪৫ জি-এইচ, ৬৪৬ এ-ই]।

(১) যেতিয়া কোনো গোচৰ সমাধান কৰাটো অত্যন্ত প্ৰয়োজনীয় হয়, তদন্ত প্ৰত্যাহ্বানজনক হয়, আৰু যেতিয়া জোৰ-জুলুমৰ যোগেদি মূল্যবান তথ্য লাভ কৰাৰ সম্ভাৱনা থাকে, তেনে ক্ষেত্ৰত 'থাৰ্ড ডিগ্ৰী' কৌশলৰ ব্যৱহাৰ আৰক্ষীৰ বাবে প্ৰলোভনজনক হ'ব পাৰে। [৬৪৬ এফ]

[যেতিয়া কোনো অভিযুক্ত ব্যক্তিক তেওঁৰ দ্বাৰা নিৰ্বাচিত অধিবক্তাজন উপস্থিত নোহোৱাকৈ পৰীক্ষা কৰা হয়, তেতিয়া কোনো আৰক্ষী বিষয়ই তেওঁক কোনো দণ্ডাধীশ, চিকিৎসক বা আন ইচ্ছুক আৰু দায়িত্বশীল নিৰপেক্ষ বিষয়া বা নন-অফিচিয়েলৰ ওচৰলৈ লৈ যাব লাগে আৰু এই ব্যক্তিগত বৈঠকত অভিযুক্তক আৰক্ষীৰ উপস্থিতিৰ পৰা আঁতৰি মুক্তভাৱে কথা কোৱাৰ সুযোগ দিব লাগে আৰু তেওঁলোকৰ ওপৰত কোনো ধৰণৰ হেঁচা বা জোৰ-জবৰদস্তি কৰা হৈছে নেকি সেই কথা প্ৰকাশ কৰিবলৈ দিব লাগে। ইয়াৰ পিছত অভিযুক্তক ন্যায়িক বা বিকল্প জিম্মাত ৰখা উচিত য'ত আৰক্ষীয়ে তেওঁলোকক প্ৰভাৱিত কৰিব নোৱাৰে। এই কথা-বতৰা পৰিচালনা কৰা ব্যক্তিজনে সংশ্লিষ্ট আলোচনাক চমুকৈ নথিভুক্ত কৰিব লাগে যদিও আৰক্ষীৰ সৈতে ভাগ-বতৰা কৰিব নালাগে- বৰঞ্চ ওচৰৰ দণ্ডাধীশৰ লগত ভাগ-বতৰা কৰিব লাগে আৰু এই আৰ্হিৰ পাইলট প্ৰকল্পসমূহে অনুচ্ছেদ ২০(৩) কাৰ্যকৰী কৰাৰ ব্যৱহাৰিক প্ৰক্ৰিয়াসমূহক পথ প্ৰদৰ্শন কৰিবলৈ অভিজ্ঞতা লাভ কৰিব পাৰে। এইটো আদেশ নহয়, এক প্ৰয়োজনীয় পৰামৰ্শহে। [৬৪ ডি-ই]

আৰক্ষীয়ে এনেধৰণৰ প্ৰশ্ন সুধিব পাৰে, যিবোৰ প্ৰশ্ন আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰাৰ সৈতে জড়িত নহয়। সেইবোৰৰ উত্তৰ দিয়াটো এজন নাগৰিকৰ কৰ্তব্য, আৰু তেনে নকৰিলে ব্যক্তিজন দোষী সাব্যস্ত হ'ব পাৰে। জেৰাৰ সন্মুখীন হৈ থকা ব্যক্তিজনে চলি থকা বা আগলুক তদন্তত সকলো অভিযোগবিহীন প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিব লাগে। যদি তেওঁ ভাবে যে কোনো প্ৰশ্নই তেওঁক দোষী সাব্যস্ত কৰিব পাৰে, তেন্তে গোচৰটোৰ সবিশেষ তথ্য নিদিয়াকৈয়ে উত্তৰ দিব লাগে। যদি সমগ্ৰ পৰীক্ষাৰ পিছত তদন্তকাৰী বিষয়াজনে বিশ্বাস কৰে যে কোনোবাই আত্মদোষী সাব্যস্ত হোৱাৰ পৰা ৰক্ষাকৰচ দাবী কৰি ইচ্ছাকৃতভাৱে প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিবলৈ অস্বীকাৰ কৰিছে, তেন্তে তেওঁ সেই ব্যক্তিজনৰ বিৰুদ্ধে গোচৰ চলাব পাৰে। কিন্তু ভাৰতীয় দণ্ডবিধি আইনৰ ১৭৯ নং ধাৰাটো ২০(৩)নং অনুচ্ছেদৰ সাংবিধানিক সীমাৰ ভিতৰত পৰিলেও এই ধাৰাটো উপযুক্ত কাৰণ নোহোৱাকৈ মানুহক ভয় খুৱাবলৈ বা হেঁচা প্ৰয়োগ কৰিবলৈ বেছি আকস্মিকভাৱে ব্যৱহাৰ কৰা উচিত নহয়। [৬৫১ চি-এফ]

(২) আইনৰ শাসন বাৰিৰ ৰছীত পৰিণত হয় যদিহে লোক সেৱকসকলৰ আইনী কৰ্তৃত্বক পালন কৰিবলৈ যিসকল লোক বাধ্য, সেই লোকসকলে অৱজ্ঞা বা

অৱমাননা কৰে। শেষত আইনৰ ক্ষমতাই নাগৰিকৰ অধিকাৰ সুৰক্ষিত কৰে আৰু কোনোৱেই, আনকি মন্ত্ৰী বা উচ্চ পদবীত থকা জনেও শাস্তিৰ সন্মুখীন নোহোৱাকৈ অমান্য কৰিব নোৱাৰে। ভাৰতীয় দণ্ডবিধিৰ দশম অধ্যায়ৰ উদ্দেশ্য হৈছে লোক সেৱকসকলে নিজৰ আইনী কৰ্তৃত্ব প্ৰয়োগ কৰাৰ সময়ত অবাধ্য হ'লে শাস্তি দিয়া। ১৭৯ নং ধাৰা হৈছে এনে পৰিস্থিতিৰ সৈতে জড়িত বিধান য'ত এজন লোক সেৱকে আইনগতভাৱে সত্য উত্তৰ দাবী কৰে, যদিও তেওঁ অস্বীকাৰ বা মিছা কথাৰ সন্মুখীন হয়। [৬২০ এফ-জি]

(৩) ভাৰতীয় দণ্ডবিধি আইনৰ ১৭৯ নং ধাৰা ফাঁহিয়াই চালে দেখা যায়-
(ক) দাবী উত্থাপন কৰা ব্যক্তিজন আৰক্ষী বিষয়াৰ দৰে এজন লোক সেৱক হয় ;
(খ) দাবীটো তদন্তকাৰী বিষয়াৰ আইনী কৰ্তৃত্বৰ ভিতৰত কোনো বিষয়ৰ সৈতে জড়িত সত্য তথ্যৰ বাবে হ'ব লাগিব; আৰু, নিঃসন্দেহে, এজন তদন্তকাৰী বিষয়াই ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ অধীনত এনেধৰণৰ কৰ্তৃত্ব লাভ কৰে, আৰু এই ক্ষেত্ৰত, অনুৰোধটো সঠিকভাৱে তদন্তৰ অধীনত থকা অপৰাধসমূহৰ সৈতে প্ৰাসংগিক বুলি অনুমান কৰা বিষয়বোৰৰ ওপৰত সৎ হোৱাৰ বাবে আছিল। ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ১৬১ নং ধাৰাত কোনো গোচৰৰ বিষয়ে জনা যিকোনো ব্যক্তিয়ে যিবোৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰে তেওঁক অপৰাধমূলক অভিযোগৰ সন্মুখীন কৰাব পাৰে, সেইবোৰ প্ৰশ্নক বাদ দি সেই গোচৰৰ সৈতে জড়িত সকলো প্ৰশ্নৰ সত্য উত্তৰ দিব লাগিব। [৬২১ এ-বি]।

এই গোচৰটোৰ ক্ষেত্ৰত, লিখিত প্ৰশ্নৰ মৌখিক উত্তৰ বিচৰা হৈছিল যদিও উত্তৰ দিয়াৰ পৰিৱৰ্তে, নিজৰ আইনী অধিকাৰ বা সাংবিধানিক সুৰক্ষাৰ অধীনত ব্যক্তিজনে মৌন হৈ থকাটো বাছি লৈছিল আৰু ২০(৩)নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত অভিযুক্তজনৰ এই অস্বীকাৰে হতাশ কৰা বিষয়াজনক ভাৰতীয় দণ্ডবিধি আইনৰ ১৭৯ নং ধাৰাত অনুমোদন বিচাৰিবলৈ বাধ্য কৰাইছিল। যদি আদালতে আইনখন কঠোৰভাৱে মানি চলে, তেন্তে ব্যক্তিজনক দোষী সাব্যস্ত কৰা উচিত, অন্যথা, আইনখনে নিজেই তেওঁলোকক নিজকে ৰক্ষা কৰাৰ উপায় প্ৰদান নকৰালৈকে, মানুহে প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিবলৈ অস্বীকাৰ কৰি থাকিলে তদন্তৰ কৰ্তৃত্ব দুৰ্বল হ'ব পাৰে। [৬২১ বি-চি]।

(৪) অনুচ্ছেদ ২০(৩) আৰু ধাৰা ১৬১(২)-এ সামৰি লোৱা দুয়োটা পৰিসৰৰ অতি মিল আছে। দৰাচলতে আমি বিশ্বাস কৰিবলৈ বাধ্য যে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ১৬১(২) নং ধাৰাটো মূলতঃ সাংবিধানিক দফাটোৰ ওপৰত এক সংসদীয় বিশদ ব্যাখ্যা। [৬২৩ ডি]।

২০(৩)নং অনুচ্ছেদৰ দৰে সাংবিধানিক ব্যৱস্থা এটাক ইয়াৰ সম্পূৰ্ণ পৰিসৰৰ ভিতৰত বুজিব লাগে। গতিকে, "যিকোনো অপৰাধৰ অভিযুক্ত" আৰু "নিজৰ বিৰুদ্ধে সাক্ষী হোৱা" বাক্যাংশবোৰৰ বহল ব্যাখ্যা কৰা উচিত। অধিবক্তাই যুক্তি দৰ্শোৱাৰ দৰে ২০(৩)নং অনুচ্ছেদ সীমিত নহয়; মিৰাণ্ডা বনাম এৰিজোনা [৩৮৪ ইউ.এছ.৪৩৬ (১৯৬৬)] ৰায়দানৰ দৰেই ই আৰক্ষীৰ তদন্তৰ পৰ্যায়লৈকে বিস্তৃত। ইয়াৰ অৰ্থ সীমিত কৰিলে এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ সুৰক্ষা দুৰ্বল হ'ব পাৰে। এই বিধানে মূলতঃ দুটা মূল প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিয়ে: (১) ব্যক্তিজনক অপৰাধৰ অভিযোগত অভিযুক্ত কোনোবা এজনৰ বাবে সাক্ষ্য দিবলৈ কোৱা হৈছে নেকি? (২) নিজৰ বিৰুদ্ধে প্ৰমাণ দিবলৈ বাধ্য কৰা হৈছে নেকি? [৬২৩ ই-এফ]

মিৰাণ্ডা বনাম এৰিজোনা, ৩৮৪ ইউ.এছ. ৪৩৬ (১৯৬৬); উল্লেখ কৰা হৈছে।

বহল ব্যাখ্যাৰ পৰা অনুমান কৰিব পাৰি যে আইনৰ ১৬১(২)নং ধাৰাত কেৱল থানাত পঞ্জীয়নভুক্ত অভিযোগেই নহয়, এনে অভিযোগো সামৰি ল'ব পাৰে যিবোৰে কোনো ব্যক্তিৰ বিৰুদ্ধে অপৰাধমূলক অভিযোগ উত্থাপন কৰিব পাৰে। যদি আমি এই কথা ২০(৩) নং অনুচ্ছেদত প্ৰয়োগ কৰো, তেন্তে ই সাংবিধানিক দফাটোক ১৬১(২)নং ধাৰাত উল্লেখ কৰা স্পষ্ট নিষেধাজ্ঞাৰ সৈতে একাকাৰ কৰে। ১৬১(২)নং ধাৰাত বিশেষভাৱে "নিজকে অপৰাধমূলক অভিযোগৰ সন্মুখীন কৰা" শব্দটো অৰ্থপূৰ্ণভাৱে ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। নিশ্চিতভাৱে এই শব্দবোৰে এনে পৰিস্থিতিক সামৰি লৈছে য'ত এজন ব্যক্তিয়ে বৰ্তমান কেৱল অপৰাধমূলক অভিযোগৰ সন্মুখীন হোৱাই নহয়, অতি সোনকালে এনে অভিযোগৰ সন্মুখীন হ'বলৈ ওলোৱা পৰিস্থিতিও সামৰি লৈছে। ২০(৩)নং অনুচ্ছেদত "যিকোনো অপৰাধত অভিযুক্ত" শব্দটোৱে বৰ্তমানৰ আইনী সিদ্ধান্ত অনুসৰি ভৱিষ্যতে নহয়, অদূৰ ভৱিষ্যতেও নহয়, বৰ্তমান আনুষ্ঠানিকভাৱে অভিযুক্ত ব্যক্তিক বুজায়। "নিজৰ বিৰুদ্ধে সাক্ষী হোৱা"-অভিব্যক্তিটোৱে ন্যায়ালয়ৰ প্ৰক্ৰিয়াতকৈও অধিক তাৎপৰ্য বহন কৰে। কোনো ব্যক্তিয়ে

তেওঁক দোষী সাব্যস্ত কৰিব পৰা প্ৰমাণ বা তথ্য প্ৰদান কৰা যিকোনো দৃষ্টান্ত এই বৰ্ণনাৰ অধীনত পৰে। ই কেৱল পৰীক্ষামূলক পৰ্যায়তে সীমাবদ্ধ নহয়; তথ্য বিনিময় আৰু প্ৰমাণ সংগ্ৰহৰ সৈতে জড়িত প্ৰতিটো পৰ্যায়তে ই প্ৰযোজ্য। অৰ্থাৎ আৰক্ষী পৰ্যায়ৰ তদন্তকো ২০(৩)নং অনুচ্ছেদত সামৰি লোৱা হৈছে। ধাৰা ১৬১(২)ৰ উদ্দেশ্যৰ সৈতে ইয়াৰ মিল আছে। [৬২৩ জি-এইচ, ৬২৪ এ-বি]।

সেই ধাৰাই আৰক্ষী বিষয়াৰ দ্বাৰা সোধা-পোছাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰে আৰু সেই পৰ্যায়ত আইনী সুৰক্ষা প্ৰদান কৰে। চমুকৈ, সংবিধান আৰু বিধিয়ে একেধৰণৰ সুৰক্ষা প্ৰদান কৰে। বিধিসমূহ সলনি কৰিব পাৰি, কিন্তু সংবিধানখন অধিক স্থায়ী। [৬২৪ বি-চি]

(৬) ভাৰতীয় সাম্ৰাজ্য আইন অনুসৰি ই মিৰাণ্ডাৰ নিয়মক স্বীকাৰ কৰে যে জিন্মাত লোৱা জেৰা সাধাৰণতে জোৰ-জবৰদস্তি কৰা হয়, আৰু এই কথা ২৬ নং ধাৰাত প্ৰকাশ কৰা হৈছে, কিন্তু মন কৰিবলগীয়া যে ভাৰতীয় বিধানটো অধিক সীমিত কাৰণ ই বিশেষভাৱে স্বীকাৰোক্তিৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য, যিটো হৈছে আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰাৰ তুলনাত এক সংকীৰ্ণ ধাৰণা। [৬২৪ ডি]

(৭) অপৰাধীক ধৰাৰ প্ৰতি সমাজৰ আগ্ৰহ আৰু অভিযুক্ত ব্যক্তিৰ সাংবিধানিক অধিকাৰৰ মাজত এক প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা আছে। আমেৰিকাত ঘটনাৰ দৰে পৰিস্থিতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি এই স্বাৰ্থসমূহৰ মাজত সঠিক ভাৰসাম্য বিচাৰি উলিওৱাৰ ক্ষেত্ৰত গুৰুত্ব সলনি হ'ব পাৰে। সেইবাবে, আমাৰ সাংবিধানিক দৃষ্টিভঙ্গী নিৰপেক্ষ নহৈ আপেক্ষিক হ'ব লাগিব, বিশেষকৈ যেতিয়া প্ৰযুক্তিৰ উন্নতি, অপৰাধৰ হাৰ বৃদ্ধি, আৰু অন্যান্য সামাজিক পৰিৱৰ্তনৰ দৰে কাৰকে আমি ন্যায্য আৰু মানৱীয় ন্যায় লাভৰ বাবে নীতিসমূহ কেনেকৈ প্ৰয়োগ কৰো তাৰ ওপৰত প্ৰভাৱ পেলায়। [৬২৪ ই-জি]

কাউচ বনাম আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰ, ৪০৯ ইউ.এছ.৩২২, ৩৩৬ (১৯৭২)ৰ উল্লেখ কৰা হৈছে।

(৮) আত্মদোষী সাব্যস্ত হোৱাৰ পৰা সুৰক্ষাৰ তাৎপৰ্য্য আৰু সামৰ্থ্যক মূল্যায়ন কৰাৰ আগতে আমি দুটা গুৰুত্বপূৰ্ণ কথা মনত ৰাখিব লাগিব। প্ৰথমতে, আমি এই চিন্তাক উলাই কৰা উচিত নহয় যে আৰক্ষীয়ে হয়তো এতিয়াও নিৰ্যাতন কৰি মানুহক নিজকে

দোষী সাব্যস্ত কৰিবলৈ বাধ্য কৰিব পাৰে—এয়া কেৱল অতীতৰ কথা নহয়। দ্বিতীয়তে, আমি সদায় মনত ৰাখিব লাগিব যে ভাৰতত আৰু বিশ্বজুৰি অপৰাধৰ সংখ্যা বৃদ্ধি পাইছে, আৰু অপৰাধীসকল আইন প্ৰয়োগকাৰী সংস্থাকৈ আগবাঢ়ি আছে।[৬২৫ চি, জি]।

ফৌজদাৰী ন্যায় ব্যৱস্থাৰ প্ৰাথমিক কৰ্তব্য হ'ল প্ৰমাণৰ জৰিয়তে সত্য উল্লোচন কৰি ন্যায় নিশ্চিত কৰা। অৱশ্যে, ব্যৱহাৰ কৰা পদ্ধতিবোৰ নৈতিক হ'ব লাগিব, আৰু লক্ষ্যযিমানেই মহৎ নহওঁক কিয়, আমি ব্যক্তিৰ মৰ্যাদা আৰু স্বাধীনতাৰ সৈতে আপোচ কৰিব নালাগে। সেইবাবে 'থাৰ্ড ডিগ্ৰী' নিষিদ্ধ কৰিব লাগিব আৰু সঁচাকৈয়ে নিষিদ্ধ কৰা হৈছে।[৬২৬ এফ-জি]

"নেমো টেনেটাৰ চেইপছাম একিউছাৰ"(nemo tenetur sceipsum tenetur) কথাষাৰৰ আঁৰৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ নীতিটোৱে, যাৰ অৰ্থ হৈছে "এজন মানুহে নিজকে দোষী বুলি প্ৰতিনিধিত্ব কৰিব নোৱাৰে", কাৰোবাক নিজকে অভিযুক্ত কৰিবলৈ বাধ্য কৰাটো নিষিদ্ধ কৰা হৈছে, এই নীতি অত্যধিক বহল কৰা বা আভূৱা ভৰি নোহোৱা কৰা উচিত নহয়। কেৱল প্ৰতীকীভাৱে নহয়, বাস্তৱ জীৱনৰ পৰিস্থিতিত ইয়াক সক্ৰিয়ভাৱে প্ৰয়োগ কৰাটো প্ৰয়োজন। ২০(৩)নং অনুচ্ছেদটো কেৱল এক প্ৰতিশ্ৰুতি নহয় বুলি নিশ্চিত কৰিবলৈ আদালতে ইয়াক ব্যৱহাৰিক অৰ্থ প্ৰদান কৰিব লাগে আৰু ইয়াক ফলপ্ৰসূভাৱে বলবৎ কৰিব লাগে।[৬২৬ এইচ, ৬২৭ খ্ৰীষ্টপূৰ্ব]।

মিৰাগুা বনাম এৰিজোনা, ৩৮৪ ইউ.এছ. ৪৩৬ (১৯৬৬), ব্ৰাউন বনাম ব্ৰাকাৰ, ৪০ এল. এড. ৮১৯-ৰ উল্লেখ কৰা হৈছে।

মিৰাগুাৰ যুক্তিয়ে সুৰক্ষামূলক ব্যৱস্থা স্থাপন আৰু আৰক্ষীৰ দ্বাৰা বলবৎ কৰাটো নিশ্চিত কৰাৰ গুৰুত্বৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰে, যাতে ২০(৩)নং অনুচ্ছেদে কঠিন পৰিস্থিতিসমূহ ফলপ্ৰসূভাৱে মোকাবিলা কৰিব পাৰে।[৬৩০ এফ-জি]।

(৯) আমাৰ সংবিধানৰ সৃষ্টিকৰ্তাসকলে জীৱনৰ কিছুমান প্ৰত্যাহ্বান আৰু জটিলতাক স্বীকাৰ কৰিছিল। তেওঁলোকে ন্যায়াধীশসকলক ৰাষ্ট্ৰ আৰু ব্যক্তিৰ মাজত ন্যায্য ভাৰসাম্য নিশ্চিত কৰিবলৈ আৰু মৌলিক অধিকাৰসমূহক অধিক ফলপ্ৰসূ কৰি তুলিবলৈ নিৰ্দেশ দিয়ে, যাতে সেইবোৰ অথহীন নহয়। সৰু আৰু লুকাই চুৰকৈ কৰা কামেও এই

অধিকাৰসমূহক ক্ষতিগ্ৰস্ত কৰিব পাৰে যদিহে আইনখনে আৰম্ভণিৰে পৰাই অবৈধ আৰু অসাংবিধানিক কাৰ্যকলাপৰ ওপৰত নিষেধাজ্ঞা নিষিদ্ধ নকৰে। ওখ টাৱাৰ এটাৰ চূড়ান্ত পতনৰ মূল কাৰণ হ'ল ভেঁটিত থকা প্ৰথম শিলটো অজানিতে আঁতৰ কৰা।
[৬৩১ ই-এফ]

অনুচ্ছেদ ২০(৩) হৈছে এক মৌলিক মানৱ অধিকাৰ, যি মৰ্যাদা, সততা আৰু ব্যক্তিগত অলঙ্ঘনীয়তা সুৰক্ষিত কৰে, আৰু আৰক্ষী থানাৰ বিৰোধী পৰিৱেশত এটা বিৰোধী প্ৰণালীক অনুসন্ধানমূলক প্ৰণালীলৈ ৰূপান্তৰ কৰাত বাধা দিয়ে। অদূৰ ভৱিষ্যতত, সেই তদন্তই সৰ্বোত্তম, য'ত কৌশল কম ব্যৱহাৰ হয়, আৰু এজন সন্মানীয় আৰক্ষী হৈছে এনে এজন আৰক্ষী, যি বলপ্ৰয়োগ কৰাৰ সলনি তেওঁৰ বুদ্ধিমত্তা ব্যৱহাৰ কৰে।

১৬১(২)নং ধাৰাক সংবিধানৰ ২০(৩)নং অনুচ্ছেদৰ সংসদীয় ব্যাখ্যা হিচাপে বিবেচনা কৰিব পাৰি। ইয়াৰ দ্বাৰা আৰক্ষীক প্ৰকৃত অভিযুক্ত আৰু সন্দেহযুক্ত – এই দুয়োকে সোধা-পোছা কৰাৰ কৰ্তৃত্ব দিয়া হয়। যেতিয়া ইয়াত ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ১৬১ নং ধাৰাত "যিকোনো ব্যক্তি"ৰ কথা উল্লেখ কৰা হয়, তেতিয়া ইয়াত এনে ব্যক্তিক সামৰি লোৱা হয় যিসকল অভিযুক্ত বা পিছলৈ অভিযুক্ত হ'ব পাৰে।[৬৩২ ই-এফ]

(১০) গোচৰৰ তথ্য আৰু পৰিস্থিতিৰ সৈতে পৰিচিত হ'বলগীয়া যিকোনো ব্যক্তিৰ ভিতৰত এনে এজন অভিযুক্ত ব্যক্তিও অন্তৰ্ভুক্ত হয়, যিজনক আৰক্ষীয়ে অপৰাধ সংঘটিত কৰা বুলি ভাবে আৰু সেয়েহে ব্যক্তিজনে সবিশেষ জানিব বুলি আশা কৰা হয়। আৰক্ষীৰ এই অনুমান পিছলৈ ভুল হ'ব পাৰে, কিন্তু তাৰ ফলত এই ধাৰাটোৰ প্ৰয়োগ সলনি নহয়। "আৰক্ষীয়ে সাক্ষীক পৰীক্ষা কৰা" বুলি উল্লেখ কৰা পাৰ্শ্ব টোকাটোৱে বিষয়টো নিশ্চিতভাৱে নিষ্পত্তি নকৰে। পাৰ্শ্ব টোকাবোৰে অস্পষ্টতাবোৰ স্পষ্ট কৰে যদিও আইনখনৰ অৰ্থ নিৰ্ধাৰণ নকৰে। তদুপৰি অভিযুক্তই এই প্ৰসংগত মূলতঃ সাক্ষী হিচাপে কাম কৰে। কাৰ্য্যকৰী দৃষ্টিকোণৰ পৰা চালে সাক্ষী হোৱাৰ অৰ্থ হ'ল কোনো প্ৰাসংগিক তথ্যৰ বিষয়ে তথ্য প্ৰদান কৰা, আৰু ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ১৬১ নং ধাৰাত অভিযুক্তক প্ৰশ্ন কৰাৰ উদ্দেশ্য ঠিক সেইটোৱেই। সাধাৰণতে সুকীয়া সুকীয়া আইনী শব্দ "সাক্ষী" আৰু "অভিযুক্ত"ৰ মাজৰ পাৰ্থক্য এই পৰিস্থিতিত প্ৰযোজ্য

নহয়। ১৯৪১ চনৰ পঞ্চদশ আইনৰ জৰিয়তে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ১৬২(২)নং ধাৰাত কৰা পৰিবৰ্তনে পাকলা নাৰায়ণ স্বামীৰ যুক্তিৰ আইনী অনুমোদন প্ৰতিফলিত কৰে আৰু সেই ৰায়দানৰ সম্ভাৱ্য পৰিণতিৰ বিৰুদ্ধে সুৰক্ষা হিচাপে কাম কৰে। আপীলকাৰীজন স্পষ্টভাৱে সোধা-পোছাৰ মেৰ-পেচত সোমাই পৰিছিল। ইয়াৰ বিপৰীতে তেনে নকৰিলে তদন্ত প্ৰক্ৰিয়াত ক্ষতি হ'ব, কিয়নো অপৰাধ উল্লোচন আৰু অভিযুক্তক সুৰক্ষা দিয়াৰ বাবে সন্দেহযুক্ত লোকক সোধা-পোছা কৰাটো গুৰুত্বপূৰ্ণ। [৬৩৩ এফ এইচ, ৬৩৪ এ-বি]।

এম পি শৰ্মা বনাম সতীশ চন্দ্ৰ, জিলা, দণ্ডাধীশ, দিল্লী

[১৯৫৪]১ এছ.চি.আৰ. ১০৭৭, পাকলা নাৰায়ণ স্বামী বনাম সম্ৰাট,

এ.আই.আৰ. ১৯৩৯ পি.চি. ৪৭, মহাবীৰ মণ্ডল আৰু অন্যান্য বনাম বিহাৰ ৰাজ্য, [১৯৭২] ৩ এছ.চি.আৰ. ৬৩৯, ৬৫৭; অনুসৰি।

(১১) যিসকল ব্যক্তিৰ বিৰুদ্ধে আনুষ্ঠানিকভাৱে অভিযোগ উত্থাপন কৰা হোৱা নাই কিন্তু চৰকাৰী অভিলেখত সন্দেহযুক্ত বুলি গণ্য কৰা হয়, তেওঁলোককো সংবিধানৰ ২০(৩)নং অনুচ্ছেদৰ দ্বাৰা সুৰক্ষিত কৰিব পাৰি। গতিকে, যদি কোনোবাই আনুষ্ঠানিকভাৱে আৰক্ষীৰ ডায়েৰীত অভিযুক্ত ব্যক্তি হিচাপে তালিকাভুক্ত হয়, তেন্তে তেওঁ সংবিধানৰ ২০(৩)নং অনুচ্ছেদত প্ৰদান কৰা সুৰক্ষাৰ অধিকাৰী।

[৬৩৫ বি-জি]

ষ্টেট অৱ ব'ম্বে বনাম কাঠী কালু ওঘাদ, [১৯৬২] ৩ এছ.চি.আৰ. ১০-ৰ পুনৰাবৃত্তি কৰা হৈছে।

ৰাজা নাৰায়ণ লাল বনচিলাল বনাম মানেক ফিৰোজ মিষ্ট্ৰী আৰু অন্যান্য [১৯৬১] ১ এছ.চি.আৰ. ৪১৭; ৰমেশ চন্দ্ৰ মেহতা বনাম ষ্টেট অৱ বেংগল [১৯৬৯] ২ এছ.চি.আৰ. ৪৬১ আৰু ভগৱানদাস গোৱেংকা বনাম ইউনিয়ন অৱ ইণ্ডিয়া, ফৌজদাৰী গোচৰ নং এ. ১৩১-১৩২, ১৯৬১ এছ.চি.ৰ তাং ২০-৯-৬৩; উল্লেখ কৰা হৈছে।

(১২) এইটো যুক্তি দিয়াটো যুক্তিসংগত যে, যেতিয়া আনুষ্ঠানিকতাৰ ওপৰত ব্যৱহাৰিকতাই আৰু সম্ভাৱনাৰ ওপৰত অনুমানে প্ৰাধান্য লাভ কৰে, তেতিয়া ফৌজদাৰী বিধিৰ অধীনত কৰা তদন্ত, বিশেষকৈ অৰ্ধ-অপৰাধমূলক তদন্তৰ সৈতে জড়িত তদন্ত মূলতঃ অভিযোগমূলক প্ৰকৃতিৰ হয় আৰু যদি অপৰাধটো গুৰুতৰ হয় আৰু ইয়াত শক্তিশালী প্ৰমাণ থাকে তেন্তে ইয়াৰ ফলত গোচৰ চলোৱাৰ সম্ভাৱনা থাকে। কেৱল তদন্ত প্ৰাৰম্ভিক হোৱাৰ বাবেই সন্দেহজনক ব্যক্তিক সাংবিধানিক সুৰক্ষা প্ৰদান কৰিবলৈ অস্বীকাৰ কৰাটোৱে সুৰক্ষাৰ প্ৰকৃত উদ্দেশ্যক ক্ষতিগ্ৰস্ত কৰে আৰু আদালতলৈ যোৱাটো নিশ্চিত নকৰাটোৱে ইয়াৰ গুৰুত্ব কম কৰি তোলে আৰু প্ৰকৃত কাৰ্য্য নকৰাকৈয়ে কেৱল সঠিক কথা কোৱাৰ দৰেহে হয়। [৬৩৭ এইচ, ৬৩৮এ]।

ৰমেশ চন্দ্ৰ মেহতা বনাম ষ্টেট অৱ ৰেষ্ট বেংগল [১৯৬১] ২ এছ.চি.আৰ. ৪৬১ আৰু ৰাজা নাৰায়ণ লাল বনচিলাল বনাম মানক ফিৰোজ মিষ্ট্ৰী আৰু অন্যান্য,[১৯৬১] আই এছ.চি.আৰ. ৪১৭, উল্লেখ কৰা হৈছে।

(১৩) ২০(৩)নং অনুচ্ছেদ কেৱল তেতিয়াহে প্ৰযোজ্য হয়, যেতিয়া বিচাৰৰ সময়ত অভিযুক্তৰ পৰা পোৱা প্ৰমাণ উত্থাপন কৰা হয়, এই যুক্তিয়ে বিধানটোৰ মনোভাৱক ক্ষতিগ্ৰস্ত কৰে আৰু ন্যায়ৰ নীতিৰ বিৰুদ্ধে যায়। এই ব্যাখ্যা দফাটোত অন্তৰ্নিহিত পাঠৰ দ্বাৰা সমৰ্থিত নহয় আৰু ই দফাটোৰ উদ্দেশ্য প্ৰণোদিত উদ্দেশ্যক বিকৃত কৰে। কিন্তু আৰক্ষীৰ তদন্তৰ পৰা বিচাৰলৈকে সমগ্ৰ প্ৰক্ৰিয়াটোকে সামৰি লোৱা বহল ব্যাখ্যাটোৱে বিধানটোৰ স্বাভাৱিক অৰ্থৰ সৈতে অধিক মিল খায় আৰু মানৱ অধিকাৰক প্ৰসাৰিত কৰে। ২০(৩)নং অনুচ্ছেদক বিচাৰ পৰ্যায়ত সীমাবদ্ধ কৰাটো গ্ৰহণযোগ্য নহয় কাৰণ প্ৰকৃত সমস্যাটো তদন্ত প্ৰক্ৰিয়াৰ সময়ত আৰক্ষীৰ কাৰ্য্যত নিহিত হৈ থাকে। [৬৩৮ বি-ডি]।

(১৪) প্ৰাৰম্ভিক অৱস্থাত আত্মদোষী বক্তব্য উলিওৱা আৰু পৰৱৰ্তী সময়ত আদালতত এই বক্তব্য ব্যৱহাৰ কৰা দুয়োটাকে ৰোধ কৰিবলৈ সংবিধানখন ৰচনা কৰা হৈছে। যদি আৰক্ষীয়ে কাৰোবাক জেৰাৰ জৰিয়তে নিজকে দোষাৰোপ কৰিবলৈ বাধ্য কৰিব পাৰে, বিচাৰৰ সময়ত এই প্ৰমাণ বাদ দিলে বিশেষ সহায় নহয়, কিয়নো ক্ষতি ইতিমধ্যেই কৰা হৈছে। আৰক্ষীয়ে বলপূৰ্বক স্বীকাৰোক্তিৰ জৰিয়তে যিখিনি লাভ কৰিলে সেয়া প্ৰমাণ কৰিবলৈ অন্যান্য প্ৰমাণৰ ব্যৱহাৰ কৰিব। আইনখনৰ সৃষ্টিকৰ্তাসকলৰ আইনী

কাৰ্যবিধিৰ প্ৰাৰম্ভিক পৰ্যায়তে আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰাটো ৰোধ কৰাৰ দূৰদৰ্শিতা আছিল, আৰু তেওঁলোকে এই সুৰক্ষা কেৱল আদালতৰ কক্ষৰ বিচাৰ পৰ্যায়তে সীমাবদ্ধ কৰা নাছিল। এইটো সত্য যে আগতে পোৱা বলপূৰ্বক সাক্ষ্য সঁচাকৈয়ে বাদ দিয়া হৈছে। অৱশ্যে, এই প্ৰতিৰোধমূলক ব্যৱস্থা আদালতৰ প্ৰক্ৰিয়া আৰম্ভ হোৱাৰ আগতে সাক্ষ্যমূলক বাধ্যবাধকতাৰ ক্ষেত্ৰতো প্ৰযোজ্য হয়। [৬৩৯ বি-ডি]

(১৫) সকলো প্ৰাসংগিক উত্তৰেই অপৰাধমূলক নহয়, আৰু সকলো অপৰাধমূলক উত্তৰ স্বীকাৰোক্তি নহয়। অপৰাধমূলক অভিযোগৰ সন্মুখীন হোৱাৰ প্ৰৱণতাৰ ধাৰণাটো প্ৰকৃততে এনে অভিযোগৰ সন্মুখীন হোৱাতকৈ বহল। আমেৰিকাৰ আইনী নীতি আৰু আদালতৰ পৰ্যবেক্ষণ দুয়োটাই আত্ম-অভিযোগমূলক বক্তব্যৰ জটিল স্তৰ বা দিশৰ কথা উল্লেখ কৰা -‘চকাৰ ভিতৰত চকা’-ৰ ধাৰণাটোক সমৰ্থন কৰে। প্ৰাসংগিকতাৰ পৰিসৰ বিস্তৃত। গোচৰ এটাৰ যিকোনো অংশৰ সৈতে সম্পৰ্কিত যিকোনো তথ্য প্ৰাসংগিক বুলি বিবেচনা কৰা হয়, কিন্তু গোচৰটোৰ সৈতে এনে সম্পৰ্ক থকাটোৱে অভিযুক্তৰ ক্ষতি কৰিব নোৱাৰে। প্ৰাসংগিকতা আৰু নিৰ্দোষতা একেলগে থাকিব পাৰে, আৰু সাংবিধানিক সমালোচনা কেৱল তেতিয়াহে প্ৰযোজ্য হয় যেতিয়া অপৰাধৰ অনুমান থাকে। বক্তব্যক স্বীকাৰোক্তি বুলি গণ্য কৰা হয় যদিহে ই নিজাববীয়াকৈ আৰু অতিৰিক্ত প্ৰমাণ অবিহনে দোষী সাব্যস্ত কৰে। [৬৩৯ ই-জি]

যদি কোনো উত্তৰে কাৰোবাৰ দোষ প্ৰমাণ কৰিব পাৰে, তেন্তে এনে উত্তৰক স্বীকাৰোক্তি বুলি গণ্য কৰা হয়। অভিযুক্তৰ দোষী বুলি তীব্ৰভাৱে প্ৰকাশ কৰা উত্তৰবোৰ অপৰাধমূলক। যদিহে প্ৰাসংগিক উত্তৰসমূহে অভিযুক্তক অপৰাধৰ সৈতে জড়িত কৰিব পৰা প্ৰমাণৰ সৃষ্টি কৰে আৰু এই উত্তৰসমূহ যদি হেঁচা প্ৰয়োগ কৰি প্ৰাপ্ত কৰা হয়, তেন্তে সেইবোৰেই অভিযোগনামাত পৰিণত হয় আৰু ২০(৩)নং অনুচ্ছেদ উলংঘা কৰে। কোনো উত্তৰক স্বীকাৰোক্তি বুলি গণ্য কৰা হয় যদিহে ই অপৰাধটো সৃষ্টি কৰা প্ৰায় সকলো তথ্য স্বীকাৰ কৰে। যদি কোনো বিবৃতিত অভিযুক্তৰ নিৰ্দোষিতা দেখুওৱা তথ্যও অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হয়, তেন্তে ইয়াক স্বীকাৰোক্তি হিচাপে গণ্য কৰা নহয়। ২০(৩)নং অনুচ্ছেদত স্বীকাৰোক্তি আৰু আত্মদোষী বক্তব্যৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে যদিও অন্যান্য প্ৰাসংগিক তথ্যত কোনোধৰণৰ প্ৰভাৱ পেলোৱা নাই। [৬৪০ এ-চি]।

(১৬) সাক্ষীয়ে যেতিয়া আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰাৰ অধিকাৰ দাবী কৰে তেতিয়া নিৰ্দিষ্ট পৰিস্থিতিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি পৰীক্ষা কৰিব লাগিব। যদি দাবীটো বৈধ নহয় বুলি স্পষ্ট হয়, তেন্তে আত্মদোষী সাব্যস্ত হোৱাৰ পৰা সুৰক্ষা প্ৰযোজ্য নহ'ব। [৬৪০চি]

এজন ব্যক্তিয়ে কেৱল তেওঁৰ উত্তৰে তেওঁক দোষী সাব্যস্ত কৰিব পাৰে বুলি ভাবি মৌনতাৰ বিশেষাধিকাৰ দাবী কৰিব নোৱাৰে। বিশেষাধিকাৰ প্ৰয়োগ কৰিবলৈ হ'লে আদালতৰ বাবে স্পষ্ট হ'ব লাগিব যে প্ৰশ্নটোৱে, ইয়াক সোধা নিৰ্দিষ্ট প্ৰসংগত, ক্ষতিকাৰক প্ৰকাশৰ সূচনা কৰিব পাৰে। দোষী সাব্যস্ত হোৱাৰ ভয় প্ৰকৃত হ'ব লাগিব, দুৰৈৰ সম্ভাৱনা বা কল্পনাপ্ৰসূত ব্যাখ্যাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি নহয়। দুটা বিষয়ৰ ওপৰত বিশেষভাৱে গুৰুত্ব আৰোপ কৰা উচিত। এটা উত্তৰে কাৰোবাক দোষী সাব্যস্ত কৰিব পাৰে নেকি সেইটো নিৰ্ণয় কৰাৰ সময়ত আদালতে প্ৰসংগ আৰু পৰিস্থিতিকে ধৰি সমগ্ৰ পৰিস্থিতিটো বিবেচনা কৰিব লাগে আৰু যদি আত্মদোষী সাব্যস্ত হোৱাৰ সম্ভাৱনাৰ ওপৰত কোনো সন্দেহ থাকে, তেন্তে আদালতে মৌন হৈ থকাৰ অধিকাৰ সুৰক্ষিত কৰাৰ দিশত মনোযোগ দিব লাগে আৰু সেই অধিকাৰৰ সপক্ষে আইনখনক উদাৰতাৰে ব্যাখ্যা কৰিব লাগে। [৬৪০ ডি-এফ]।

প্ৰকৃত পৰীক্ষাটো হ'ল গোচৰৰ নিৰ্দিষ্ট পৰিস্থিতি বিবেচনা কৰি সাক্ষীয়ে (অভিযুক্ত) তেওঁলোকৰ উত্তৰৰ পৰা বিচাৰৰ আশংকা যুক্তিসংগতভাৱে অনুভৱ কৰিব পাৰিলেহেঁতেন নেকি। আত্মদোষী সাব্যস্ত হোৱাৰ সম্ভাৱনাৰ মূল্যায়নত পৰিস্থিতিৰ বিশেষ দিশসমূহ বুজাটো গুৰুত্বপূৰ্ণ। [৬৪০জি]

হফমেন বনাম আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰ ৩৪১ ইউ.এছ.৪৭৯ আৰু মেলয় বনাম বাগান, ১২ এল.এড. ২ডি. ৬৫৩ -ৰ পৰা অনুমোদনৰ সৈতে উদ্ধৃতি দিয়া হৈছে।

১৭. আমাৰ ব্যৱস্থাত বিশেষাধিকাৰৰ উদ্দেশ্য এনে বক্তব্য বাদ দিয়া নহয়, যিবোৰ বক্তব্য স্পষ্ট স্বীকাৰোক্তি নহয় বা অপৰাধবোধৰ তীৱ্ৰ ইংগিত নহয়, কিন্তু, কেৱল প্ৰাসংগিক তথ্য আৰু প্ৰসংগৰ দিশৰ পৰা চালে এই বিশেষাধিকাৰ কোনো ক্ষতিকাৰক অৰ্থ নথকা বক্তব্যৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য। বিশেষাধিকাৰটো অত্যধিক ব্যাপকভাৱে প্ৰয়োগ কৰিলে সন্দেহযুক্ত লোকক সোধা-পোছা কৰাৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ প্ৰক্ৰিয়াটোক ক্ষতিগ্ৰস্ত কৰিব, যিটো সত্য বিচাৰি উলিওৱাৰ বাবে অতি প্ৰয়োজনীয়। এই সুৰক্ষাক অতিৰঞ্জিতভাৱে অতিমাত্ৰা ব্যৱহাৰ কৰিলে আপত্তি কৰা উচিত। [৬৪০ এইচ, ৬৪১ এ-বি]।

সাংবিধানিক নিষেধাজ্ঞা আৰু সাফ্য অনুমোদনৰ মাজত ২০(৩) নং অনুচ্ছেদটো কেৱল এনে বক্তব্যৰ বিৰুদ্ধেহে প্ৰয়োগ কৰিব পাৰি যিবোৰে বক্তব্য প্ৰদানকাৰীৰ দ্বাৰা কৃত অপৰাধৰ ওপৰত বস্তুগত প্ৰভাৱ পেলায়। ইয়াত প্ৰসংগ বা চাৰিওফালৰ পৰিস্থিতি বাদ দিয়া হোৱা নাই বৰঞ্চ বক্তব্যটোত নিজেই অপৰাধবোধৰ এটা উপাদান থকাটো প্ৰয়োজনীয়। গোচৰৰ প্ৰসংগক বক্তব্যৰ সামগ্ৰিক অৰ্থৰ অংশ হিচাপে গণ্য কৰা হয়। [৬৪১ বি-ডি]

ব'ম্বে ৰাজ্য বনাম কাথিকালু ওঘাদ, [১৯৬২] ৩ এছ চি আৰ পৃষ্ঠা ১০- ত উল্লেখ কৰা হৈছে।

(১৮) প্ৰাসংগিকতা হ'ল কোনো তথ্যক সম্ভাৱ্য কৰি তোলাৰ প্ৰৱণতা। অপৰাধ হৈছে অপৰাধবোধক সম্ভাৱ্য কৰি তোলাৰ প্ৰৱণতা। অপৰাধক নিৰ্ণায়ক কৰি তোলাৰ এক ক্ষমতা হ'ল স্বীকাৰোক্তি। অনুচ্ছেদ ২০(৩) আৰু ধাৰা ১৬১(১)ৰ অধীনত "প্ৰৱণতা"ৰ ধাৰণাটো একেধৰণৰ। ই কোনো দূৰৱৰ্তী, দুৰ্বোধ্য, অস্বাভাবিক বা কল্পনাপ্ৰসূত অনুমান নহয় বৰঞ্চ ই এটা যুক্তিসংগত, বাস্তৱিক, বস্তুগত বা সম্ভাৱ্য অনুমান। এই মূল পৰীক্ষাটো নিৰ্ভৰযোগ্য আৰু ব্যৱহাৰিক কাৰণ অপৰাধবোধৰ সৈতে ইয়াৰ সম্পৰ্ক স্পষ্টকৈ দেখা যায়। [৬৪১ ই-এফ]।

(১৯) অন্যান্য চলি থকা তদন্ত বা বাকী থকা বিচাৰে আত্মদোষী সাব্যস্ত হোৱাৰ সুৰক্ষাৰ পৰিসৰক কেনেদৰে প্ৰভাৱিত কৰে সেই বিষয়ে আমি বিবেচনা কৰা উচিত। "নিজৰ বিৰুদ্ধে সাফী হোৱা" অভিধাটো কেৱল প্ৰশ্ন কৰা নিৰ্দিষ্ট অপৰাধটোৰ ক্ষেত্ৰতে প্ৰযোজ্য নহয়, বৰঞ্চ অন্যান্য অপৰাধৰ ক্ষেত্ৰতো প্ৰযোজ্য য'ত অভিযুক্তই যুক্তিসংগতভাৱে আশংকা কৰে যে তেওঁৰ উত্তৰে তেওঁকো অপৰাধৰ সৈতে জড়িত কৰিব পাৰে। এই সিদ্ধান্তক এই ধাৰণাটোৱে সমৰ্থন কৰে যে কোনোবাই অপৰাধমূলক অভিযোগৰ সন্মুখীন হ'ব পাৰে। "এটা অপৰাধমূলক অভিযোগ"ৰ ভিতৰত বৰ্তমান তদন্ত চলি থকা, বিচাৰ চলি থকা বা অভিযুক্তৰ বিৰুদ্ধে উত্থাপন হ'বলগীয়া যিকোনো অপৰাধমূলক অভিযোগ অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে। [৬৪১ জি-এইচ, ৬৪২ এ]।

(২০) কোনো প্ৰশ্ন আৰু উত্তৰে অপৰাধবোধৰ ইংগিত দিয়ে নেকি সেইটো নিৰ্ণয় কৰাৰ সময়ত গোচৰৰ প্ৰসংগটো অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ। এটা পৰিস্থিতিত যিটোক নিৰাপদ

যেন লাগিব পাৰে, সেইটো আন এটা পৰিস্থিতিত অপৰাধ বুলি ধৰিব পাৰি। অভিযুক্তৰ ব্যক্তিগত ধাৰণাই হয়তো তেওঁলোকক অত্যধিকভাৱে ভাবিবলৈ বাধ্য কৰাব যে অস্পষ্ট প্ৰশ্নইও অপৰাধবোধৰ ইংগিত দিয়ে। কিন্তু অধিক বস্তুনিষ্ঠ দৃষ্টিভংগীয়ে সাধাৰণ উত্তৰক দোষী উত্তৰৰ পৰা পৃথক কৰাত সহায় কৰে। অভিযুক্তৰ প্ৰতি ন্যায়পৰায়ণতা নিশ্চিত কৰিবলৈ আৰু আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰাৰ বিষয়ে তেওঁলোকৰ প্ৰকৃত উদ্বেগ স্বীকাৰ কৰিবলৈ আদালতে অভিযুক্তৰ বিষয়ভিত্তিক ভয়ৰ দ্বাৰা অত্যধিক প্ৰভাৱিত নোহোৱাকৈয়ে জেৰাৰ বস্তুনিষ্ঠভাৱে মূল্যায়ন কৰে। সাংবিধানিক মৌনতাৰ ধাৰণাটোত বক্তব্যত কোৱা কথাখিনিৰ ফলত হোৱা বহুতো কাৰক আৰু পৰিণতি জড়িত হৈ থাকে। [৬৪২ এ, চি-ডি]।

(২১) আইনৰ নীতি হৈছে প্ৰতিজন অভিযুক্ত ব্যক্তিৰ মৰ্যাদা ৰক্ষা কৰা। তেওঁলোকৰ ব্যক্তিগত স্থানৰ অধিকাৰ আছে য'ত তেওঁলোকে অত্যধিক তদন্তমূলক হস্তক্ষেপ বা কৌশলী জোৰ-জবৰদস্তিৰ পৰা আঁতৰি থাকিব পাৰে। আৰক্ষীৰ হেঁচা প্ৰয়োগ কৰিব পৰা বিভিন্ন উপায়ৰ ভিতৰত আছে আৰক্ষীৰ ওচৰত ৰখা, অভিযুক্তক বিচ্ছিন্ন কৰি ৰখা, মানসিক ক্লান্তিৰ সৃষ্টি কৰা, কঠোৰ জেৰা কৰা, শাৰীৰিক ভাবুকি দিয়া, আৰু অন্যান্য চতুৰ কৌশল- অভিযুক্ত ব্যক্তিজনৰ মানসিক আৰু শাৰীৰিক দুয়োটা দিশৰ অৱস্থা, তেওঁলোকৰ সাংস্কৃতিক আৰু সামাজিক পটভূমি, কিমান দিন তেওঁক প্ৰশ্ন কৰা হৈছিল, কেনেকৈ কৰা হৈছিল, আৰু আন বহুতো কাৰকে জোৰ-জবৰদস্তি বা অৰ্ধস্বীকাৰোক্তিমূলক উত্তৰ বুজিবলৈ ভূমিকা পালন কৰে। যদি কোনো যুক্তিসংগত সন্দেহ থাকে, তেন্তে অভিযুক্তক তাৰ সুবিধা দিয়া উচিত। [৬৪৩ চি-ডি]।

বম্বে ৰাজ্য বনাম কাথিকালু ওঘাদ, [১৯৬২] ৩ এছচিআৰ ১০-ত উল্লেখ কৰা হৈছে।

পৰ্যবেক্ষণ

[এনে ক্ষেত্ৰত, য'ত এজন জ্যেষ্ঠ আৰক্ষী বিষয়াই ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ১৬০(১)নং ধাৰাৰ বিৰুদ্ধে গৈ ভুলকৈ এগৰাকী মহিলাক থানালৈ যাবলৈ বাধ্য কৰাইছিল, তেনে ক্ষেত্ৰত ক্ষিপ্ৰ শাস্তি হ'ব লাগে। আৰক্ষী বিষয়াসকলে আইনৰ উৰ্দ্ধত গৈ কাম কৰিব নোৱাৰে আৰু আনৰ পৰা আইন মানি চলিব বুলি আশা কৰিব

নোৱাৰে। গাফিলতিৰ ফলত ধমক দিয়া হয় আৰু অৱজ্ঞাৰ ফলত অনুশাসনমূলক ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰা হয়। অভিযুক্তক সত্ৰ আদালতে থানালৈ যাবলৈ নিৰ্দেশ দিলেও কোনো আৰক্ষী বিষয়াক আইন ভংগ কৰাৰ অজুহাত নিদিয়ে। এই আইনগত নিষেধাজ্ঞাৰ আঁৰত এক ৰাজহুৱা নীতি আছে, যিটো আৰক্ষী কৰ্মীৰ বাবে প্ৰশংসাসূচক নহয়, যিয়ে নাৰালক আৰু মহিলাসকলক তেওঁলোকৰ নিৰাপদ বাসগৃহৰ বাহিৰে আৰক্ষীক সংস্পৰ্শৰ পৰা আঁতৰাই ৰাখে। হয়তো, ভৱিষ্যতে আৰক্ষীৰ ওপৰত জনসাধাৰণৰ আস্থা উন্নত হ'ব, আৰু আইনখনৰ এই নিষেধাজ্ঞামূলক বিধানসমূহ পুনৰ বিবেচনা কৰা হ'ব।]

ৰায়:

দেৱানী আপীল অধিকাৰক্ষেত্ৰ: দেৱানী আপীল নং. ৩১৫/ ১৯৭৮

চি.ডি.চি. নং ৯৬১/৭৭-ত উৰিষ্যা উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ ৩০-১-১৯৭৮ তাৰিখৰ ৰায় আৰু আদেশৰ পৰা ।

আৰু

ফৌজদাৰী আপীল নং. ১০১/১৯৭৮

ফৌজদাৰী পুনৰীক্ষণ নং ৩৯৭/১৯৭৭-ত উৰিষ্যা উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ ৩০-১-১৯৭৮ তাৰিখৰ ৰায় আৰু আদেশৰ পৰা।

আপীলকাৰীৰ হৈ জি. ৰাথ, এছ. কে. বাগ্লা, (মিচেছ) এছ. বাগ্লা আৰু ইন্দু তালৱাৰ।

প্ৰতিবাদী নং ১-ৰ হৈ বি. এম. পাটনায়ক, এ. জি. উৰিষ্যা, বিনো ভগত আৰু আৰ. কে. মেহতা।

ন্যায়াধীশ কৃষ্ণ আয়াৰে প্ৰদান কৰা আদালতৰ ৰায়দানৰ আৰম্ভণিতে এই কথাৰ এক মননশীল স্বীকাৰোক্তি দাঙি ধৰিছে যে প্ৰতিটো আইনী গোচৰতে মানুহৰ কষ্ট বা সংকটৰ এটা উপাদান জড়িত হৈ থাকে, আৰু এই ক্ষেত্ৰত এই গোচৰসমূহ জীৱনৰ উত্থান-পতনৰ আইনী প্ৰতিনিধিত্বৰ দৰে।

কটকৰ আৰক্ষী উপ-অধীক্ষক, ভিজিলেন্স (ভিজিলেন্স ডাইৰেক্টৰেট)-ৰ দ্বাৰা উৰিষ্যাৰ প্ৰাক্তন মুখ্যমন্ত্ৰী আবেদনকাৰীৰ বিৰুদ্ধে মহকুমা ন্যায়িক দণ্ডাধীশ, সদৰ, কটকৰ ওচৰত অপৰাধমূলক তথ্যৰ অভিযোগ উত্থাপন কৰি ভাৰতীয় দণ্ডবিধি আইনৰ ধাৰা ১৭৯-ৰ অধীনত এটা অভিযোগ দাখিল কৰা হৈছিল, যি অভিযোগৰ বিষয়ে আমি এতিয়া ব্যাখ্যা আগবঢ়াম। তাৰ পিছত দণ্ডাধীশে অপৰাধটোৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰে আৰু অভিযুক্তজনৰ (শ্ৰীমতী নন্দিনী সতপথী) বিৰুদ্ধে হাজিৰ হ'বৰ বাবে চমন জাৰি কৰে। দণ্ডাধীশৰ এই কাৰ্যতে ক্ষুব্ধ হৈ অভিযোগটোৱে কোনো অপৰাধ প্ৰকাশ কৰা নাই আৰু কৰিব নোৱাৰে বুলি আহ্বান জনাই উত্তেজিত অভিযুক্ত আপীলকাৰীয়ে দণ্ডাধীশৰ কাৰ্যবিধিৰ বৈধতাক প্ৰত্যাহ্বান জনাই সংবিধানৰ ২২৬ নং অনুচ্ছেদৰ লগতে চি.আৰ. পি. চি.-ৰ ৪০১ নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত উচ্চ ন্যায়ালয়ত আবেদন জনাইছিল। উচ্চ ন্যায়ালয়ত অসফলভাৱে দাঙি ধৰা যুক্তিসমূহ আছিল যে অভিযোগটো আৰক্ষীৰ জেৰাৰ উত্তৰ দিব নোৱাৰাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিছিল, কিন্তু এই অভিযোগটো স্থায়ী নাছিল, কিয়নো সংবিধানৰ অনুচ্ছেদ ২০ (৩)-ৰ বহল পৰিসৰ আৰু চিআৰ.পি.চি-ৰ ১৬১ (২) ধাৰাৰ অধীনত পোৱা সুৰক্ষা তেওঁৰ অস্বীকাৰক ৰক্ষা কৰাৰ বাবে যথেষ্ট আছিল। এই প্ৰাৰম্ভিক প্ৰক্ৰিয়াৰ দ্বাৰা আগবঢ়োৱা অসাংবিধানিকতা আৰু অবৈধতাৰ আবেদনখন উচ্চ ন্যায়ালয়ে নাকচ কৰিছিল আৰু সেয়েহে তেওঁ অনুচ্ছেদ ১৩২(১)ৰ অধীনত প্ৰদান কৰা প্ৰমাণপত্ৰৰ দ্বাৰা এই আদালতত আপীল কৰিছিল, ইয়াৰ ফলস্বৰূপে উপৰোক্ত দুখন আবেদনৰ জৰিয়তে তেওঁলোকে এক গণনাকৃত বিপদাশংকা গ্ৰহণ কৰাৰ দৰে হয়, যিটো তেওঁ বিফল হ'লে মোকদ্দমাৰ বাবে ই বুমেৰাঙৰ দৰে হ'ব পাৰে, কিয়নো এই ন্যায়ালয়ে এতিয়া যি সিদ্ধান্ত ল'ব, সেয়াই অৱশেষত বাধ্যতামূলক হ'ব।

এই আদালতত কৰা প্ৰতিটো আবেদনে ১৪১ নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত জাতিটোৰ বাবে আইন নিৰ্ধাৰণ কৰি, যিসকলৰ আইনী ভাগ্যৰ আমি সিদ্ধান্ত লওঁ, তেওঁলোকৰ

দ্বাৰা ভৱিষ্যতৰ প্ৰতি আবেদন হিচাপে অৱতাৰণা ল'বলৈ বিশেষ মোকদ্দমাটোক অতিক্ৰম কৰে; আৰু সেয়েহে, আমি আমাৰ সংবিধানৰ অনুচ্ছেদ ২০(৩)ত সল্লিবিষ্ট আত্ম-দোষাৰোপৰ বিৰুদ্ধে নীতিৰ অৰ্থ আৰু সংবেদনশীলতা, বিস্মৃতি আৰু গভীৰতা উন্মোচন কৰাৰ প্ৰতি নমনীয় হৈছো আৰু চিআৰ.পি.চি-ৰ ধাৰা ১৬১(২)ৰ দ্বাৰা বিশেষভাৱে গ্ৰহণ কৰিছো। যিহেতু আমি চিন্তিত হৈ সামাজিক প্ৰতিৰক্ষা আৰু ব্যক্তিগত স্বাধীনতাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি সংবিধানৰ এটা দিশ উদঘাটন কৰি আছোঁ, সেইবাবে এই ক্ষেত্ৰত আমি মনত ৰাখিব লাগিব যে মানৱতাবাদ হৈছে সৰ্বোচ্চ আইন, যিয়ে প্ৰকাশিত আইনী পাঠটোক সত্য মূল্যবোধৰ জীৱন-শ্বাসৰ সৈতে উজ্জীৱিত কৰি তোলে। যিকোনো দিনত আইনৰ এই শাসন পাহৰি যোৱা বিচাৰকজনে এদিন তেওঁৰ অবিবেচনাধীন ৰায়ৰ বাবে অনুশোচনা কৰে।

এতিয়া, আমি অনুচ্ছেদ ২০(৩)-ৰ ফালে আগবাঢ়িছো, যি অনুচ্ছেদে 'মৌনতাৰ অধিকাৰ'ৰ পৰিসৰক দৰ্শায় আৰু ফৌ.কা.বি. আইনৰ ১৬১(২)নং ধাৰাৰ অধীনত আৰক্ষীৰ প্ৰশ্নোত্তৰৰ পৰা অভিযুক্ত ব্যক্তিজনক সুৰক্ষিত কৰে। দুয়োপক্ষৰ পৰামৰ্শদাতাই প্ৰতিদ্বন্দী দৃষ্টিভংগীবোৰক অতি নিৰপেক্ষতাৰে আৰু পাণ্ডিত্যৰে উপস্থাপন কৰিছে আৰু আমি সেইবোৰ শাস্ত্ৰীয় আৰু দৃষ্টান্তমূলক পাণ্ডিত্যৰ দ্বাৰা পৰিপূৰ্ণ এক বিমূৰ্ত বৌদ্ধিক অনুশীলন হিচাপে নহয়, বৰঞ্চ অৰ্থৰ অৰ্থ আৰু আৰু পৰিদৃশ্যমান চিহ্নৰ অনুবাদৰ অতি দুঃসাহসিক অভিযানত গভীৰভাৱে ডুব দিয়াৰ দৰে আমি এই দৃষ্টিভংগীবোৰক অনুধাৱন কৰিছো। প্ৰতিষ্ঠাপক বিশ্বাসক সামৰি লোৱা সাৰগৰ্ভিত সংক্ষিপ্ততাৰ মহান সূত্ৰসমূহৰ দৰে আমাৰ সাংবিধানিক নিশ্চয়তাসমূহক বৰ্ণনা কৰা হৈছে।

এই গোচৰটোৰ জন্ম দিয়া প্ৰাথমিক তথ্যবোৰ বৰ্ণনা কৰাটো প্ৰয়োজনীয়, কিন্তু আমি নিষ্পত্তি কৰিব লগীয়া আইনখনে আমাক আবেদনকাৰী-এজন প্ৰাক্তন মন্ত্ৰীৰ কথা নহয়, বৰঞ্চ অসংখ্য অসহায়, নিৰক্ষৰ আৰু অগ্ৰগামীলোকৰ কথা মনত পেলাই দিয়ে, যিসকল ষ্টেচনৰ ৰিচেছত আৰক্ষীৰ প্ৰক্ৰিয়াৰ দ্বাৰা বিচলিত আৰু বিভ্ৰান্ত হৈ পৰিছে, অনুচ্ছেদ ২০(৩) ৰ আৰ্হিত বিমুখ হৈ পৰিছে আৰু ধাৰা ১৬১(২)ৰ সত্বেও ৰুক্ষ ব্যৱহাৰৰ বিপক্ষে ঠিয় হ'ব পৰা নাই। আইন এখনৰ ফলপ্ৰসূতা বাস্তৱ জীৱনৰ পৰিস্থিতিত ইয়াৰ প্ৰভাৱৰ দ্বাৰা বিচাৰ কৰা হয়, আদালত কক্ষত নম্ৰ যুক্তিৰে ইয়াক

কিমান ভালদৰে উপস্থাপন কৰা হয়, তাৰ পৰিৱৰ্তে ইয়াক প্ৰতিবাদ, সংঘাতৰ জৰিয়তে বলৱৎ কৰা হয়, বিশেষকৈ যেতিয়া মানুহে ইয়াৰ সুৰক্ষামূলক ব্যৱস্থাসমূহ সম্পূৰ্ণৰূপে বুজি নাপায়। ২০(৩) নং অনুচ্ছেদ আৰু এই অনুচ্ছেদৰ অন্তৰ্নিহিত শব্দাংশ ভালদৰে বুজিবলৈ হ'লে আদালতে বিবেচনা কৰিব লাগিব যে আৰক্ষীয়ে হেণ্ডকাফ লগোৱা উত্তেজিত সন্দেহযুক্ত লোকসকলৰ সৈতে কেনে ব্যৱহাৰ কৰে আৰু প্ৰশ্ন কৰে, য'ত অভদ্ৰ আচৰণ আৰু অনাকাঙ্ক্ষিতভাৱে আত্মদোষী সাব্যস্ত হ'ব পৰা মানসিক চাপ অন্তৰ্ভুক্ত হ'ব পাৰে। অভিযুক্ত ব্যক্তিৰ অধিকাৰৰ সৈতে জড়িত সাংবিধানিক বিষয়সমূহৰ সৈতে মোকাবিলা কৰাৰ সময়ত আদালতে জনসাধাৰণৰ মাজত তেওঁলোকৰ অধিকাৰৰ প্ৰতি সজাগতাৰ অভাৱ, প্ৰাৰম্ভিক পৰ্যায়ত আইনী সাহায্যৰ সুবিধা সীমিত, কঠোৰ পদ্ধতি ব্যৱহাৰ কৰা তদন্তকাৰীৰ ইতিহাস আদি কাৰকৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখিব লাগে। এই কাৰণেই এই গোচৰসমূহৰ মাজেৰে লৰালৰিকৈ যোৱাটো, বিশেষকৈ যেতিয়া ইয়াত দুৰ্বল ব্যক্তি জড়িত থাকে, ইয়াক ক্ষন্তেকীয়া সমাধান যেন লাগিব পাৰে যদিও শেষত ই সফল হ'ব পাৰে। আৰক্ষীয়ে, বিশেষকৈ তেওঁলোকৰ ভিজিলেঞ্চ আৰু ইন্টেলিজেন্স গোটত, ব্যৱহাৰ কৰা উন্নত কৌশল আৰু পদ্ধতিৰ বিষয়ে আমি অৱগত, যিবোৰে দক্ষ অনুসন্ধান আৰু বল প্ৰয়োগৰ সলনি বুদ্ধিমত্তা ব্যৱহাৰৰ বিশেষ প্ৰশিক্ষণ লাভ কৰিছে। অৱশ্যে, এইটো দুৰ্ভাগ্যজনক যে ভাৰতীয় আৰক্ষীৰ এই উন্নত পদ্ধতিবোৰ ধাৰাবাহিকভাৱে প্ৰয়োগ কৰা হোৱা নাই, কিয়নো শেহতীয়া কিছুমান ঘটনাই দুখজনকভাৱে দেখুৱাইছে যে অত্যাচাৰৰ কৌশল এতিয়াও ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। অনিবাৰ্য ৰূপত আদালতখন ক্লাউড-কুক'-লেণ্ড (cloud-cuckoo-land) আদৰ্শবাদৰ দ্বাৰা নহয়, নীতিগত বাস্তৱবাদৰ দ্বাৰা পৰিচালিত হ'ব লাগিব। ইয়াৰ দ্বাৰা আমাৰ দৃষ্টিভংগী নিৰ্ধাৰণ কৰা হয়।

তথ্যসমূহ

মূল তথ্যলৈ উভতি আহোঁ। উৰিষ্যাৰ প্ৰাক্তন মুখ্যমন্ত্ৰী তথা একালৰ ৰাষ্ট্ৰীয় পৰ্যায়ৰ মন্ত্ৰী শ্ৰীমতী নন্দিনী সতপথীক যোৱা বছৰৰ ছেপ্টেম্বৰ মাহত কটকৰ ভিজিলেঞ্চৰ আৰক্ষী উপ-অধীক্ষকৰ দ্বাৰা তেওঁৰ বিৰুদ্ধে পঞ্জীয়ন কৰা গোচৰৰ সন্দৰ্ভত ধাৰা ৫ (২)ৰ লগতে দুৰ্নীতি প্ৰতিৰোধ আইনৰ ধাৰা ৫(১)(ডি) আৰু (ই) ৰ অধীনত

আৰু ধাৰা ভাৰতীয় দণ্ডবিধি আইনৰ ধাৰা ১৬১/১৬৫ আৰু ১২০ (বি) আৰু ১০৯-ৰ অধীনত তদন্ত কৰাৰ বাবে কটকৰ ভিজিলেন্স আৰক্ষী ষ্টেচনত উপস্থিত হ'বলৈ নিৰ্দেশ দিয়া হৈছিল। এই প্ৰথম তথ্যৰ ভিত্তিত, য'ত আবেদনকাৰী, তেওঁৰ পুত্ৰ আৰু আনসকলক অভিযুক্ত ব্যক্তি হিচাপে দেখুওৱা হৈছিল, তদন্ত আৰম্ভ কৰা হৈছিল। তদন্তৰ সময়ত তেওঁক লিখিতভাৱে দিয়া এলানি দীঘলীয়া প্ৰশ্নৰ সন্দৰ্ভত সোধা-পোছা কৰা হৈছিল। তাৰিখৰ সবিশেষ বাদ দি আৰু বিধানসমূহৰ সূক্ষ্মতা পাহৰি, মূল অভিযোগটো হ'ল যে দীৰ্ঘদিন ধৰি ৰাজহুৱা পদবীত থকা অভিযুক্তসকলে সম্ভৱতঃ অবৈধ উৎকোচ লাভ কৰাৰ জৰিয়তে তেওঁলোকৰ আইনী আয় আৰু সম্ভাৱ্য সম্পদতকৈ বহু বেছি সম্পত্তি জমা কৰিছিল, যিটো ৰাজহুৱা ব্যক্তিসকলে কাৰ্যভাৰ এৰি দিয়াৰ মাজত এটা সাধাৰণ আৰ্হি, যি ক্ষমতা আৰু দুৰ্নীতিৰ সন্দৰ্ভত লৰ্ড এক্টনৰ বিখ্যাত উক্তিক প্ৰতিফলিত কৰে। এইটো স্পষ্ট যে এই অভিযোগৰ এক বিস্তৃত পৰিসৰ আৰু যথেষ্ট সাময়িক পৰিসৰ আছে, যাৰ ভিতৰত কাৰ্যকলাপ আৰু অধিগ্ৰহণ, উৎস আৰু সম্পদ, ব্যক্তিগত আৰু ৰাজহুৱা লেনদেন আৰু বিত্তীয়, ব্যক্তিগত আৰু আত্মীয়সকলৰ সৈতে সম্পৰ্ক সামৰি লোৱা হৈছে। অপৰাধসমূহৰ মাত্ৰাই স্বাভাৱিকভাৱেই তদন্তৰ ক্ষেত্ৰখন বহল কৰি তুলিছিল, আৰু এনে তদন্তক ন্যায্যতা প্ৰদান কৰিবলৈ, প্ৰশ্নোত্তৰ বা জেৰাৰ জালখন প্ৰসাৰিত কৰিব লগা হৈছিল। সাংবিধানিক অধিকাৰৰ প্ৰতি সাৱধান নোহোৱা আৰু সন্মান নকৰা আৰক্ষী বিষয়াই অজানিতে মৌনতাৰ অধিকাৰ খৰ্ব কৰিব পাৰে। আপীলকাৰীৰ অভিযোগ যে তেওঁলোকক মৌন হৈ থাকিবলৈ দিয়া হোৱা নাছিল, আনহাতে প্ৰতিবাদীয়ে যুক্তি দিছে যে আধুনিক যুগত আমি বুজাৰ দৰে "মৌনতাৰ অধিকাৰ" নাছিল।

আমাৰ দৃষ্টিভঙ্গী

অধিবক্তাৰ যুক্তি দুটামান মৌলিক প্ৰশ্নৰ ওপৰত কেন্দ্ৰিত হৈছে। সহজ ভাষাত ক'বলৈ গ'লে দুটা সংঘাতপূৰ্ণ সমাজ স্বার্থ আছে, আৰু ইয়াৰ মাজত ভাৰসাম্য বিচাৰি উলিওৱাটোৱে নিৰ্ধাৰণ কৰাত সহায় কৰে যে আমাৰ সংবিধানত নিজকে দোষী সাব্যস্ত নকৰাৰ ধাৰাটোৰ এক সংকীৰ্ণ বা বহল ব্যাখ্যা থাকিব লাগে নে নাই। ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ১৬১(২) হৈছে অধিক নিৰ্দিষ্ট। পাঠটোৰ ওপৰত ব্যাখ্যা বা টীকা আগবঢ়োৱাৰ পূৰ্বে দুয়োটা পাঠকে আমি ভালদৰে পঢ়ি লোৱা উচিত:

ধাৰা ২০(৩)-কোনো অপৰাধত অভিযুক্ত কোনো ব্যক্তিয়ে নিজৰ বিৰুদ্ধে সাক্ষী হ'বলৈ বাধ্য নহ'ব।

ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ১৬১(২)-ৰ মতে:

এজন ব্যক্তিয়ে আৰক্ষী বিষয়ই সুধিলে সকলো প্ৰশ্নৰ সত্য উত্তৰ দিব লাগিব, কেৱল এনেবোৰ প্ৰশ্নৰ বাহিৰে যাৰ উত্তৰবোৰত তেওঁক অপৰাধমূলক অভিযোগৰ সন্মুখীন কৰাৰ বা জৰিমনা ভাৰাৰ বা জব্দ কৰাৰ প্ৰৱণতা থাকিব পাৰে।

যুক্তিৰ সময়ত প্ৰস্তুত কৰা বিষয়সমূহৰ নিৰ্দিষ্ট দিশসমূহৰ ক্ষেত্ৰত এই ব্যৱস্থাসমূহৰ ব্যাখ্যা আৰু প্ৰয়োগক ভালদৰে প্ৰশংসা কৰা হ'ব। আৰু সেইবাবেই আমি এতিয়া আলোচনা কৰা মূল বিষয়সমূহৰ তালিকা প্ৰস্তুত কৰিম, নিজকে সোঁৱৰাই দিলোঁ যে অধিবক্তাই কেইটামান উদ্ধৃতিৰে পৰামৰ্শ দিয়াৰ পিছতো আমি ভাৰতৰ বাহিৰৰ আইনসমূহৰ উল্লেখ কৰিব নোৱাৰো। ভাৰত ভাৰতীয়, বিদেশী নহয় আৰু ন্যায্যবিজ্ঞান সকলোতে একে নহয়, কিয়নো ইয়াক প্ৰতিখন দেশৰ সুকীয়া বৈশিষ্ট্যই গঢ় দিছে। তথাপিও মানৱতাবাদী আইনবিদসকলে স্বীকাৰ কৰে যে কিছুমান মৌলিক মূল্যবোধ যদিও বেলেগ ধৰণে প্ৰকাশ কৰা হয়, তথাপিও ইয়াৰ সাৰ্বজনীন তাৎপৰ্য আছে আৰু সমগ্ৰ বিশ্বতে সত্যতাৰ অগ্ৰগতিৰ লগে লগে ইয়াৰ বিকাশ ঘটে। নিজকে ভালদৰে বুজিবলৈ হ'লে আমি নিজৰ পৰিচয়ক ধৰি ৰাখি বিভিন্ন ঠাইৰ দৃষ্টিভংগী শুনিবলৈ নিজৰ মন মুকলি কৰা উচিত। ন্যায়াধীশসকলে যেতিয়া নিজৰ অধিকাৰক্ষেত্ৰৰ বাহিৰৰ ৰায় আৰু পাঠ্যপুথিৰ কথা উল্লেখ কৰে, তেনে ক্ষেত্ৰত গান্ধীবাদী নিৰ্দেশনাই ন্যায়াধীশসকলৰ বাবে এক গুৰুত্বপূৰ্ণ শিক্ষা প্ৰদান কৰে :

মই নিবিচাৰো মোৰ ঘৰখনৰ চাৰিওফালে বেৰা দিয়া হওক আৰু মোৰ খিৰিকীবোৰ বন্ধ কৰি থোৱা হওক। মই বিচাৰো সকলো দেশৰ সংস্কৃতি মোৰ ঘৰৰ চাৰিওফালে মুক্তভাৱে বৈ যাওক। কিন্তু মই কাৰো দ্বাৰা মোৰ ভেঁটি উৰুৱাবলৈ নিদিওঁ। [ইয়ং ইণ্ডিয়া, ১ জুন, ১৯২১]

গুৰুত্বপূৰ্ণ মূল্যবোধৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি আইনী বুজাবুজি স্থাপন কৰাটো ভাল, কিন্তু উপৰুৱা কাৰণত বিদেশী আইনী প্ৰথা গ্ৰহণ কৰাটো বেয়া।

বিষয়সমূহ

বিতৰ্কৰ বিষয়বোৰ নমনীয়ভাৱে এনেদৰে প্ৰস্তুত কৰিব পাৰি :

(১) সম্ভাৱ্য সন্দেহযুক্ত ব্যক্তিৰ দৰে অপৰাধৰ অভিযোগত অভিযুক্ত হ'ব পৰা এজন ব্যক্তিক আনুষ্ঠানিকভাৱে অপৰাধৰ অভিযোগত অভিযুক্ত ব্যক্তি এজনৰ দৰে মৌন হৈ থাকিবলৈ দিয়া হৈছেনে? নে এই অধিকাৰ তেতিয়াহে প্ৰযোজ্য যেতিয়া অভিযোগটো অধিক নিশ্চিত হয় আৰু অভিযোগটো কেৱল আৰক্ষীৰ সম্ভাৱনা নহয়?

(২) আত্ম-অপৰাধৰ বিৰুদ্ধে থকা বাধা কেৱল আৰক্ষীয়ে তদন্ত কৰি থকা নিৰ্দিষ্ট অভিযোগটোৰ ক্ষেত্ৰতহে প্ৰযোজ্য নেকি, নে আন আন মূলতুৰী বা সম্ভাৱ্য অভিযোগলৈও সম্প্ৰসাৰিত হয় নেকি যাৰ ফলত সোধা-পোছা কৰা হৈছে? অৰ্থাৎ, এটা গোচৰত আৰক্ষীয়ে সোধা-পোছা কৰা ব্যক্তি এজনে সেই গোচৰৰ সৈতে জড়িত নোহোৱা কিন্তু আন গোচৰত দোষী সাব্যস্ত কৰিব পৰা প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিবলৈ অস্বীকাৰ কৰিব পাৰিবনে, সেয়া বিচাৰধীনেই হওক বা সম্ভাৱ্যই হওক?

(৩) মৌনতাৰ সাংবিধানিক অধিকাৰ কেৱল আদালততহে কাৰ্যকৰী হয় নে ই আৰক্ষীৰ তদন্তৰ পৰ্যায়ত অপৰাধমূলক প্ৰশ্নোত্তৰৰ বিৰুদ্ধেও বাধা দিব পাৰে?

(৪) সংবিধানৰ নং অনুচ্ছেদত উল্লিখিত 'নিজৰ বিৰুদ্ধে সাক্ষী হ'বলৈ বাধ্য'- এই ৰহস্যময় অভিব্যক্তিটোৰ পৰিসৰ কি? 'বলপ্ৰয়োগ' শব্দটোৱে কেৱল শাৰীৰিক বল বা হেঁচাক বুজায় নেকি, নে ইয়াত মানসিক জোৰ-জবৰদস্তিও অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে, যেনে- যেতিয়া কোনো কৰ্তৃত্বশীল বিষয়াই উত্তেজনাপূৰ্ণ পৰিস্থিতিত অভিযুক্ত ব্যক্তিজনৰ পৰা ক্ষমতা প্ৰয়োগ কৰি উত্তৰ বিচাৰি জোৰ দিয়ে?

(৫) 'নিজৰ বিৰুদ্ধে সাক্ষী' হোৱা বিষয়টোৰ লগত অভিযোগ উত্থাপন কৰাৰ প্ৰৱণতা বা উত্তৰৰ পৰা অহা অপৰাধবোধৰ প্ৰমাণিক সম্ভাৱনা অন্তৰ্ভুক্ত হৈ আছে নেকি?

(৬) ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ১৬১(২) নং ধাৰাৰ মাপকাঠিসমূহ কি কি? এজন ব্যক্তিক অপৰাধমূলক অভিযোগৰ সন্মুখীন কৰাৰ প্ৰৱণতাই এনে উত্তৰবোৰ

অন্তৰ্ভুক্ত কৰে নেকি যিবোৰে প্ৰকৃততে বা তদন্ত বা বিচাৰ হ'বলৈ গৈ থকা আন অপৰাধমূলক গোচৰবোৰত প্ৰভাৱ পেলায়?

(৭)ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ১৬১(২) নং ধাৰাত উল্লিখিত 'যিকোনো ব্যক্তি'- বাক্যাংশই এজন অভিযুক্তক সামৰি লয় নে কেৱল এজন সাক্ষীক লামৰি লয়?

(৮) উত্তৰ এটাৰ ফলত কেতিয়া আত্ম-দোষাৰোপ হয় বা উত্তৰ এটাই কাৰোবাক অভিযোগৰ সন্মুখীন কৰাব পাৰে ? কি কি পৃথক বৈশিষ্ট্যই দোষী আৰু নিৰীহ, অনুমোদিত আৰু অসমৰ্থনযোগ্য জেৰা আৰু উত্তৰক চিহ্নিত কৰে ? প্ৰসংগটোৱে কি ভূমিকা পালন কৰে, বা উত্তৰ এটাক নিজৰ গুণাগুণৰ ভিত্তিত আপত্তিজনক বুলি গণ্য কৰিব পাৰি নেকি?

(৯)ভাৰতীয় দণ্ডবিধিৰ ১৭৯ নং ধাৰাত অপৰাধমূলক উদ্দেশ্য এটা প্ৰয়োজনীয় উপাদান নেকি, আৰু যদি হয়, তেন্তে ইয়াৰ সঠিক অৰ্থ কি? এটা উত্তৰে অভিযুক্তজনক দোষী সাব্যস্ত কৰিব পাৰে বুলি ভয় এটাই তেওঁক উদ্ধাৰ কৰিব পাৰিবনে, নে ই বৰ্জনৰ নিয়মৰ সূচনা কৰে?

(১০)ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ১৬১(২) আৰু ভাৰতীয় দণ্ডবিধি আইনৰ ধাৰা ১৭৯ নিৰ্ধাৰণত আমি সন্দেহৰ সুবিধা দিয়াৰ সীমা কেনেকৈ নিৰ্ধাৰণ কৰিম ?

ভাৰতীয় দণ্ডবিধি আইনৰ ১৭৯ নং ধাৰা

এইধৰণৰ পদ্ধতিয়ে বিভিন্ন আইনী প্ৰশ্নৰ প্ৰতি আমাৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰে যেতিয়া এখন আদালতে এনে এটা গোচৰৰ সৈতে মোকাবিলা কৰে য'ত কোনোবাই সাক্ষ্য দিবলৈ বাধ্য হয় আৰু তাৰ পিছত এনে কৰিবলৈ অস্বীকাৰ কৰাৰ বাবে অভিযোগৰ সন্মুখীন হয়। প্ৰাৰম্ভিকভাৱে, ভাৰতীয় দণ্ডবিধি আইনৰ ১৭৯ নং ধাৰাৰ প্ৰয়োজনীয়তাসমূহ চাওঁ আহক, যিহেতু আপীলসমূহ পোনপটীয়াকৈ ইয়াৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। আইনৰ শাসন বালিৰ ৰছীত পৰিণত হয় যদিহে লোক সেৱকসকলৰ আইনী কৰ্তৃত্বক পালন কৰিবলৈ বাধ্য লোকসকলে অৱজ্ঞা বা অৱমাননা কৰে। শেষত আইনৰ ক্ষমতাই নাগৰিকৰ অধিকাৰ সুৰক্ষিত কৰে আৰু কোনোৱেই, আনকি মন্ত্ৰী বা

উচ্চ পদবীত থকা জনেও শাস্তিৰ সন্মুখীন নোহোৱাকৈ অমান্য কৰিব নোৱাৰে। ভাৰতীয় দণ্ডবিধিৰ দশম অধ্যায়ৰ উদ্দেশ্য হৈছে লোক সেৱকসকলে নিজৰ আইনী কৰ্তৃত্ব প্ৰয়োগ কৰাৰ সময়ত অবাধ্য হ'লে শাস্তি দিয়া। ১৭৯ নং ধাৰা হৈছে এনে পৰিস্থিতিৰ সৈতে জড়িত বিধান য'ত এজন লোক সেৱকে আইনগতভাৱে সত্য উত্তৰ দাবী কৰে যদিও তেওঁ অস্বীকাৰ বা মিছা কথাৰ সন্মুখীন হয়। এই ধাৰাৰ মতে-

১৭৯. যদি আইনৰ অধীনত কৰ্তৃত্ব থকা কোনো চৰকাৰী বিষয়াই কোনো ব্যক্তিক কোনো নিৰ্দিষ্ট বিষয়ৰ বিষয়ে প্ৰশ্ন কৰে, যাৰ বিষয়ে তেওঁলোকে সঁচা কথা ক'বলৈ বাধ্য, কিন্তু ব্যক্তিজনে সেই প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিবলৈ অস্বীকাৰ কৰে, তেন্তে ব্যক্তিজনৰ ছমাহ পৰ্যন্ত কাৰাদণ্ড, এক হাজাৰ টকা পৰ্যন্ত জৰিমনা বা দুয়োটা শাস্তিয়েই হ'ব পাৰে।

সহজ অৰ্থত, এই বিধান প্ৰযোজ্য হয়, যেতিয়া: (ক) দাবী উত্থাপন কৰা ব্যক্তিজন আৰক্ষী বিষয়াৰ দৰে এজন লোক সেৱক হয় ; (খ) আইনী ক্ষমতা প্ৰয়োগ কৰি এটা বিষয়ত সত্য প্ৰকাশ কৰাৰ দাবী উত্থাপন হয়; আৰু, নিঃসন্দেহে, ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ অধীনত এজন তদন্তকাৰী বিষয়াৰ এই ক্ষমতা আছে, আৰু এই ক্ষেত্ৰত অনুৰোধটো বিশেষভাৱে তদন্ত কৰা অপৰাধৰ সৈতে জড়িত সত্য তথ্য প্ৰদান কৰিবলৈ কৰা হৈছিল। ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ১৬১ নং ধাৰাত কোনো গোচৰৰ বিষয়ে জনা যিকোনো ব্যক্তিয়ে যিবোৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰৰ ফলত তেওঁ অপৰাধমূলক অভিযোগৰ সন্মুখীন হোৱাৰ প্ৰৱণতা থাকিব, সেইবোৰ প্ৰশ্ন বাদ দি সেই গোচৰৰ সৈতে জড়িত সকলো প্ৰশ্নৰ সত্য উত্তৰ দিব লাগিব। এই গোচৰটোৰ ক্ষেত্ৰত, তদন্তকাৰী বিষয়াসকলে লিখিত প্ৰশ্নৰ মৌখিক উত্তৰ বিচাৰিছিল, কিন্তু উত্তৰ দিয়াৰ পৰিৱৰ্তে, নিজৰ আইনী অধিকাৰ বা সাংবিধানিক সুৰক্ষাৰ কথা হিচাপে ব্যক্তিজনে মৌনতা অৱলম্বন কৰাটো বাছি লৈছিল আৰু ২০(৩)নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত অভিযুক্তসকলৰ এই অস্বীকাৰে হতাশ বিষয়াজনক ভাৰতীয় দণ্ডবিধি আইনৰ ১৭৯ নং ধাৰাত অনুমোদন বিচাৰিবলৈ বাধ্য কৰাইছিল। যদি আদালতে আইনখন কঠোৰভাৱে মানি চলে, তেন্তে ব্যক্তিজনক দোষী সাব্যস্ত কৰা উচিত, অন্যথা, আইনখনে নিজেই তেওঁলোকক নিজকে ৰক্ষা কৰাৰ উপায় প্ৰদান নকৰালৈকে, মানুহে প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিবলৈ অস্বীকাৰ কৰি থাকিলে তদন্তৰ কৰ্তৃত্ব দুৰ্বল হোৱাৰ সম্ভাৱনা থাকে। আপীলকাৰীয়ে

যুক্তি দিছে যে প্ৰতিৰক্ষাৰ ব্যৱস্থা আছে, আৰু এই স্থিতিটোৱেই আমাৰ সন্মুখত বিতৰ্কৰ বিষয়।

ভাৰতীয় দণ্ডবিধি আইনৰ ধাৰা ১৭৯-ৰ সৈতে উল্লেখ কৰা ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ১৭১(১)-ৰ অধীনত থকা প্ৰতিৰক্ষাসমূহ কি কি? শ্ৰী ৰাথে নিৰ্দেশিতা প্ৰমাণ কৰাৰ দুটা উপায়ৰ লগতে সংবিধানত আত্মদোষী সাব্যস্ত হোৱাৰ পৰা সুৰক্ষা দিয়াৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি এক গুৰুত্বপূৰ্ণ অধিকাৰৰ ওপৰত আলোকপাত কৰিছে। যুক্তিসমূহ তলত দিয়া ধৰণে সামৰি ল'ব পাৰি: (ক) ধাৰা ১৬১(১)ত উল্লেখ কৰা "যিকোনো ব্যক্তি" অভিধাটো অভিযুক্ত ব্যক্তিৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য নহয়, (খ) গোচৰটোৰ সৈতে সম্পৰ্কিত প্ৰশ্নবোৰে (এইবোৰৰ প্ৰশ্নৰ ভিতৰত আছে অপ্ৰাসঙ্গিক প্ৰশ্নবোৰৰ বাহিৰে সকলোবোৰ) আন বাকী থকা বা দাখিল কৰা গোচৰৰ বাবে অভিযুক্তক দোষী সাব্যস্ত কৰিব পাৰে, আৰু (গ) আত্ম-অপৰাধৰ বিৰুদ্ধে সুৰক্ষাই অভিযুক্তক এনে উত্তৰ প্ৰদান কৰাত বাধা দিয়ে যি তেওঁলোকক দোষী সাব্যস্ত কৰিব পাৰে। বিজ্ঞ মহাধিবক্তাই যুক্তি আগবঢ়ায় যে যদি এই বহল ব্যাখ্যা গ্ৰহণ কৰা হয়, তেন্তে অপৰাধীসকলৰ বাবে ই এক উল্লেখযোগ্য সুবিধা হ'ব, যিয়ে অপৰাধমূলক ন্যায় আৰু আৰক্ষীৰ তদন্তত বাধাৰ সৃষ্টি কৰিব। সঁচাকৈয়ে যদি আদালতে অপৰাধমূলক আইন ব্যাখ্যাৰ নিয়ম টানি অপৰাধীক ন্যায়ৰ পৰা হাত সাৰিবলৈ অনুমতি দিয়ে, তেন্তে সেয়া যেন আদালতে নিজৰ সুনামৰে ক্ষতি কৰিছে।

সংবিধান আৰু অপৰাধী

ইয়াত দণ্ডবিধি আইনৰ প্ৰত্যাহ্বানটো হ'ল আৰক্ষীৰ হেঁচাত সম্ভাৱ্য নিৰীহ ব্যক্তিসকলক আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰাৰ পৰা ৰক্ষা কৰাৰ প্ৰয়োজনীয়তা আৰু সত্য উন্মোচন কৰা, য'তেই নহওঁক অপৰাধ বিচাৰি উলিওৱা, আৰু সমাজৰ প্ৰতি ন্যায় ব্যৱস্থাৰ প্ৰতিশ্ৰুতি বজাই ৰখাৰ বাবে আইন প্ৰৱৰ্তনকাৰী আৰু ন্যায় সংস্থাবোৰৰ দায়িত্বৰ বাবে সম্ভাৱ্য নিৰীহ ব্যক্তিসকলক আত্ম-দোষাৰোপৰ পৰা সুৰক্ষিত কৰাৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ মাজত ভাৰসাম্য ৰক্ষা কৰা। ইয়াৰ প্ৰাথমিক লক্ষ্য হৈছে তদন্ত, অপৰাধ প্ৰমাণ আৰু নাগৰিকৰ সুৰক্ষাক ভাবুকি দিয়া লোকসকলক শাস্তি প্ৰদানৰ বাবে দায়বদ্ধ কৰ্তৃপক্ষৰ পৰা অপৰাধীসকলক পলায়ন কৰাত সহায় কৰাৰ পৰিৱৰ্তে অপৰাধীসকলক কঠোৰভাৱে অনুসৰণ আৰু শাস্তি প্ৰদান কৰি সমাজখনক অপৰাধৰ পৰা ৰক্ষা কৰা।

লুইছ মেয়াৰ্ছে এই দ্বন্দ্বক তীব্ৰভাৱে উত্থাপন কৰিছে : “এফালে আইন বলৱৎ কৰাৰ প্ৰয়োজনীয়তা আৰু আনটো ফালে আইন বলৱৎকাৰীৰ অত্যাচাৰ আৰু অন্যায্যৰ পৰা নাগৰিকক সুৰক্ষা প্ৰদান কৰাৰ মাজত ভাৰসাম্য বজাই ৰখাটো ৰাজ্যখনৰ বাবে এক চলিত প্ৰত্যাহ্বান। বছৰ বছৰ ধৰি, এই ভাৰসাম্য অপৰাধীৰ অধিকাৰ সুৰক্ষিত কৰাৰ ফালে ঢাল খাইছে। আনকি বিংশ শতিকাৰ আৰম্ভণিৰ বহু আগতেই ন্যায়াধীশ হোমছে ঘোষণা কৰিছিল যে “এই দেশত বৰ্তমান সময়ত অপৰাধীসকলে অত্যাচাৰৰ বলি হোৱাতকৈ ন্যায্যৰ পৰা হাত সাৰি যোৱাৰ বিপদ বেছি”। শতিকাটো আগবাঢ়ি যোৱাৰ লগে লগে এই চিন্তা আৰু বৃদ্ধি পাইছে।

শেহতীয়া দশকবোৰত আইনৰ পৰা বচাৰ ষড়যন্ত্ৰ ব্যাপকভাৱে আৰু শক্তিশালী ৰূপত সংগঠিত হৈছে আৰু চিনাক্তকৰণ অধিক কঠিন কৰি তুলিবলৈ আধুনিক যোগাযোগ আৰু পৰিবহণ পদ্ধতিৰ ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। এই সময়ছোৱাত আইন ভংগ কৰাৰ প্ৰৱণতা বৃদ্ধি পাইছে। একে সময়তে আইন প্ৰয়োগকাৰী বিষয়াসকলে নিজৰ ক্ষমতাৰ অপব্যৱহাৰ কৰাৰ সম্ভাৱনাৰ বিষয়ে সজাগতা বৃদ্ধি পাইছে, যাৰ ফলস্বৰূপে এই বিষয়াসকলৰ ওপৰত কঠোৰ নিয়ন্ত্ৰণ আৰোপ কৰাৰ লগতে অভিযুক্ত, সন্দেহযুক্ত আৰু সাক্ষীৰ অধিকাৰ সুৰক্ষিত কৰাৰ বাবে ন্যায়িক আৰু আইনগত দুয়োটা প্ৰচেষ্টাই চলোৱা হৈছে। এইবুলি ক’লেও অত্যাচাৰ কৰা নহ’ব যে শতিকাৰ মাজভাগত উপনীত হোৱাৰ লগে লগে এই পৰিস্থিতিয়ে আইন প্ৰয়োগকাৰীৰ বাবে এক দোমোজাৰ সৃষ্টি কৰিছে।

ইয়াৰ ফলস্বৰূপে, আমাৰ জটিল নিয়ম আৰু মতবাদ ব্যৱস্থাৰ অন্তৰ্নিহিত অনুমানসমূহ পুনৰ চালি-জাৰি চোৱাৰ এক প্ৰৱণতা স্পষ্টভাৱে দেখা গৈছে, যিয়ে আইন উলংঘনৰ চিনাক্তকৰণ আৰু প্ৰমাণ কৰাটো কঠিন কৰি তুলিব পাৰে। এনেধৰণৰ পুনৰ বিশ্লেষণত, বহু দশক ধৰি আক্ৰমণৰ সন্মুখীন হৈ অহা ‘আত্ম-দোষাৰোপৰ বিৰুদ্ধে বিশেষাধিকাৰ’ শব্দটোৰ অধীনত সাধাৰণতে ভিত্তি কৰি গঠিত নিয়মৰ গোটেটোৱে, বিশেষভাৱে পুনৰ অধ্যয়নৰ বাবে আহ্বান জনায়। উইগম’ৰেৰ ভাষাত, “বিশেষাধিকাৰৰ ইতিহাস বা শক্তিশালী সাংবিধানিক ভেটিয়েও ইয়াৰ বৰ্তমানৰ নীতিৰ বিষয়ে আলোচনা কৰাত আমাক নিৰুৎসাহিত কৰা উচিত নহয়। ১৬০০ চনৰ উত্তৰাধিকাৰ হিচাপে ই মূলতঃ অতীতৰ বিবাদ আৰু উত্তাল পৰিস্থিতিৰ পৰা বাকী

থকা অংশ যিবোৰ আৰু প্ৰাসংগিক নহয়আধা ডজন শব্দৰ এটা দফাত সন্নিৱিষ্ট ইয়াৰ সাংবিধানিক অনুমোদনে ইয়াৰ বৰ্তমানৰ উপযোগিতা মূল্যায়নৰ পৰা আমাক ৰেহাইও নিদিয়েগতিকে আমি নীতিৰ গুণগত মানৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি এক বুদ্ধিদীপ্ত মতামত গঠন কৰিব লাগিব”।

ন্যায়াধীশ ডগলাচে এই মন্তব্যটো দাঙি ধৰিছে:

“এটা মূল বিষয় হিচাপে এইটো বিতৰ্কৰ বিষয় হ'ব পাৰে যে পঞ্চম সংশোধনীৰ কোনো ব্যক্তিক "নিজৰ বিৰুদ্ধে সাক্ষী হ'বলৈ কোনো অপৰাধমূলক গোচৰত বাধ্য কৰা নহ'ব"- বুলি কোৱা ব্যৱস্থাটোৱে ন্যায্যৰ অন্ত পেলাব পাৰে নেকি”। [১৯৫২]

এই পৰিচয়মূলক শাৰীবোৰে আমাৰ সন্মুখত উত্থাপিত গুৰুত্বপূৰ্ণ প্ৰশ্নটোৰ ক্ষেত্ৰত এক সুস্বম দৃষ্টিভংগী হিচাপে কাম কৰে।

আৰক্ষীৰ ভুল-ত্রুটি

মূল বিষয়সমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰাৰ পূৰ্বে আমি দুখ প্ৰকাশ কৰিব বিচাৰিছো যে এই গোচৰত এজন উচ্চ পদস্থ আৰক্ষী বিষয়াই, ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ১৬০(১)-ৰ যথোচিত বিধানৰ স্পষ্ট উলংঘা কৰি এগৰাকী মহিলাক থানাত হাজিৰ হোৱাৰ ওপৰত নজনাকৈয়ে জোৰ দিছিল। এনে অসৎ আচৰণৰ বাবে দ্ৰুততাৰে শাস্তি দিয়া উচিত, কাৰণ আৰক্ষী বিষয়াসকলে এনেদৰে কাম কৰিব নোৱাৰে যেন তেওঁলোক আইনৰ উৰ্ধতা তেওঁলোকে কৰ্তব্য অৱহেলা কৰিলে সমালোচনা হয়, আনহাতে কঠোৰতা প্ৰয়োগ কৰাৰ ফলত অনুশাসনমূলক ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰা হয়। অভিযুক্তক সত্ৰ আদালতে থানালৈ যাবলৈ নিৰ্দেশ দিলেও কোনো আৰক্ষী বিষয়াক আইন ভংগ কৰাৰ অজুহাত নিদিয়ে। এই আইনগত নিষেধাজ্ঞাৰ আঁৰত এক ৰাজহুৱা নীতি আছে, যিটো আৰক্ষী কৰ্মীৰ বাবে প্ৰশংসাসূচক নহয়, যিয়ে নাবালক আৰু মহিলাসকলক তেওঁলোকৰ নিৰাপদ বাসগৃহৰ বাহিৰে আৰক্ষীক সংস্পৰ্শৰ পৰা আঁতৰাই ৰাখে। হয়তো ভৱিষ্যতে সম্প্ৰদায়টোৰ আৰক্ষীৰ প্ৰতি আস্থা বৃদ্ধি পালে, আইনৰ এই কঠোৰ আৰু সন্দেহজনক নিয়মসমূহ পুনৰ বিবেচনা কৰা হ'ব পাৰে।

যুক্তিবোৰ বুজিবলৈ মনত ৰখাটো গুৰুত্বপূৰ্ণ যে এই গোচৰটোৱেই একমাত্ৰ আপীলকাৰীৰ সৈতে জড়িত নহয়, আৰু প্ৰশ্নৰ সন্মুখীন হ'লে আপীলকাৰীৰ চিন্তাধাৰা বৰ্তমান আৰু সম্ভাৱ্য উভয় ধৰণৰ বিভিন্ন তদন্তৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত হ'ব পাৰে। এই কাৰকৰ প্ৰাসংগিকতাৰ বিষয়ে পিছলৈ আলোচনা কৰা হ'ব।

অনুচ্ছেদ ২০(৩) আৰু ধাৰা ১৬১(২)ৰ দৃষ্টিভংগী নিৰ্ধাৰণ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত

আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰা নিষেধাজ্ঞাক সমৰ্থন কৰা মূল সাংবিধানিক ধাৰণাটোলৈ উভতি আহোঁ। অনুচ্ছেদ ২০(৩) আৰু ধাৰা ১৬১(২)-ক সামৰি লোৱা দুয়োটা পৰিসৰৰ অতি মিল আছে। দৰাচলতে আমি বিশ্বাস কৰিবলৈ বাধ্য যে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ১৬১(২) নং ধাৰাটো মূলতঃ সাংবিধানিক দফাটোৰ ওপৰত এক সংসদীয় বিশদ ব্যাখ্যা। বিজ্ঞ মহাধিবক্তাই যুক্তি দৰ্শাইছিল যে গোচৰটো আদালতলৈ অহাৰ আগৰ পৰ্যায়ত ধাৰা ১৬১(১)ৰ দৰে অনুচ্ছেদ ২০(৩)-প্ৰযোজ্য হোৱা নাছিল আৰু পূৰ্বে লিপিবদ্ধ কৰা অভিযুক্তৰ অভিযোগনামাত দাখিল কৰা কথাখিনিৰ পৰিচয় দিয়াৰ চেষ্টা কৰা হৈছিল। তেওঁ আমেৰিকাৰ আদালতৰ সিদ্ধান্তৰ কিছুমান অংশৰ কথা উল্লেখ কৰিছিল, কিন্তু আমাৰ দৃষ্টিত সেই অংশবোৰে পৰিসৰ সীমিত নকৰে, আৰু ইয়াৰ বিপৰীতে উল্লেখযোগ্য মিৰাণ্ডা বনাম আৰিজোনা (১) ৰায়দানে এই নিষেধাজ্ঞাটো সম্প্ৰসাৰিত কৰি আৰক্ষীৰ তদন্তকো সামৰি লৈছিল। তদুপৰি, অনুচ্ছেদ ২০(৩), যিটো আমাৰ আইন, এনেদৰে সংকীৰ্ণভাৱে ব্যাখ্যা কৰা উচিত নহয়। এনে সীমিত ব্যাখ্যাই এক অত্যাৱশ্যকীয় সুৰক্ষাক দুৰ্বল কৰিব পাৰে।

এই ধাৰাটোত মাত্ৰ দুটা মুখ্য প্ৰশ্ন জড়িত হৈ আছে যিয়ে কোনো এজন ব্যক্তিক মৌনতা অৱলম্বন কৰিবলৈ অনুমতি দিয়ে: (i) ব্যক্তিজনক অপৰাধৰ বাবে 'যিকোনো অপৰাধৰ বাবে অভিযুক্ত' সাক্ষ্য দিবলৈ কোৱা হৈছে নেকি? (ii) তেওঁক নিজৰ বিৰুদ্ধে সাক্ষ্য দিবলৈ বাধ্য কৰা হৈছে নেকি? সাংবিধানিক বিধানে ইয়াৰ সম্পূৰ্ণ অৰ্থগত পৰিসৰ লাভ কৰে আৰু সেয়েহে ইয়াৰ পৰা অনুমান কৰিব পাৰি যে 'যিকোনো অপৰাধত অভিযুক্ত' আৰু 'নিজৰ বিৰুদ্ধে সাক্ষী হ'বলৈ' -এই অভিব্যক্তিসমূহক বহল অৰ্থ প্ৰদান কৰিব লাগিব। আমেৰিকাৰ সিদ্ধান্তৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত হৈ বিজ্ঞ মহাধিবক্তাই এই কথাত সন্মত হৈছিল যে আইনৰ ১৬১(২) নং ধাৰাটো কেৱল আৰক্ষী থানাত থকা অভিযোগৰ ক্ষেত্ৰত নহয়, ভৱিষ্যতে কোনো ব্যক্তিৰ

বিৰুদ্ধে অপৰাধমূলক অভিযোগৰ সন্মুখীন হ'ব পৰা অভিযোগৰ ক্ষেত্ৰতো প্ৰযোজ্য হ'ব পাৰে। যদি আমি এই বহল ব্যাখ্যাটো ২০(৩) নং অনুচ্ছেদত প্ৰয়োগ কৰো, তেন্তে ই ১৬১(২) নং ধাৰাত উল্লেখ কৰা স্পষ্ট নিষেধাজ্ঞাৰ সৈতে ওতঃপ্ৰোতভাৱে মিল খায়। এই পিছৰ বিধানটোৱে "নিজকে অপৰাধমূলক অভিযোগৰ সন্মুখীন হ'ব লাগে"- অভিব্যক্তিটো অৰ্থপূৰ্ণভাৱে ব্যৱহাৰ কৰে। স্পষ্টভাৱে এই বাক্যাংশই কেৱল এনেবোৰ ক্ষেত্ৰকে সামৰি লোৱা নাই য'ত এজন ব্যক্তিয়ে ইতিমধ্যে অপৰাধমূলক অভিযোগৰ সন্মুখীন হৈছে, কিন্তু এনে পৰিস্থিতিকো সামৰি লৈছে য'ত ব্যক্তিজনে অতি সোনকালে অপৰাধমূলক অভিযোগৰ সন্মুখীন হ'বলগীয়া হৈছে। ২০(৩)নং অনুচ্ছেদত "যিকোনো অপৰাধৰ অভিযুক্ত" অভিব্যক্তিৰ দ্বাৰা এনে এজন ব্যক্তিক বুলি বুজিব লাগে যিজন ভৱিষ্যতে নহয়, এতিয়াই আনুষ্ঠানিকভাৱে অভিযুক্ত হৈ আছে, আৰু বৰ্তমানৰ আইনী সিদ্ধান্ত অনুসৰি সোনকালে অভিযুক্ত হ'বলৈ ওলোৱা ব্যক্তিও নহয়। "নিজৰ বিৰুদ্ধে সাক্ষী হোৱা"- অভিব্যক্তিটোৱে ন্যায়ালয়ৰ প্ৰক্ৰিয়াকৈও অধিক তাৎপৰ্য বহন কৰে। যদি প্ৰমাণ বা তথ্য প্ৰদান কৰিলে আপোনাক দোষী যেন দেখাব পাৰে, তেন্তে ই নিজৰ বিৰুদ্ধে সাক্ষী হোৱাৰ বৰ্ণনাৰ উত্তৰ দিয়ে। যিহেতু ২০(৩) নং অনুচ্ছেদত কোনো বিশেষ পৰ্যায়ৰ কথা বিশেষভাৱে উল্লেখ কৰা হোৱা নাই, গতিকে আমি ইয়াক তথ্য প্ৰদান আৰু সামগ্ৰী সংগ্ৰহ কৰা সকলো পৰ্যায়তে প্ৰযোজ্য বুলি ব্যাখ্যা কৰিব লাগিব। অৰ্থাৎ আৰক্ষীৰ তদন্তও ২০(৩) নং অনুচ্ছেদৰ পৰিসৰৰ অন্তৰ্গত। ১৬১(২)নং ধাৰাৰ অৰ্থ ঠিক এইটোৱেই। সেই ধাৰাই আৰক্ষী বিষয়াৰ দ্বাৰা সোধা-পোছাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰে আৰু সেই পৰ্যায়ত আইনী সুৰক্ষা প্ৰদান কৰে। চমুকৈ, সংবিধান আৰু বিধিয়ে একেধৰণৰ সুৰক্ষা প্ৰদান কৰে। বিধিসমূহ সলনি কৰিব পাৰি, কিন্তু সংবিধানখন অধিক স্থায়ী। গতিকে আমাৰ সিদ্ধান্ত কেৱল ১৬১(২)নং ধাৰাৰ ওপৰৰ ভিত্তি কৰি নহয়, ২০(৩) নং অনুচ্ছেদৰ উল্লেখ কৰা অধিক মৌলিক সুৰক্ষাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি ল'ব লাগিব, যদিও পৰিসৰৰ ফালৰ ই ১৬১(২)নং ধাৰাৰ সমান।

এইদৰে এই স্থিতিয়ে আমাক মিৰাণ্ডা নীতিৰ ওচৰ চপায়, যিয়ে আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰাৰ বিৰুদ্ধে থকা সুৰক্ষাক আৰক্ষীৰ জেৰা আৰু জিম্মাত লোৱাৰ সাক্ষাৎকাৰলৈ সম্প্ৰসাৰিত কৰে আৰু নিয়মীয়া অভিযুক্ত ব্যক্তিৰ দৰেই সন্দেহযুক্ত লোকক গ্ৰহণ কৰে। ভাৰতীয় সাক্ষ্য আইন অনুসৰি ই মিৰাণ্ডাৰ নিয়মক স্বীকাৰ কৰে

যে জিন্মাত লোৱা জেৰা সাধাৰণতে জোৰ-জবৰদস্তি কৰা হয়, আৰু এই কথা ২৬ নং ধাৰাত প্ৰকাশ কৰা হৈছে, কিন্তু মন কৰিবলগীয়া যে ভাৰতীয় বিধানটো অধিক সীমিত কাৰণ ই বিশেষভাৱে স্বীকাৰোক্তিৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য, যিটো হৈছে আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰাৰ তুলনাত এক সংকীৰ্ণ ধাৰণা।

ইয়াৰ পূৰ্বে আমি সমাধানৰ প্ৰয়োজনীয়তা থকা দ্বন্দ্বপূৰ্ণ দাবীৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিছিলো। সহজ ভাষাত ক'বলৈ গ'লে অপৰাধীক ধৰাৰ প্ৰতি সমাজৰ আগ্ৰহ আৰু অভিযুক্ত ব্যক্তিৰ সাংবিধানিক অধিকাৰৰ মাজত এক প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা আছে। আমেৰিকাত ঘটনাৰ দৰে পৰিস্থিতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি এই স্বাৰ্থসমূহৰ মাজত সঠিক ভাৰসাম্য বিচাৰি উলিওৱাৰ ক্ষেত্ৰত গুৰুত্ব সলনি হ'ব পাৰে। মিৰাণ্ডা গোচৰৰ পিছৰে পৰা অভিযুক্তৰ সুৰক্ষাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়াৰ পৰা আঁতৰি আহি আইন ভংগ কৰাসকলক দোষী সাব্যস্ত কৰাৰ ক্ষেত্ৰত সমাজৰ স্বাৰ্থক অগ্ৰাধিকাৰ দিয়াৰ দিশত আগবাঢ়িছে। বৰ্তমান, আইনী আলোচনীসমূহৰ মতে, আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰত এনে এক প্ৰৱণতা আছে য'ত সাংবিধানিক নীতিসমূহে অতি দূৰলৈ যোৱাৰ সময়ত সন্মান হেৰুৱায় আৰু ইয়াৰ আইনসমূহ বলৱৎ কৰাত সমাজৰ বৈধ স্বাৰ্থত বাধা দিয়ে.....(৭৮) কাউচ বনাম আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰ), ৪০৯ ইউ.এছ.৩২২, ৩৩৬ (১৯৭২)।

সেইবাবে, আমাৰ সাংবিধানিক দৃষ্টিভঙ্গী নিৰপেক্ষ নহৈ আপেক্ষিক হ'ব লাগিব, বিশেষকৈ যেতিয়া প্ৰযুক্তিৰ উন্নতি, অপৰাধৰ হাৰ বৃদ্ধি, আৰু অন্যান্য সামাজিক পৰিৱৰ্তনৰ দৰে কাৰকে আমি ন্যায্য আৰু মানৱীয় ন্যায় লাভৰ বাবে নীতিসমূহ কেনেকৈ প্ৰয়োগ কৰাৰ ওপৰত প্ৰভাৱ পেলায়।

আমি যেতিয়া তালমুদিক আইন বা মেগনা কাৰ্টা, পঞ্চম সংশোধনী, অন্য সংবিধানৰ বিধান, বা ২০(৩) নং অনুচ্ছেদ বিবেচনা কৰো, বলপূৰ্বক আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰিবলৈ অনুমতি নিদিয়াৰ মূল কাৰণটো হ'ল প্ৰাচীন কালৰ পৰা বৰ্তমানলৈকে তদন্তকাৰী আৰু আদালতে কৰা নিৰ্যাতনৰ ইতিহাস। আইনসমূহ বাস্তৱ জীৱনৰ পৰিস্থিতিৰ দ্বাৰা গঢ় লৈ উঠে আৰু অভিযুক্তক মৌন হৈ থকাৰ অধিকাৰ দিয়া ইংৰাজী নিয়মটোক ষ্টাৰ-চেম্বাৰ আদালতৰ প্ৰত্যক্ষ সঁহাৰি হিচাপে চাব পাৰি, য'ত আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰাটো ভুল বুলি গণ্য কৰা হোৱা নাছিল। সঁচাকৈয়ে হোল্ডছৱৰ্থে

উল্লেখ কৰাৰ দৰে তেতিয়া অপৰাধমূলক কাৰ্য্যবিধিৰ কেন্দ্ৰীয় বৈশিষ্ট্য আছিল অভ্যুত্তৰ পৰীক্ষা।

সেই সময়ত যি ভয়ানকতা আৰু আতংকই বিৰাজ কৰিছিল, তাৰ প্ৰতিক্ৰিয়া হিচাপে অভ্যুত্তৰ জেৰাৰ পৰা ৰক্ষা কৰা এক সন্মানজনক নীতিৰ সৃষ্টি হ'ল। ছাৰ জেমছ ষ্টিফেনে লক্ষ্য কৰিছে:

“ডেৰ শতিকাৰ অধিক সময় ধৰি (ইংৰাজ) আদালতে এই বিশ্বাসৰ অধীনত কাম কৰি আহিছে যে এজন বন্দীক জেৰা কৰাটো বেআইনী। এই বিশ্বাস ঐতিহাসিক পৰিস্থিতিৰ পৰা উদ্ভৱ হৈছে, যিবোৰ আজি আৰু প্ৰাসংগিক নহয় আৰু আমাৰ বৰ্তমানৰ আইনী পৰিকাঠামোৰ উৎপত্তি কিছু সন্দেহজনক উৎসত আছে যদিও ইয়াক ন্যায়সঙ্গত কৰিব পাৰি”। [ছাৰ জেমছ ষ্টিফেন (১৮৫৭)]।

আত্মদোষ বিৰোধী নিশ্চয়তাৰ গুৰুত্ব আৰু শক্তিৰ মূল্যায়ন কৰাৰ আগতে আমি দুটা গুৰুত্বপূৰ্ণ কাৰক বিবেচনা কৰিব লাগিব। প্ৰথমতে, আৰক্ষীৰ নিৰ্যাতনৰ ফলত জোৰ-জবৰদস্তি আত্মদোষী হোৱাৰ ভয়ক আমি অতীতৰ কথা বুলি উলাই কৰিব নোৱাৰো। শেহতীয়া ভাৰতীয় ইতিহাসে ইয়াৰ অনুমতি নিদিয়ে আৰু সমসাময়িক বিশ্ব ইতিহাসে ইয়াক গ্ৰাহ্য নকৰে। শেহতীয়াকৈ লিষ্টনাৰৰ ডিচেম্বৰ, ১৯৭৭ সংখ্যাত প্ৰকাশিত ‘মাইগুছ বিহাইগু বাৰছ’ -শীৰ্ষক এটা প্ৰবন্ধত এটি অসাধাৰণ কাহিনী কোৱা হৈছে:

“বিশ্বজুৰি নিৰ্যাতনৰ পদ্ধতি ক্ৰমান্বয়ে উন্নত হৈ আহিছে-----অত্যাধুনিক সঁজুলিবোৰে কম সময়ৰ ভিতৰতে এজন বন্দীৰ ইচ্ছা ভংগ কৰিব পাৰে--কিন্তু ই কোনো দৃশ্যমান চিহ্ন বা বৰ্বৰতাৰ লক্ষণ এৰি নাযায়। চৰকাৰী পৃষ্ঠপোষকতাত সন্মতবাদে নিজস্ব গোপন উপসংস্কৃতি গঢ়ি তুলিছে। বিশ্বজুৰি নিৰ্যাতনকাৰীসকলে নিজৰ ভুক্তভোগীৰ আগত সন্মানীয় দেখাবলৈ ইচ্ছা অনুভৱ কৰা যেন লাগে--- মানুহৰ দুখ-কষ্টৰ সৃষ্টি কৰাৰ বাবে নতুন উদ্ভাৱনী পদ্ধতিৰ এক নিত্য সম্প্ৰসাৰিত তালিকা বিশ্বজুৰি বিয়পি পৰিছে, যিটো আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় গোপন-আৰক্ষীৰ নেটৱৰ্কৰ জৰিয়তে মহাদেশ আৰু মতাদৰ্শগত সীমাৰ মাজেৰে বিয়পি পৰিছে”।

এই অন্ধকাৰ পৰিস্থিতিৰ মাজতে উৎসাহজনক কথাটো হ'ল যে আমি অনুভৱ কৰোঁ যে কেইবাখনো দেশৰ জনমত এতিয়া আমাৰ সাধাৰণ স্থিতিৰ প্ৰতি পূৰ্বতকৈ অধিক সচেতন। এইটো এটা ইতিবাচক দিশ। মোৰ বোধেৰে সময়ৰ লগে লগে চৰকাৰে এই সজাগতাক অৱজ্ঞা কৰিব নোৱাৰে। ইয়াৰ উপৰিও আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় মঞ্চত মানৱ অধিকাৰ এতিয়া চৰকাৰসমূহৰ মাজত আলোচনাৰ বিষয় হোৱাটোও উৎসাহজনক। কিন্তু শেষত প্ৰকৃততে গুৰুত্বপূৰ্ণ কথাটো হ'ল পুলিচ থানা বা কাৰাগাৰত ব্যক্তিসকলে সহ্য কৰা কষ্ট আৰু দুখ।

বহু ভাৰতীয় আৰু বিদেশী আৰক্ষী বিষয়া অতি নম্ৰ হ'ব পাৰে, আৰু ইয়াত আৰু আন ঠাইত থকা বহু আৰক্ষী থানা ভালদৰে পৰিচালিত হ'ব পাৰে। তথাপিও মনত ৰখাটো গুৰুত্বপূৰ্ণ যে আইনবোৰ জনসাধাৰণৰ বাবে প্ৰস্তুত কৰা হৈছে, আৰু গ্ৰেছাম আইনৰ নীতি আৰক্ষী বাহিনীৰ ক্ষেত্ৰতো প্ৰযোজ্য।

আনহাতে, আমি কেতিয়াও পাহৰিব নালাগে যে ভাৰত আৰু আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় পৰ্যায়ত অপৰাধ বৃদ্ধি পাইছে আৰু অপৰাধীসকলে চোৰাংচোৱাসকলকো পৰাজিত কৰিছে। আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ চহৰবোৰত যি ঘটি আছে, তাৰ প্ৰভাৱ আমাৰ দেশকে ধৰি আন দেশতো পৰিছে। শেহতীয়াকৈ প্ৰকাশিত এখন গ্ৰন্থত (ৰ'জাৰ লাম্পহিয়েৰ, জে.ডি.: টু চলভ দ্য এ'জ অ'ল্ড প্ৰব্লেম অব ক্ৰাইম) এজন আমেৰিকান লেখকে এই কথা উল্লেখ কৰিছে:

ভৱিষ্যতৰ চহৰখন কেনেকুৱা হ'ব বুলি আপুনি কল্পনা কৰিছে? ১৯৬৯ চনত ৰাষ্ট্ৰীয় হিংসাৰ কাৰণ আৰু প্ৰতিৰোধ সন্দৰ্ভত আয়োগে অস্থিৰ ভৱিষ্যদ্বাণী কৰিছিল। আপুনি এনে এখন চহৰত বাস কৰিব, য'ত সকলোৰে ওচৰত বন্দুক আছে। ঘৰবোৰ গ্ৰিল আৰু গুপ্তচৰ সঁজুলিৰ দ্বাৰা সুৰক্ষিত কৰা হ'ব। সশস্ত্ৰ নাগৰিকৰ টহল প্ৰয়োজন হ'ব। উগ্ৰপন্থী গোটবোৰ সৰু সেনাবাহিনীৰ দৰে হ'ব। বাছে সশস্ত্ৰ ৰক্ষী কঢ়িয়াব লাগিব। জাতিসমূহৰ মাজত, আৰু ধনী আৰু দুখীয়াসকলৰ মাজত ঘৃণা আৰু যুদ্ধ হ'ব। (৬৩, পৃষ্ঠা ৪৪) অৰ্থাৎ, আপোনাৰ চহৰখন সন্মুখলৈ ভৰি পৰিব।

১৯৬৯ চনৰ পৰা ১৯৭৪ চনলৈকে প্ৰতি লাখ লোকৰ অপৰাধৰ সংখ্যা ৩৮% বৃদ্ধি পাইছে (৪৮, পৃষ্ঠা ১২)। হিংসাত্মক অপৰাধ ৪৭% বৃদ্ধি পাইছে (৪৮, পৃষ্ঠা ২৩)। ডকাইতিৰ সংখ্যা ৪৮% বৃদ্ধি পাইছে (৪৮, পৃষ্ঠা ২৫)। ঘৰত অবৈধভাবে প্ৰবেশ কৰি কৰা চুৰিৰ সংখ্যা ৫৩% বৃদ্ধি পাইছে (৪৮, পৃষ্ঠা ২৯)। চুৰি ৩৫% বৃদ্ধি পাইছে (৪৮, পৃষ্ঠা ৩২)। আপুনি বা আপোনাৰ কোনোবা প্ৰিয়জন ভুক্তভোগী হোৱাৰ সম্ভাৱনা অধিক বৃদ্ধি পাইছে। এজন নিকট আত্মীয় অপৰাধী হিচাপে অপৰাধত জড়িত হোৱাৰ সম্ভাৱনাও বৃদ্ধি পাইছে।

.....সকলো গুৰুতৰ অপৰাধৰ ভিতৰত মাত্ৰ ১২% অপৰাধৰ সন্দেহযুক্ত লোকক গ্ৰেপ্তাৰ কৰা হয়। তাৰে আধা সংখ্যকহে দোষী সাব্যস্ত হয়। গুৰুতৰ অপৰাধৰ ভিতৰত হত্যা, চুৰি, গুৰুতৰ আক্ৰমণ, ৫০ ডলাৰৰ ওপৰৰ চুৰি, বলপূৰ্বক ধৰ্ষণ, ডকাইতি, আৰু অটো চুৰি আদি অন্যতম। (৬৩, পৃষ্ঠা ১৮)

পৰিস্থিতি ইমানেই হতাশাজনক যে কেৱল আধা মানুহেগুৰুতৰ অপৰাধৰ প্ৰতিবেদন দিবলৈ যত্ন কৰে (৬৩, পৃষ্ঠা ১৮)। তাৰ পিছতো ১৯৭৪ চনত, ৮২% জ্ঞাত চুৰিৰ সমাধান হোৱা নাছিল (৪৮, পৃষ্ঠা ৪২)। অৰ্থাৎ, আৰক্ষীয়ে জনা আধাখিনিৰ ভিতৰত মাত্ৰ ১৮%হে সমাধান হ'ল।

..... ১৯৬৫ চনৰ ৮ মাৰ্চত কংগ্ৰেছলৈ দিয়া ৰাষ্ট্ৰপতি জনছনৰ বাৰ্তা আজিও তেতিয়াৰ দৰেই প্ৰাসংগিক :

আমেৰিকাত অপৰাধ এক গুৰুতৰ সমস্যা হৈ পৰিছে..... আমি ইয়াৰ বিৰুদ্ধে যুঁজিবলৈ পদক্ষেপ ল'ব লাগিব..... আমি কাৰাগাৰলৈ যোৱা, মুকলি হোৱা আৰু তাৰ পিছত আচৰণত কোনো পৰিৱৰ্তন নোহোৱাকৈ পুনৰ কাৰাগাৰলৈ যোৱা লোকৰ এক কেতিয়াও শেষ নোহোৱা চক্ৰ গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰো। ইয়াৰ পৰিৱৰ্তে, আমি প্ৰথমবাৰৰ বাবে অপৰাধী হোৱাসকলে যাতে অপৰাধৰ জীৱন অব্যাহত নাৰাখে, তাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিব লাগিব।

ফৌজদাৰী ন্যায় ব্যৱস্থাৰ প্ৰাথমিক কৰ্তব্য হ'ল প্ৰমাণৰ জৰিয়তে সত্য উন্মোচন কৰি ন্যায় নিশ্চিত কৰা। অৱশ্যে, ব্যৱহাৰ কৰা পদ্ধতিবোৰ নৈতিক হ'ব লাগিব,

আৰু লক্ষ্য যিমানৈই মহং নহওঁক কিয়, আমি ব্যক্তিৰ মৰ্যাদা আৰু স্বাধীনতাৰ সৈতে আপোচ কৰিব নালাগে। সেইবাবে 'থাৰ্ড ডিগ্ৰী' নিষিদ্ধ কৰিব লাগিব আৰু সঁচাকৈয়ে নিষিদ্ধ কৰা হৈছে। আমি স্পষ্ট সীমাবদ্ধতা স্থাপন কৰিব লাগিব য'ত সমাজৰ সুৰক্ষা আৰু প্ৰতিজন ব্যক্তিৰ মূল্যই শান্তিপূৰ্ণভাৱে সহায়স্থান কৰিব পাৰে।

আমি এতিয়া লেটিন ভাষাৰ প্ৰবাদ 'nemo tene- tur sciepsam tenetur' ৰ অৰ্থ বিবেচনা কৰো, যাৰ আক্ষৰিক অৰ্থ হ'ল- এজন মানুহে তেওঁৰ নিজৰ দোষ স্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰে। এই নীতি ৰাষ্ট্ৰনিক আদালতত প্ৰচলিত হৈছিল আৰু তালমুদত স্থান পাইছিল (কোনেও নিজকে দোষী সাব্যস্ত কৰিব নোৱাৰে)। পিছলৈ আহিল ষ্টাৰ চেম্বাৰৰ ইতিহাস আৰু এংলো-আমেৰিকান বিদ্ৰোহ ইম্পেৰিয়েল ব্ৰিটেইনে ফৌজদাৰী প্ৰক্ৰিয়া বিধিৰ জৰিয়তে ভাৰতত এই নীতিৰ কিছু অংশ প্ৰৱৰ্তন কৰিছিল। আমাৰ সংবিধানখন ব্যক্তিসকলক আত্ম-দোষাৰোপৰ পৰা সুৰক্ষিত কৰাৰ মহং ধাৰণাৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত হৈছিল, যাৰ উৎপত্তি এংলো-আমেৰিকান আইনী উৎসতেই হৈছে। সেয়েহে, নীৰৱ হৈ থকাৰ মৌলিক অধিকাৰৰ উৎপত্তি আৰু তাৎপৰ্য আৰু কাৰোবাক সাক্ষ্য দিবলৈ বাধ্য কৰাৰ বিৰুদ্ধে আইনী নিষেধাজ্ঞাৰ বিষয়ে আমাৰ বহল পৰ্যালোচনা আছে। আমেৰিকাৰ গোচৰসমূহৰ ওপৰত আমি বেছি গুৰুত্ব দিয়াৰ প্ৰয়োজন নাই যদিও মন কৰিবলগীয়া যে অভিযুক্ত ব্যক্তিৰ আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰাৰ সন্দৰ্ভত পঞ্চম সংশোধনী বৃজিবলৈ *মিৰাণ্ডা বনাম এৰিজোনা* এক উল্লেখযোগ্য প্ৰসংগ।

আমি স্পষ্ট কৰি দিছো যে বলপূৰ্বক আত্ম-অভিযোগৰ বিৰুদ্ধে গুৰুত্বপূৰ্ণ নীতিটো অত্যধিক বহল বা অবাস্তৱভাৱে সংকুচিত কৰা উচিত নহয়। ই আচলতে বাস্তৱ পৰিস্থিতিত কাম কৰিব লাগিব, কেৱল প্ৰতীকী কাৰ্য্য হৈ ৰ'ব নালাগে। মিৰাণ্ডাৰ ৰায়দানে পঞ্চম সংশোধনীক জীৱনদান দিলে, আৰু আমি অনুচ্ছেদ ২০(৩)-ৰ বাবেও একে কামেই কৰিব লাগিব যাতে ই কেৱল এক অবাস্তৱ প্ৰতিশ্ৰুতি হৈয়ে নাথাকে। আমি জানো যে এই প্ৰশ্নসমূহ ফৌজদাৰী আইনৰ বাবে মৌলিক, আৰু আমি নতুন ধাৰণাসমূহৰ প্ৰৱৰ্তন নকৰাকৈ কিন্তু বৰ্তমানৰ ধাৰণাসমূহ উপযুক্তভাৱে প্ৰয়োগ নকৰাকৈ, আমাৰ প্ৰসংগৰ ভিতৰত এই নীতিসমূহৰ ব্যাখ্যা কেনেকৈ কৰিব পাৰি তাৰ বাবে মিৰাণ্ডাৰ পৰা নিৰ্দেশনা বিচাৰোঁ। দুয়োটা ব্যৱস্থাৰ আধ্যাত্মিক গুৰুত্ব একে আৰু

ইয়াক ব্ৰাউন বনাম ব্ৰাকাৰ (৪০ এল.এড. ৮১৯) -ৰ শব্দত এনেদৰে প্ৰকাশ কৰা হয়:

“৭০ বছৰতকৈও অধিক কাল পূৰ্বে এই আদালতৰ ওপৰত আমাৰ পূৰ্বপুৰুষসকলে তেওঁলোকৰ চিন্তাধাৰা সুস্পষ্টভাৱে প্ৰকাশ কৰিছিল :

মহাদেশীয় ব্যৱস্থাত প্ৰচলিত অভিযুক্ত ব্যক্তিক জেৰা কৰিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা অন্যায়ে আৰু অনুসন্ধানমূলক পদ্ধতিৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিবাদ হিচাপে "নেমো টেনেটাৰ চেইপছাম একিউছাৰ" শব্দটোৰ উৎপত্তি হৈছিল, আৰু, ১৬৮৮ চনত ব্ৰিটিছ সিংহাসনৰ পৰা ষ্টুৱাৰ্টসকলক বহিষ্কাৰ কৰা, আৰু স্বেচ্ছাচাৰী ক্ষমতা প্ৰয়োগৰ বিৰুদ্ধে জনসাধাৰণৰ সুৰক্ষাৰ বাবে অতিৰিক্ত বাধা ৰখালৈকে, আনকি ইংলেণ্ডতো এই পদ্ধতিসমূহ অস্বাভাৱিক নাছিল। বন্দীয়ে স্বেচ্ছামূলক আৰু মুক্তভাৱে দিয়া স্বীকাৰোক্তি সদায় উল্লেখযোগ্য প্ৰমাণ হিচাপে গণ্য কৰা হৈছে যদিও, যদি এজন অভিযুক্ত ব্যক্তিক তদন্তাধীন অপৰাধৰ সৈতে তেওঁৰ স্পষ্ট সম্পৰ্ক ব্যাখ্যা কৰিবলৈ কোৱা হয়, তেতিয়া প্ৰশ্নসমূহ উত্থাপন কৰাৰ ধৰণটো কৌতুহলী হৈ পৰিব পাৰে, সাক্ষীজনক অথথা হেঁচা দিয়া, ভয়াতুৰ বা অনিচ্ছুক হ'লে তেওঁক প্ৰহাৰ কৰা, তেওঁক এটা কোণলৈ ঠেলি দিয়া, আৰু তেওঁক পৰস্পৰ বিৰোধী বক্তব্যৰ ফান্দত পেলোৱা, যিবোৰ বিশেষকৈ পূৰ্বৰ ৰাজ্যিক বিচাৰত দেখা গৈছিল, যেনে ছাৰ নিকোলাছ থ্ৰকমৰ্টন আৰু পিউৰিটান মন্ত্ৰী উডালৰ বিচাৰ- এই প্ৰথাবোৰে ব্যৱস্থাটোক ইমানেই ঘৃণনীয় কৰি তুলিছিল যে মানুহে ইয়াক সম্পূৰ্ণৰূপে বিলুপ্ত কৰাৰ আহ্বান জনাইছিল। ইংৰাজী অপৰাধ প্ৰক্ৰিয়াৰ পৰিৱৰ্তন কোনো আইন আৰু কোনো ন্যায়িক মতামতৰ ওপৰত আধাৰিত নহয়, কিন্তু এক জনপ্ৰিয় দাবীত আদালতৰ সাধাৰণ আৰু নীৰৱ সন্মতিৰ ওপৰত আধাৰিত হোৱা যেন লাগে। যি কি নহওক কিয়, এই পৰিৱৰ্তন ইংৰাজী আৰু আমেৰিকা- দুয়োটা আইনী ব্যৱস্থাবে এক মৌলিক অংশ হৈ পৰিছে। পুৰণি ব্যৱস্থাটোৰ সমস্যাই আমেৰিকাৰ ঔপনিবেশিকসকলৰ ওপৰত এইবাবে গভীৰভাৱে প্ৰভাৱ পেলাইছিল যে ৰাজ্যসমূহে এখন চুক্তিৰ দ্বাৰা এজন অভিযুক্ত ব্যক্তিক তেওঁলোকৰ মৌলিক আইনৰ অংশ হিচাপে প্ৰশ্ন কৰাৰ অধিকাৰ অস্বীকাৰ কৰিছিল, যাতে ইংলেণ্ডত যিটো কেৱল প্ৰমাণৰ নিয়ম

আছিল, সেয়া আমেৰিকাত সাংবিধানিকভাৱে সুৰক্ষিত অধিকাৰত পৰিণত হয়”।
(৪০ এল.এড. ৮১৯)

মুখ্য ন্যায়াধীশ ৱাৰেনে গোচৰটোৰ প্ৰসংগ আৰু সময়ৰ বিষয়ে আলোচনা কৰি চৰকাৰী অহংকাৰী আচৰণ, জোৰ-জবৰদস্তিৰ জেৰা কৌশল বা ‘থাৰ্ড ডিগ্ৰী’ ৰ ব্যৱহাৰ, পৃথকে পৃথকে দীৰ্ঘদিনীয়া প্ৰশ্ন কৰা, আৰু কোঠাবোৰ বাহিৰৰ জগতখনৰ পৰা বিচ্ছিন্ন কৰি ৰখা- পদ্ধতিবোৰ বিকশিত হৈছিল কিন্তু ব্যতিক্ৰম হৈ পৰিছিল। এই প্ৰথাসমূহ নিয়ম নাছিল যদিও মুখ্য ন্যায়াধীশৰ মতে, এইবোৰ চিন্তাৰ কাৰণ হ’ব পৰাকৈ যথেষ্ট প্ৰচলিত আছিল। *মিৰাণ্ডা* আদালতে প্ৰায় ডেৰ শতিকাৰ আগতে কৰা উইকাৰশ্বাম কমিছনৰ প্ৰতিবেদনৰ পৰা এটা সিদ্ধান্তৰ কথা উল্লেখ কৰে- প্ৰতিবেদনখনৰ পৰা পোৱা শব্দবোৰে এতিয়াও ভাৰতীয় আৱেগৰ সৈতে অনুৰণন ঘটায়, আৰু সেয়েহে আদালতে সেইবোৰক নিজৰ বিবেচনাৰ বাবে প্ৰাসংগিক বুলি বিবেচনা কৰে আৰু এই প্ৰতিবেদনৰ মতে :

“তথ্য আহৰণ কৰিবলৈ থাৰ্ড ডিগ্ৰীৰ প্ৰয়োজন বুলি কৰা বিতৰ্কৰ প্ৰতি সাংবাদিকসকলে ইংলেণ্ডৰ বৰ্তমানৰ লৰ্ড চাৰ্ভেলৰ (লৰ্ড চেংকে)ৰ ভাষাত উপযুক্ত উত্তৰ দিয়ে : ‘সৰু অনৈতিক বা অন্যায় কাৰ্য্য সংঘটিত কৰি কোনো উল্লেখযোগ্য বা গুৰুত্বপূৰ্ণ কাৰ্য্য বা লক্ষ্যক ন্যায্যতা প্ৰদান কৰাটো গ্ৰহণযোগ্য নহয়..... অনিয়মিত বা অনুচিত উপায়েৰে উপযুক্ত ফলাফল লাভ কৰি ন্যায় কৰাটো যথেষ্ট নহয়’। “থাৰ্ড ডিগ্ৰী” ব্যৱহাৰ কৰিলে আইন প্ৰয়োগকাৰী বিষয়াই ব্যৱহাৰ কৰাৰ সময়ত আইন ভংগ হোৱাই নহয়, মিছা স্বীকাৰোক্তি লাভ কৰাৰ আশংকাও দেখা যায় আৰু ইয়াৰ উপৰিও ই আৰক্ষী আৰু অভিযুক্তসকলক কঠিন প্ৰমাণ বিচাৰি উলিওৱাৰ প্ৰতি কম উৎসাহী কৰি তুলিব পাৰে। নিউয়ৰ্কৰ অভিযুক্তই প্ৰতিবেদনত উদ্ধৃত কৰা মতে, ‘এয়া এটা চৰ্ট কাট আৰু ই আৰক্ষীক এলেহুৱা আৰু উদ্যমহীন কৰি তোলে।’ বা উদ্ধৃত আন এজন বিষয়াই মন্তব্য কৰা মতে : ‘যদি আপুনি আপোনাৰ জোৰ ব্যৱহাৰ কৰে, তেন্তে আপুনি আপোনাৰ বুদ্ধিমত্তা ব্যৱহাৰ কৰাৰ ইমান সম্ভাৱনা নাই । আমি প্ৰতিবেদনত প্ৰকাশ কৰা সিদ্ধান্তৰ সৈতে একমত, যে “থাৰ্ড ডিগ্ৰী”য়ে আৰক্ষীক নিৰ্মম কৰি তোলে, বন্দীক সমাজৰ বিৰুদ্ধে কঠিন কৰি তোলে, আৰু ন্যায়

প্রশাসনক জনসাধাৰণৰ দ্বাৰা যি সন্মান দিয়া হয়, সেই সন্মান হ্রাস কৰে। নিউয়ৰ্কৰ অভ্যুত্থাই প্ৰতিবেদনত উল্লেখ কৰা অনুসৰি "থাৰ্ড ডিগ্ৰী"ৰ দৰে জোৰ-জবৰদস্তি পদ্ধতি ব্যৱহাৰ কৰাটো 'এটা চৰ্টকাট আৰু ই আৰক্ষীক এলেহুৱা আৰু উদ্যমহীন কৰি তোলে'। বা উদ্ধৃত আন এজন বিষয়াই কৈছে: "যেতিয়া আপুনি শাৰীৰিক শক্তিৰ আশ্ৰয় লয়, তেতিয়া আপুনি নিজৰ বুদ্ধিমত্তাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰাৰ সম্ভাৱনা কম"। আমি প্ৰতিবেদনখনত প্ৰকাশিত এই সিদ্ধান্তৰ সৈতে একমত যে "থাৰ্ড ডিগ্ৰী"-এ আৰক্ষীৰ ক্ষতি কৰে, বন্দীসকলক সমাজৰ প্ৰতি অসংবেদনশীল কৰি তোলে, আৰু ন্যায় প্ৰশাসনে জনসাধাৰণৰ দ্বাৰা যি সন্মান লাভ কৰে, সেই সন্মান লাঘৱ কৰে"। [ফ'ৰ্থ নেচনেল কমিচন অন ল অবজাৰ্ভেঞ্চ এণ্ড এনফৰ্চমেণ্ট, ৰিপ'ৰ্ট অন ললেছনেছ ইন ল এনফৰ্চমেণ্ট ৫(১৯৩১)।] আধুনিক জিম্মাত কৰা জেৰাত মূলতঃ শাৰীৰিক পদ্ধতিতকৈ মানসিক পদ্ধতিৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া হয়। উচ্চতম ন্যায়ালয়ে স্বীকাৰ কৰিছে যে জোৰ-জবৰদস্তি কেৱল শাৰীৰিক নহয়, মানসিকো হ'ব পাৰে আৰু সন্দেহযুক্ত ব্যক্তিৰ অধিকাৰ উলংঘা কৰাটো শাৰীৰিক ক্ষতি নোহোৱাকৈও হ'ব পাৰে, যিটো *চেম্বাৰ্ছ বনাম ক্ল'ৰিডা*, *চেম্বাৰ্ছ বনাম ক্ল'ৰিডা*, ৩০৯ ইউ এছ ২২৭ (৮৪ এল.এড. ৭১৬)ত প্ৰতিষ্ঠা কৰা হৈছে। (*ৱেকবাৰ্ন বনাম আলাবামা*, ৪ এল.এড. ২ডি ২৪২)। এতিয়াও ব্যক্তিগতভাৱে জেৰা কৰা হয়। ইয়াৰ ফলত ই গোপনীয় হৈ থাকে আৰু এই জেৰা কৰা কোঠাবোৰত কি ঘটে সেই বিষয়ে স্বচ্ছতাৰ অভাৱ হয়। বৰ্তমানৰ আৰক্ষীৰ প্ৰক্ৰিয়াবোৰৰ মূল্যবান সাধনসমূহ আৰক্ষীৰ মেনুৱেল আৰু পাঠৰ পৰা প্ৰাপ্ত কৰিব পাৰি, যিয়ে সফল অতীত প্ৰক্ৰিয়াবোৰৰ বিৱৰণ দিয়ে আৰু কাৰ্যকৰী কৌশলৰ পৰামৰ্শ দিয়ে। এই গ্ৰন্থসমূহ আইন প্ৰয়োগকাৰী সংস্থাসমূহে নিজেই পথ প্ৰদৰ্শক হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰে। মন কৰিবলগীয়া যে এই গ্ৰন্থসমূহে বৰ্তমান জিম্মাত থকা জেৰাৰ জৰিয়তে বক্তব্য লাভ কৰিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা আটাইতকৈ জ্ঞান-আলোকিত আৰু ফলপ্ৰসূ উপায়সমূহ উপস্থাপন কৰে বুলি কোৱা হয়। এই গ্ৰন্থসমূহ আৰু অন্যান্য তথ্যসমূহ বিবেচনা কৰি দেশজুৰি পৰ্যবেক্ষণ কৰা পদ্ধতিসমূহৰ বৰ্ণনা কৰা সম্ভৱ। বিষয়াসকলক মেনুৱেলৰ দ্বাৰা কোৱা হৈছে যে 'সফল জেৰাত অৰিহণা যোগোৱা প্ৰধান মানসিক কাৰকটো হ'ল জেৰাৰ অধীনত থকা ব্যক্তিজনৰ সৈতে

অকলে থকা’’(ইনবাউ আৰু ৰিড, ক্ৰিমিনেল ইন্টাৰ’গেশ্যন এণ্ড কনফেশ্যন (১৯৬২), পৃষ্ঠা ১)

এই কৌশলৰ কাৰ্যকাৰিতা তলত দিয়া ধৰণে ব্যাখ্যা কৰা হৈছে :

“যদি সম্ভৱ হয়, তদন্তকাৰীৰ কাৰ্যালয়ত বা তেওঁলোকে নিৰ্বাচন কৰা কোঠাত জেৰা কৰিব লাগে। ইয়াৰ ফলত জেৰা কৰা ব্যক্তিজনক মানসিক সুবিধাৰ পৰা বঞ্চিত কৰা হয়। নিজৰ ঘৰত তেওঁ আত্মবিশ্বাসী, ক্ষুদ্ৰ বা বিদ্ৰোহী হ’ব পাৰে। নিজৰ ঘৰৰ ভিতৰত তেওঁ নিজৰ অধিকাৰৰ প্ৰতি অধিক সচেতন আৰু নিজৰ অবিবেচকতা বা অপৰাধমূলক আচৰণৰ বিষয়ে প্ৰকাশ কৰাৰ সম্ভাৱনা কম হ’ব পাৰে। তদুপৰি তেওঁৰ পৰিয়ালৰ সদস্য আৰু আন বন্ধুসকল ওচৰতে থাকিব পাৰে, তেওঁলোকৰ উপস্থিতিয়ে নৈতিক সমৰ্থন আগবঢ়ায়। নিজৰ কাৰ্যালয়ত তদন্তকাৰীৰ সকলো সুবিধা থাকে। পৰিৱেশটোৱে আইনৰ কৰ্তৃত্বক বুজাই দিয়ে”।(অ’হাৰা, ফাগোমেন্টেলচ অব ক্ৰিমিনেল ইন্ভেচটিগেশ্যন (১৯৫৬) পৃষ্ঠা ৩৪-৪৩, ৮৭)

সন্দেহজনক ব্যক্তিৰ বাবে বিচ্ছিন্ন আৰু অচিনাকি পৰিৱেশক গঢ়ি তুলিবলৈ মেনুৱেলসমূহে আৰক্ষীক নিৰ্দেশ দিয়ে যাতে সন্দেহজনক ব্যক্তিজনক দোষী বুলি ধৰি লৈ আত্মবিশ্বাসেৰে কাম কৰিব পাৰে আৰু বাহ্যিকভাৱে নিৰ্দিষ্ট সবিশেষ নিশ্চিত কৰাৰ আগ্ৰহ প্ৰকাশ কৰিব পাৰে। ব্যক্তিজনৰ অপৰাধক এটা প্ৰতিষ্ঠিত সত্য হিচাপে উপস্থাপন কৰিব লাগিব। জেৰাকাৰীয়ে দোষীক সত্য হিচাপে গণ্য কৰি সন্দেহজনক ব্যক্তিজনে এই কামটো কৰিলে নেকি বুলি সোধাতকৈ কিয় এই কামটো সংঘটিত কৰিলে সেইটো বিষয়ত গুৰুত্ব দিব লাগে। আন পুৰুষৰ দৰে, সম্ভৱতঃ সন্দেহজনক ব্যক্তিজনৰো পাৰিবাৰিক জীৱন বেয়া আছিল, শৈশৱ অসুখী আছিল, অত্যধিক সুৰাপান কৰিছিল, মহিলাসকলৰ প্ৰতি এক অপ্ৰত্যাশিত আকাংক্ষা আছিল। বিষয়াসকলক অপৰাধটোৰ নৈতিক গুৰুত্ব হ্রাস কৰিবলৈ আৰু ভুক্তভোগী বা সমাজৰ ওপৰত দোষ আৰোপ কৰিবলৈ কোৱা হয় (ইনবাউ আৰু ৰিড, উপৰোক্ত ৩৪-৪৩, ৮৭)। এই কৌশলসমূহৰ লক্ষ্য হৈছে সন্দেহজনক ব্যক্তিজনক মানসিকভাৱে হেঁচা দিয়া যাতে আৰক্ষীয়ে ইতিমধ্যে যি বিশ্বাস কৰে সেয়া নিশ্চিত কৰিব পাৰে - যে তেওঁ দোষী। ইয়াৰ বিপৰীতে যিকোনো ব্যাখ্যাকে খাৰিজ আৰু নিৰুৎসাহিত কৰা হয়।

এইদৰে গ্ৰন্থসমূহে এই কথাত গুৰুত্ব আৰোপ কৰে যে এজন জেৰাকাৰীৰ গাত থকা প্ৰধান গুণসমূহ হ'ল ধৈৰ্য আৰু অধ্যৱসায়। এজন লেখকে এই বৈশিষ্ট্যসমূহৰ কাৰ্যকাৰিতা এইদৰে বৰ্ণনা কৰিছে :

“পূৰ্বৰ অনুচ্ছেদবোৰত দয়া আৰু কৌশলৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া হৈছে। তদন্তকাৰীয়ে অৱশ্যে এনে বহু পৰিস্থিতিৰ সন্মুখীন হ'ব য'ত তেওঁলোকৰ শক্তিশালী ব্যক্তিত্বই নিৰ্ণায়ক ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিব পাৰে। যেতিয়া আৱেগিক আবেদন আৰু কৌশলবোৰে কাম নকৰে, তেন্তে তদন্তকাৰীয়ে অটল দৃঢ়তা আৰু বলপূৰ্বক পন্থা ব্যৱহাৰ কৰিব লাগে। তদন্তকাৰীয়ে বিৰতি নোহোৱাকৈ অহৰহ প্ৰশ্ন কৰিব লাগিব, নিশ্চিত কৰিব লাগিব যে সন্দেজনক ব্যক্তিজনে ৰৈ যোৱাৰ কোনো সুযোগ নাপায়। তেওঁলোকে জেৰা কৰা ব্যক্তিজনক পৰা সত্য লাভৰ বাবে নিজৰ কৰ্তৃত্ব আৰু দৃঢ়তা প্ৰকাশ কৰিব লাগে। তদন্তকাৰীয়ে কেইবাঘণ্টা ধৰি অবিৰতভাৱে প্ৰশ্ন কৰিব লাগে, সন্দেজনক ব্যক্তিজনৰ মৌলিক প্ৰয়োজনীয়তাৰ বাবে মাত্ৰ চুটি বিৰতি দিব লাগে, কাৰিকৰীভাৱে প্ৰমাণ কৰিব পৰা জোৰ-জবৰদস্তিৰ অভিযোগ এৰাই চলিব পাৰে। গুৰুত্বপূৰ্ণ গোচৰৰ ক্ষেত্ৰত জেৰা কেইবা দিনো ধৰি চলি থাকিব পাৰে, খাদ্য আৰু টোপনিৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় ব্যৱধান থাকিব পাৰে, কিন্তু চাপৰ পৰা কোনো বিৰতি নাপাব। এনেদৰে সন্দেজনক ব্যক্তিজনক বলপূৰ্বক পন্থাৰ আশ্ৰয় নোলোৱাকৈ কথা পাতিবলৈ প্ৰেৰিত কৰা সম্ভৱ। পদ্ধতিটো কেৱল তেতিয়াহে ব্যৱহাৰ কৰিব লাগে যেতিয়া সন্দেজনক ব্যক্তিজনৰ অপৰাধ যথেষ্ট সম্ভাৱ্য দেখা যায়”(অ'হাৰা, উপৰোক্ত, পৃষ্ঠা ১১২)।

মেনুৱেলবোৰে পৰামৰ্শ দিয়ে যে সন্দেহজনক ব্যক্তিজনক তেওঁৰ কাৰ্যৰ আইনী ন্যায্যতা প্ৰদান কৰাৰ প্ৰস্তাৱ দিয়া হয় যাতে তেওঁলোকে প্ৰথম অৱস্থাত অপৰাধ স্বীকাৰ কৰিব পাৰে। উদাহৰণস্বৰূপে, প্ৰতিশোধমূলক হত্যাকাণ্ডৰ সন্দেহত জেৰাকাৰীয়ে ক'ব পাৰে:

“জো, আপুনি হয়তো এই মানুহজনক গুলীয়াই হত্যা কৰাৰ উদ্দেশ্যেৰে তেওঁক বিচাৰি ওলাই যোৱা নাছিল। মোৰ অনুমান যে আপুনি

তেওঁৰ পৰা কিবা এটা আশংকা কৰিছিল আৰু সেইবাবেই আপুনি নিজৰ সুৰক্ষাৰ বাবে বন্দুক লৈ গৈছিল। আপুনি তেওঁক যিটো কাৰণত চিনি পায়, সেয়া কোনো ভাল কাৰণ নাছিল। তাৰ পিছত যেতিয়া আপুনি তেওঁক লগ পাইছিল তেতিয়া তেওঁ হয়তো অশ্রাব্য ভাষৰে গালি-গালাজ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিছিল আৰু তেওঁ কিছু ইংগিত দিছিল যে তেওঁ আপোনালৈ বন্দুক টোৱাবলৈ ওলাইছে, আৰু তেতিয়াই আপুনি নিজৰ জীৱন বচাবলৈ কামটো কৰিব লগা হ'ল। সেইটোৱেই হ'ল নেকি জো?" (ইনবাউ এণ্ড ৰিড, উপৰোক্ত, পৃষ্ঠা ৪০)

গুলীচালনাৰ স্বীকাৰোক্তি পোৱাৰ পিছত জেৰাকাৰীক আত্মৰক্ষা ব্যাখ্যাৰ বিৰোধী পৰিস্থিতিগত প্ৰমাণ আনিবৰ বাবে কোৱা হয়। ইয়াৰ দ্বাৰা তেওঁ সম্পূৰ্ণ কাহিনীটোক সুদৃঢ় কৰাত সহায় লাভ কৰিব। যদিও তেওঁ সম্পূৰ্ণ কাহিনীটো লাভ কৰিব নোৱাৰে, তথাপিও সন্দেহজনক ব্যক্তিজনে প্ৰাৰম্ভিকভাৱে গুলীচালনাৰ কথা অস্বীকাৰ কৰা আৰু পিছত অন্ততঃ গুলীচালনা কৰা বুলি স্বীকাৰ কৰাৰ মাজৰ অসামঞ্জস্যই বিচাৰৰ সময়ত তেওঁৰ আত্মৰক্ষাৰ দাবী দুৰ্বল কৰি তুলিব পাৰে। (পূৰ্বোক্ত)

যদি আগৰ কৌশলবোৰ ফলপ্ৰসূ নহয়, তেতিয়া গ্ৰন্থসমূহে ইয়াক কিছু শক্ততা প্ৰদৰ্শনৰ সৈতে পৰ্যায়ক্ৰমে সলনি কৰাৰ পৰামৰ্শ দিয়ে। সততে ব্যৱহৃত এনে এটা কৌশলক "বন্ধুত্বপূৰ্ণ- অবন্ধুত্বপূৰ্ণ" বা "মাট এণ্ড জেফ" কাৰ্য্য বুলি অভিহিত কৰা হৈছে।

সন্দেহজনক ব্যক্তি এজনৰ মনোবল ভাঙিবলৈ আৰু স্বীকাৰোক্তি দিয়াবলৈ আমেৰিকাৰ আইন প্ৰৱৰ্তনকাৰীৰ ক্ষেত্ৰত আনুষ্ঠানিকভাৱে বিকশিত শাৰীৰিক আৰু মানসিক দুয়োধৰণৰ বিভিন্ন পদ্ধতিৰ এক বিতং বিৱৰণ দিয়া হৈছে। এই পদ্ধতিবোৰৰ ভিতৰত আছে কঠোৰ বা নমনীয় সন্দেহযুক্ত লোকৰ পৰা অপৰাধ সম্পৰ্কীয় বিবৃতি প্ৰাপ্ত কৰাৰ বাবে বিভিন্ন প্ৰলোভন প্ৰদান কৰা। চূড়ান্ত লক্ষ্য হৈছে পৰম্পৰাগত, অপৰিশোধিত পদ্ধতিৰ সলনি সূক্ষ্ম কৌশলৰ জৰিয়তে অনিচ্ছাকৃত স্বীকাৰোক্তি প্ৰাপ্ত কৰা। কিন্তু যদি আমাৰ পুলিচী-প্ৰক্ৰিয়াবোৰ "পাণ্ডিত্যপূৰ্ণ" বা অত্যাধুনিক নহয়?

মিৰাণ্ডা গোচৰৰ পৰা পোৱা আন এটা যুক্তিয়ে সুৰক্ষামূলক ব্যৱস্থা সৃষ্টি কৰাৰ গুৰুত্বৰ ওপৰত আলোকপাত কৰে আৰু ২০(৩) নং অনুচ্ছেদ কঠিন পৰিস্থিতিতো কাৰ্যকৰী কৰিব পৰাটো নিশ্চিত কৰাটো আৰক্ষীৰ কৰ্তব্য হিচাপে গঢ়ি তুলিছে। মুখ্য ন্যায়াধীশ বাৰেনে কৈছে :

“এই ক্ষেত্ৰত প্ৰতিবাদকাৰীসকলৰ বক্তব্যক পৰম্পৰাগত অৰ্থত অনাকাঙ্ক্ষিত বুলি গণ্য কৰা নহ’বও পাৰে। কিন্তু পঞ্চম সংশোধনীৰ মূল্যবান অধিকাৰ সুৰক্ষিত কৰাৰ বাবে আমাৰ চিন্তা অৱশ্যে তিলমানো হ্রাস হোৱা নাই। এই প্ৰতিটো গোচৰতে প্ৰতিবাদকাৰীসকলক অচিনাকি পৰিৱেশত ৰখা হৈছিল আৰু ভাবুকিপূৰ্ণ আৰক্ষীৰ জেৰা পদ্ধতিৰ সন্মুখীন কৰোৱা হৈছিল। মিৰাণ্ডাৰ দৰে গোচৰৰ ক্ষেত্ৰত বলপূৰ্বক প্ৰয়োগৰ সম্ভাৱনা একেবাৰে স্পষ্ট, য’ত এজন দৰিদ্ৰ মেক্সিকান প্ৰতিবাদকাৰী শক্তিশালী যৌন কল্পনাৰ সৈতে গুৰুতৰভাৱে বিচলিত ব্যক্তি আছিল, আৰু ষ্টিৱাৰ্টৰ গোচৰত, য’ত প্ৰতিবাদীজন লছ এঞ্জেলছৰ এজন সুবিধা বঞ্চিত আফ্ৰিকান আমেৰিকান আছিল যিজনে ষষ্ঠ শ্ৰেণীতে স্কুল এৰিছিল। নিশ্চিতভাৱে ক’ব পাৰি যে ৰেকৰ্ডসমূহত প্ৰকাশ্য শাৰীৰিক জোৰ-জবৰদস্তি বা মানসিক কৌশলৰ প্ৰমাণ পোৱা নাযায়। এইবোৰৰ কোনো ক্ষেত্ৰত বিষয়াসকলে জেৰাৰ আৰম্ভণিতে সঠিক সুৰক্ষা নিশ্চিত কৰাৰ বাবে প্ৰচেষ্টা চলাইছিল যাতে বিবৃতিবোৰ প্ৰকৃততে স্বেচ্ছামূলক হয়। এইটো স্পষ্ট যে এনে ধৰণৰ জেৰাৰ পৰিৱেশ কেৱল ব্যক্তিজনক নিয়ন্ত্ৰণ কৰিবলৈ আৰু এক ভয় লগা পৰিৱেশ সৃষ্টি কৰাৰ বাবে প্ৰস্তুত কৰা হৈছে, যি আন কোনো উদ্দেশ্য পূৰণ নকৰে। প্ৰকৃততে, যদিও ইয়াত শাৰীৰিক ভাবুকি অন্তৰ্ভুক্ত নহ’ব পাৰে, তথাপিও এই পদ্ধতিয়ে মানুহৰ মৰ্যাদাক সমানেই হ্রাস কৰে। [প্ৰফেছৰ চাথাৰলেণ্ড: ক্ৰাইম এণ্ড কনফেচন, ৭৯ হেৰী ১, ৰিভ ২১, ৩৭ (১৯৬৫)]। বৰ্তমান সময়ত বিচ্ছিন্ন ভাৱে সোধা-পোছা কৰাৰ প্ৰথাই আমাৰ দেশৰ এটা মৌলিক নীতিৰ বিৰোধিতা কৰিছে- যে ব্যক্তিসকলক স্ব-দোষাৰোপ কৰিবলৈ বাধ্য কৰিব নোৱাৰি। জিম্মাত ৰখাৰ পৰিৱেশত থকা বাধ্যবাধকতাক দূৰ কৰিবলৈ পৰ্যাপ্ত সুৰক্ষামূলক যন্ত্ৰ ব্যৱহাৰ নকৰালৈকে প্ৰতিবাদীৰ পৰা প্ৰাপ্ত কোনো বিবৃতিয়ে তেওঁলোকৰ মুক্ত পছন্দক প্ৰকৃততে প্ৰতিফলিত কৰিব নোৱাৰে”।

আমি অনুভৱ কৰোঁ যে সফল ব্যাখ্যাৰ দ্বাৰা বিচাৰক-কেন্দ্ৰিক আইনে সম্প্ৰদায়-কেন্দ্ৰিক বৈধতাক অনুপ্ৰেৰিত কৰিব লাগিব।

ন্যায়িক পৃথিৱীত এক উমৈহতীয়া বন্ধন হৈছে ন্যায়ৰ প্ৰতি প্ৰেম আৰু মানৱীয় মূল্যবোধৰ প্ৰতি গভীৰ চিন্তা। ঐতিহাসিক আৰু ৰাজনৈতিক প্ৰভাৱ যিয়েই নহওক কিয়, আমাৰ সংবিধানৰ প্ৰণয়কসকলে কিছুমান প্ৰত্যাহ্বান আৰু গভীৰ মানৱ অভিজ্ঞতাক স্বীকাৰ কৰিছিল। ৰাষ্ট্ৰৰ ভিতৰত ব্যক্তিসকলৰ বাবে “ন্যায়্য ভাৰসাম্য” নিশ্চিত কৰা আৰু নিজৰ উদ্দেশ্য প্ৰণোদিত উদ্দেশ্যত উপনীত হ’বলৈ মৌলিক অধিকাৰসমূহ সম্প্ৰসাৰণ কৰাৰ বাবে তেওঁলোকে ন্যায়াধীশসকলৰ ওপৰত দায়িত্ব অৰ্পণ কৰিছিল। ইয়াৰ ফলত সঘনাই উলংঘন হৈ থকাৰ বাবে মৌলিক অধিকাৰবোৰ অথহীন হৈ পৰাত বাধা দিয়ে। আনকি সূক্ষ্ম আৰু গোপনীয় কৌশল, সামান্য বিচ্যুতি আৰু চতুৰ কৌশলেও অধিকাৰসমূহৰ বৈধতাৰ ক্ষতি কৰিব পাৰে যদিহে আইনখনে প্ৰথম সুদৃঢ় ভেঁটি বিচাৰি পোৱাৰ আগতেই অবৈধ আৰু অসাংবিধানিক পদ্ধতিক নিষিদ্ধ নকৰে। ওখ টাৱাৰ এটাৰ চূড়ান্ত পতনৰ মূল কাৰণ হ’ল ভেঁটিত থকা প্ৰথম শিলটো অজানিতে আঁৰ কৰা। অনুচ্ছেদ ২০(৩) হৈছে এক মৌলিক মানৱ অধিকাৰ, যি মৰ্যাদা, সততা আৰু ব্যক্তিগত অলঙ্ঘনীয়তা সুৰক্ষিত কৰে, আৰু আৰক্ষী থানাৰ বিৰোধী পৰিৱেশত এটা বিৰোধী প্ৰণালীক অনুসন্ধানমূলক প্ৰণালীলৈ ৰূপান্তৰ কৰাত বাধা দিয়ে। অদূৰ ভৱিষ্যতত, সেই তদন্তই সৰ্বোত্তম যিয়ে কৌশল কম ব্যৱহাৰ কৰে, আৰু এজন সন্মানীয় আৰক্ষী হৈছে এনে এজন আৰক্ষী, যি বলপ্ৰয়োগ কৰাৰ সলনি তেওঁৰ বুদ্ধিমত্তা ব্যৱহাৰ কৰে। পুলিচ আমাৰ সমাজৰ এটা অংশ, আৰু তেওঁলোকে দৃঢ়তাৰে আৰু বন্ধুত্বপূৰ্ণভাবে মানুহৰ সন্মান অৰ্জন কৰা উচিত, কপটতা আৰু গোপন কৌশলেৰে নহয়। আৰক্ষীয়ে চৰকাৰক প্ৰতিনিধিত্ব কৰে, যি বৃহত্তৰ সমাজক প্ৰতিনিধিত্ব কৰে। ভাৰতৰ আইনী পৰিস্থিতিয়ে ৰাজ্যখনৰ শক্তি আৰু ব্যক্তিৰ অধিকাৰৰ মাজত ন্যায়্য ভাৰসাম্য বজাই ৰখাৰ বিষয়ে ন্যায়িক উদ্ব্ৰেগ বৃদ্ধি কৰিছে। আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰাৰ বিৰুদ্ধে আইনত ইংৰাজ আৰু আমেৰিকাৰ উন্নয়নৰ সন্ধান উলিওৱাৰ পিছত *এম.পি. শৰ্মা* ([১৯৫৪] এছ.চি.আৰ. ১০৭৭, পৃ. ১০৮৫, ১০৮৬) গোচৰত জগন্নাদবাদাস, জে.-ই পৰ্যবেক্ষণ কৰিছিল :

“সময়ৰ লগে লগে, ব্যক্তিসকলক আত্ম-দোষাৰোপৰ পৰা সুৰক্ষিত কৰাৰ ধাৰণাটো ইংৰাজী আইন আৰু অন্যান্য আইনী ব্যৱস্থাৰ এটা অংশ হৈ পৰিছিল, ফলস্বৰূপে ইয়াৰ উপযোগিতা সম্পৰ্কে গুৰুত্বপূৰ্ণ বিতৰ্ক হৈছিল আৰু এই নীতিয়ে ন্যায় প্ৰক্ৰিয়াত বাধা দিব পাৰে বুলি বহুতেই সন্দেহ কৰিছিল। সমৰ্থকসকলে যুক্তি দিয়ে যে এই নীতিয়ে অপ্ৰমাণিত সন্দেহৰ ওপৰত আধাৰিত কৰি বলপূৰ্বক স্বীকাৰোক্তিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰাৰ সলনি বাহ্যিক উৎসৰ পৰা অনুসন্ধানত উদগনি দি কথিত বা সন্দেহজনক অপৰাধৰ বিষয়ে সত্য উল্লোচন কৰাত সহায় কৰে।.... আনহাতে, এই নিয়মে সামাজিক স্বাৰ্থৰ ওপৰত নেতিবাচক প্ৰভাৱ পেলাব পাৰে আৰু এই বিশেষাধিকাৰৰ বাবে অপৰাধ চিনাক্ত কৰা আৰু সমাধান কৰাটো ৰাজ্যৰ বাবে প্ৰত্যাহানজনক কৰি তুলিব পাৰে। কিছুমানে দাবী কৰে যে এই সুৰক্ষা অপৰাধীৰ বাবে আশ্ৰয়লৈ পৰিণত হৈছে, এতিয়া আৰু ই কোনো উপযোগী উদ্দেশ্য পূৰণ কৰা নাই। তেওঁলোকৰ মতে এই বিশেষাধিকাৰ অবিহনেও অভিযুক্ত ব্যক্তিৰ পৰ্যাপ্ততকৈ অধিক আইনী অধিকাৰ আছে আৰু নিৰীহ লোকসকলৰ ইয়াৰ প্ৰয়োজন নাই.....

ওপৰত উল্লেখ কৰা প্ৰসংগটোৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি এই মৌলিক অধিকাৰটোক অতি ব্যাপকভাৱে ব্যাখ্যা কৰাৰ কোনো অন্তৰ্নিহিত কাৰণ নাই। একে সময়তে কেৱল ব্যৱহৃত আক্ষৰিক শব্দৰ মাজতে সীমাবদ্ধ ৰখাটোও উপযুক্ত নহয়, কাৰণ এইটো এটা স্বীকৃত মতবাদ যে সাংবিধানিক বিধানসমূহৰ প্ৰয়োজন সাপেক্ষে উদাৰতাৰে ব্যাখ্যা কৰা উচিত, যাতে ইয়াৰ উদ্দেশ্য পূৰণ হয় আৰু ইয়াৰ পৰিবৰ্তন ৰোধ কৰিব পৰা যায়”.....।

উত্তৰ দিয়া বিষয়সমূহ: ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ১৬১ নং ধাৰাত ‘যিকোনো ব্যক্তি’

এতিয়া, আৰম্ভণিতে উত্থাপিত প্ৰশ্নসমূহৰ উত্তৰ দিওঁ আৰু আমাৰ আদালতৰ পূৰ্বৰ সিদ্ধান্তসমূহৰ উল্লেখ কৰোঁ যিয়ে "মৌনতা" দফাটোৰ ব্যাখ্যা আগবঢ়ায় আৰু আমাক ইচ্ছাকৃতভাৱে বান্ধি ৰাখে। আমি ইতিমধ্যে বুজাই দিছো যে আমি কিয় ধাৰা ১৬১(২)-ক অনুচ্ছেদ ২০(৩)-ৰ ওপৰত এক প্ৰকাৰৰ মন্তব্য হিচাপে গণ্য কৰো। গতিকে, নিৰ্ণয় কৰিবলগীয়া প্ৰথম বিষয়টো হ’ল ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা

১৬০ আৰু ১৬১-ৰ অধীনত সেই সময়ত বা ভৱিষ্যতে অভিযুক্ত ব্যক্তি হিচাপে বিবেচিত ব্যক্তি এজনক প্ৰশ্ন কৰাৰ বাবে আৰক্ষীৰ কৰ্তৃত্ব আছে নে নাই। প্ৰিভি কাউন্সিল আৰু আমাৰ আদালতে দৃঢ়তাৰে নিশ্চিত কৰিছে যে ১৬১ নং ধাৰাৰ পৰিসৰে প্ৰকৃত অভিযুক্ত ব্যক্তি আৰু সন্দেহযুক্ত দুয়োকে সামৰি লৈছে। অধিবক্তাই উপস্থাপন কৰা বিশদ যুক্তিসমূহ পুনৰাবৃত্তি নকৰাকৈ আমি এই স্থিতিৰ সৈতে একমত।

প্ৰিভি কাউন্সিলে *পাকানা নাৰায়ণ স্বামী বনাম সম্ৰাট* (এ.আই.আৰ. ১৯৩৯ পি.চি. ৪৭) গোচৰত নিম্নলিখিত যুক্তি প্ৰদান কৰিছিল:

যদি কোনোবাই কিছুমান শব্দৰ দ্বাৰা কোনো এটা ধাৰা প্ৰস্তুত কৰাৰ সময়ত বিধানসভাৰ উদ্দেশ্যৰ বিষয়ে অনুমান কৰে, তেন্তে এনে লাগিব যে ইয়াৰ লক্ষ্য আছিল তথ্যৰ মুকলি প্ৰকাশক প্ৰসাৰ কৰা বা সেই বক্তব্যসমূহৰ সন্দৰ্ভত আৰক্ষীৰ সাক্ষ্যৰ নিৰ্ভৰযোগ্যতাৰ ওপৰত সম্ভাৱ্য সন্দেহৰ পৰা বক্তব্য দিয়া ব্যক্তিজনক ৰক্ষা কৰা, বা হয়তো দুয়োটাই যিকোনো ক্ষেত্ৰত, এই কাৰণবোৰ পিছত অভিযুক্ত হোৱা ব্যক্তি এজনে দিয়া বিবৃতিৰ ক্ষেত্ৰত আৰু অধিক শক্তিশালীভাৱে প্ৰযোজ্য হ'ব। কিন্তু যেতিয়া শব্দবোৰৰ অৰ্থ স্পষ্ট হয়, অনুমিত অভিপ্ৰায়ৰ বিষয়ে অনুমানত লিপ্ত হোৱাটো আদালতৰ কৰ্তব্য নহয়।

মই দীৰ্ঘদিন ধৰি এটা নিয়মৰ জ্ঞানৰ দ্বাৰা যথেষ্ট প্ৰভাৱিত হৈ আহিছো, যিটো নিয়ম ৰেষ্টমিন্টাৰ হ'লৰ আদালতত অন্ততঃ সাৰ্বজনীনভাৱে গ্ৰহণ কৰা বুলি কোনোৱেই বিশ্বাস নকৰে, সেই নিয়মত কোৱা হৈছে যে ইচ্ছা, আইন আৰু সকলো লিখিত নথিপত্ৰ ব্যাখ্যা কৰোঁতে, শব্দবোৰৰ সৰল আৰু দৈনন্দিন অৰ্থ ব্যৱহাৰ কৰিব লাগে, যদিহে ইয়াৰ ফলত কিবা অযৌক্তিক বা বাকী নথিৰ সৈতে বিবাদ নহয়, তেনে ক্ষেত্ৰত শব্দবোৰৰ ব্যাকৰণগত আৰু সাধাৰণ অৰ্থৰ পৰিৱৰ্তন হ'ব পাৰে, যাতে সেই অৰ্থহীনতা আৰু অসামঞ্জস্যতা এৰাই চলিব পাৰি, কিন্তু তাতকৈ বেছি নহয় : [লৰ্ড ৰেবলিডেলে (১৮৭৫) ৬ এইচ এল চি ৬১৩, পৃষ্ঠা ১০৬]

সন্মানীয় ন্যায়াধীশসকল, (১৮৪৪) ১১ চি.এল.এণ্ড.এফ. ৮৫, পৃষ্ঠা ১৪৩-ত ন্যায়াধীশসকলৰ মতামত প্ৰদান কৰাৰ সময়ত চি.জে. টিগালে কৰা মন্তব্যৰ উদ্ধৃতি-

“সংসদৰ আইনসমূহৰ ব্যাখ্যা কৰাৰ একমাত্ৰ নিয়ম হৈছে যে আইনখন গৃহীত কৰা সংসদৰ উদ্দেশ্য অনুসৰি ইয়াৰ ব্যাখ্যা কৰা উচিত। যেতিয়া আইনৰ শব্দবোৰ স্পষ্ট আৰু দ্ব্যৰ্থকতাহীন হয়, তেনে ক্ষেত্ৰত, শব্দবোৰক স্বাভাবিক আৰু সাধাৰণ অৰ্থত ব্যাখ্যা কৰাৰ বাহিৰে আৰু অধিক ব্যাখ্যাৰ প্ৰয়োজন নাথাকে। এনে ক্ষেত্ৰত, শব্দবোৰে নিজেই আইন প্ৰণেতাৰ অভিপ্ৰায় সৰ্বশ্ৰেষ্ঠভাৱে প্ৰকাশ কৰে। অৱশ্যে, যদি আইনৰ দ্বাৰা ব্যৱহৃত ভাষাৰ পৰা কোনো সন্দেহৰ উদ্ভৱ হয়, আইনখনৰ আঁৰৰ কাৰণ আৰু উদ্দেশ্য বিবেচনা কৰাৰ বাবে ইয়াক এক নিৰ্ভৰযোগ্য পদ্ধতি বুলি বিবেচনা কৰা হয়। যদি আইন এখনত ব্যৱহৃত শব্দবোৰৰ বিষয়ে কেতিয়াবা বিভ্ৰান্তিৰ সৃষ্টি হয়, আইনখন কিয় সৃষ্টি কৰা হৈছিল আৰু প্ৰস্তাৱনাৰ কথা উল্লেখ কৰি ইয়াৰ উদ্দেশ্য বুজিবলৈ ইয়াক এক নিৰ্ভৰযোগ্য উপায় বুলি বিবেচনা কৰা হয় আৰু ডায়াৰ চি. জে. [(১৫৬২) ১ প্ল'ড ৩৫৩, পৃ. ৩৬৯]-ৰ মতে প্ৰস্তাৱনাটো এটা চাবিৰ দৰে, যি আইন প্ৰণেতাসকলৰ চিন্তা আৰু তেওঁলোকে সমাধান কৰিব বিচৰা সমস্যাবোৰ উন্মোচন কৰে”। [লৰ্ড হালছবেৰী এল চি ইন (১৮৯১) এ চি ৫৩১, পৃ. ৫৪২]

তেওঁলোকে এই সিদ্ধান্তত উপনীত হৈছিল যে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ১৬১-ত উল্লিখিত 'যিকোনো ব্যক্তি' অভিধাই সেই সময়ৰ বা শেষত অভিযুক্ত হিচাপে গণ্য কৰা ব্যক্তিসকলক অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব। *মহাবীৰ মণ্ডল গোচৰত* ([১৯৭২] ৩ এছ.চি.আৰ. ৬৩৯, পৃষ্ঠা ৬৫৭) এই মতামত অনুমোদিত হৈছিল। আমি বিশ্বাস কৰোঁ যে "যিকোনো ব্যক্তিয়ে গোচৰৰ তথ্য আৰু পৰিস্থিতিৰ সৈতে পৰিচিত হ'ব লাগে"- এই বাক্যাংশৰ ভিতৰত এজন অভিযুক্ত ব্যক্তিক অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে, যিজনক আৰক্ষীয়ে অপৰাধ সংঘটিত কৰা বুলি ভাবে আৰু সেয়েহে সৰ্বিশেষ জানিব বুলি আশা কৰা হয়।

আৰক্ষীৰ এই অনুমান পিছলৈ ভুল হ'ব পাৰে, কিন্তু তাৰ ফলত এই ধাৰণাটোৰ প্ৰয়োগ সলনি নহয়। "আৰক্ষীয়ে সাক্ষীক পৰীক্ষা কৰা" বুলি উল্লেখ কৰা পাৰ্শ্ব টোকাটোৱে বিষয়টো নিশ্চিতভাৱে নিষ্পত্তি নকৰে। পাৰ্শ্ব টোকাবোৰে অস্পষ্টতাবোৰ স্পষ্ট কৰে যদিও আইনখনৰ অৰ্থ নিৰ্ধাৰণ নকৰে। তদুপৰি অভিযুক্তই এই প্ৰসংগত মূলতঃ সাক্ষী হিচাপে কাম কৰে। কাৰ্য্যকৰী দৃষ্টিকোণৰ পৰা চালে সাক্ষী হোৱাৰ অৰ্থ হ'ল কোনো প্ৰাসংগিক তথ্যৰ বিষয়ে তথ্য প্ৰদান কৰা, আৰু ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ১৬১ নং ধাৰাত অভিযুক্তক প্ৰশ্ন কৰাৰ উদ্দেশ্য ঠিক সেইটোৱেই। সাধাৰণতে সুকীয়া আইনী শব্দ "সাক্ষী" আৰু "অভিযুক্ত"ৰ মাজৰ পাৰ্থক্য এই পৰিস্থিতিত প্ৰযোজ্য নহয়। ১৯৪১ চনৰ পঞ্চদশ আইনৰ জৰিয়তে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ১৬২(২)নং ধাৰাত কৰা পৰিৱৰ্তনে পাকলা নাৰায়ন স্বামীৰ যুক্তিৰ আইনী অনুমোদন প্ৰতিফলিত কৰে আৰু সেই ৰায়দানৰ সম্ভাৱ্য পৰিণতিৰ বিৰুদ্ধে সুৰক্ষা হিচাপে কাম কৰে। আপীলকাৰীজন স্পষ্টভাৱে সোধা-পোছাৰ মেৰ-পেচত সোমাই পৰিছিল। ইয়াৰ বিপৰীতে তেনে নকৰিলে তদন্ত প্ৰক্ৰিয়াত ক্ষতি হ'ব, কিয়নো অপৰাধ উল্লোচন আৰু অভিযুক্তক সুৰক্ষা দিয়াৰ বাবে সন্দেহযুক্ত লোকক সোধা-পোছা কৰাটো গুৰুত্বপূৰ্ণ। চৰম স্থিতি গ্ৰহণ কৰিলে আইন আৰু ৰাজনীতি দুয়োটাতে প্ৰতিক্ৰিয়া হ'ব পাৰে। তদুপৰি *মিৰাণ্ডা* সিদ্ধান্তত উল্লেখ কৰা মতে (পৃষ্ঠা ৭২৫, ৭২৬) :

ব্যক্তিসকলে আইন প্ৰয়োগত সহায়ক হোৱাকৈ যিকোনো তথ্য প্ৰদান কৰিব পৰাটো দায়িত্বশীল নাগৰিকত্বৰ এক কাৰ্য্য। স্বীকাৰোক্তিক এতিয়াও আইন প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰত বৈধ বুলি গণ্য কৰা হয়। জোৰ-জবৰদস্তি অবিহনে মুক্তভাৱে আৰু স্বেচ্ছাই দিয়া যিকোনো বক্তব্য আদালতত গ্ৰহণযোগ্য। কাৰোবাক জিম্মাত ৰখাৰ সময়ত মূল চিন্তাৰ বিষয়টো হ'ল তেওঁক জেৰা কৰিব পাৰিনে নোৱাৰি, এইটো নহয় যে তেওঁৰ সতৰ্কবাণী আৰু অধিবক্তাৰ সুবিধা অবিহনে আৰক্ষীৰ সৈতে কথা পাতিবলৈ দিয়া হৈছে নে নাই। কোনো অপৰাধ স্বীকাৰ কৰিবলৈ থানালৈ অহা বা বক্তব্য দিবলৈ ফোন কৰা ব্যক্তিক আৰক্ষীয়ে ৰখাব নালাগে। যিকোনো স্বতঃস্ফূৰ্ত বক্তব্যই পঞ্চম সংশোধনীৰ দ্বাৰা বাধাপ্ৰাপ্ত নহয়, আৰু আজি আমাৰ সিদ্ধান্তই আদালতত ইয়াৰ গ্ৰহণযোগ্যতা সলনি নকৰে। (গুৰুত্বসহকাৰে এই অংশ সংযোগ কৰিছো)

এই গোচৰসমূহৰ ক্ষেত্ৰত, এটা উমৈহতীয়া যুক্তি হৈছে যে সমাজৰ বাবে সোধা-পোছাৰ গুৰুত্ব এজন ব্যক্তিৰ বিশেষাধিকাৰতকৈ অধিক। এই যুক্তিটো এই আদালতৰ বাবে নতুন নহয়, যিহেতু ইয়াক *চেপ্পাৰ বনাম ক্লিভাৰ*, ৩০৯ ইউ এছ ২২৭, ২৪০-২৪১, ৮৪ লেড ৭১৬, ৭২৪, ৬০ এছ চিটি ৪৭২ (১৯৪০), দৰে গোচৰৰ ক্ষেত্ৰত আগতে প্ৰত্যক্ষ কৰিছোঁ। আমাৰ পূৰ্বৰ আলোচনাই এই কথাত গুৰুত্ব আৰোপ কৰে যে সংবিধানে চৰকাৰৰ ক্ষমতাৰ মোকাবিলা কৰাৰ সময়ত ব্যক্তিৰ অধিকাৰ নিৰ্ধাৰণ কৰিছে, পঞ্চম সংশোধনীত উল্লেখ কৰা হৈছে যে এজন ব্যক্তিক নিজৰ বিৰুদ্ধে এজন সাক্ষী হ'বলৈ বাধ্য কৰিব নোৱাৰিব। এই অধিকাৰ সীমিত কৰিব বা কাটি নিব নোৱাৰিব। ন্যায়াধীশ ৱেণ্ডেইছে লক্ষ্য কৰা অনুসৰি :

“চৰকাৰী বিষয়াসকলে শালীনতা, নিৰাপত্তা আৰু স্বাধীনতাৰ বাবে নাগৰিকৰ দৰে একে নিয়ম অনুসৰণ কৰিব লাগিব। আইনৰ শাসন পালন কৰা চৰকাৰ এখনত যদি চৰকাৰে আইনখন নিখুঁতভাৱে পালন কৰাত ব্যৰ্থ হয়, চৰকাৰৰ অস্তিত্ব বিপন্ন হ'ব। আমাৰ চৰকাৰে, ভাল হওক বা বেয়া হওক, প্ৰভাৱশালী আদৰ্শ দাঙি ধৰে আৰু নিজৰ কৰ্মৰ জৰিয়তে সমগ্ৰ জনসাধাৰণক শিক্ষা দিয়ে। অপৰাধ সংক্ৰমণৰ দৰে বিয়পে। যদি চৰকাৰে আইনক অৱজ্ঞা কৰে, ই ইয়াৰ প্ৰতি অসন্মান কঢ়িয়াই আনে, যাৰ ফলত ব্যক্তিসকলে বিশ্বাস কৰে যে তেওঁলোকে আইনৰ বাহিৰত কাম কৰিব পাৰে, অৱশেষত অৰাজকতা বৃদ্ধি কৰে। অপৰাধমূলক আইন বলবৎ কৰাৰ যিকোনো পদ্ধতিক ন্যায্যতা প্ৰদান কৰা হয় বুলি ঘোষণা কৰিলে ইয়াৰ পৰিণতি ভয়াৱহ হ'ব। এই আদালতে এনে ক্ষতিকাৰক বিশ্বাসৰ তীব্ৰ বিৰোধিতা কৰা উচিত। অলমষ্টেড বনাম ইউনাইটেড ষ্টেটছ, ২৭৭ ইউ এছ ৪৩৮, ৪৮৫, ৭২ এল এড ৯৪৪, ৯৫৯, ৪৮ এছ চিটি ৫৬৪, ৬৬ এ এল আৰ ৩৭৬ (১৯২৮) (বিৰোধী মতামত)।

এই সন্দৰ্ভত আমাৰ দেশৰ এজন বিশিষ্ট আইনবিদে আঙুলিয়াই দিছে : “এখন ৰাষ্ট্ৰৰ সভ্যতাৰ মানদণ্ড ফৌজদাৰী আইন বলবৎ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত ব্যৱহাৰ কৰা পদ্ধতিৰ দ্বাৰা বহুলাংশে জুখিব পাৰি।”(জোৰ দি কোৱা হৈছে)

অনুচ্ছেদ ২০(৩) ‘এটা অপৰাধৰ অভিযুক্ত’

আৰক্ষীৰ ডায়েৰীত আনুষ্ঠানিকভাৱে অভিযুক্ত হিচাপে তালিকাভুক্ত এজন ব্যক্তিয়ে ২০(৩) নং অনুচ্ছেদৰ সুৰক্ষাৰ পৰা লাভান্বিত হ'ব পাৰে নে নাই সেই বিষয়ে আজি বিতৰ্ক কৰাৰ কোনো অৰ্থ নাই।আৰু বিজ্ঞ মহাধিবক্তাই আমেৰিকাৰ গোচৰ আৰু উদাৰ ব্যাখ্যাৰ নীতি বিবেচনা কৰি সন্মত হৈছিল যে আনকি যিসকল ব্যক্তিক আনুষ্ঠানিকভাৱে অভিযুক্ত কৰা নহয় কিন্তু ৰেকৰ্ডত অভিযুক্ত হিচাপে গণ্য কৰা হয় তেওঁলোককো অনুচ্ছেদ ২০(৩)-ৰ দ্বাৰা সুৰক্ষিত কৰিব পাৰি। আমি এইটো স্বীকাৰ কৰোঁ, কিন্তু আমি ইয়াৰ ওপৰত সিদ্ধান্ত লোৱাৰ প্ৰয়োজন নাই, কাৰণ ১৯৬২ চনৰ পৰা ওঘাদ গোচৰৰ [১৯৬২ (৩) এছ.চি.আৰ. ১০] ক্ষেত্ৰত কিছুমান পৰ্যৱেশণে ইতিমধ্যেই বিষয়টো নিষ্পত্তি কৰিছে। *বংশীলালৰ গোচৰত*, [১৯৬১ (১) এছচিআৰ ৪১৭] পৃষ্ঠা ৪৩৮, এই ন্যায়ালয়ে পৰ্যৱেশণ কৰিছে :

একেদৰে, ২০(৩)নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত কৰা অনুসৰি সাক্ষ্য দিবলৈ বাধ্য হোৱাৰ বিৰুদ্ধে সাংবিধানিক অধিকাৰ দাবী কৰিবলৈ হ'লে এই সুৰক্ষা বিচৰা ব্যক্তিজনৰ বিৰুদ্ধে আনুষ্ঠানিক অভিযোগ থাকিব লাগিব, আৰু ইয়াৰ লগত এনে এটা অপৰাধ জড়িত থাকিব লাগিব যিটো অপৰাধে সাধাৰণতে বিচাৰৰ সূচনা কৰিব পাৰে। এই প্ৰসংগত অভিযোগৰ প্ৰকাৰ আৰু ইয়াৰ সম্ভাৱ্য ফলাফলক গুৰুত্বপূৰ্ণ কাৰক হিচাপে গণ্য কৰা হৈছে।

এইদৰে আমি ইতিমধ্যে উত্থাপন কৰা প্ৰশ্নটোলৈ উভতি যাওঁ- যেতিয়া বিবাদিত জাননী প্ৰেৰণ কৰা হৈছিল, আপীলকাৰীৰ ওপৰত সেই সময়ত কোনো অপৰাধৰ অভিযোগ আছিল নেকি ? আমি মাত্ৰ উল্লেখ কৰা পৰীক্ষাসমূহৰ পোহৰত এই প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিবলৈ হ'লে পৰিদৰ্শকে ধাৰা ২৪০-ৰ অধীনত কৰা তদন্তৰ পৰিসৰ আৰু প্ৰকৃতি নিৰ্ণয় কৰাটো প্ৰয়োজনীয় হ'ব; কাৰণ, যদিহে এনে তদন্তত অপৰাধৰ অভিযোগ উত্থাপন কৰিব পৰা যায় বুলি দেখুওৱা নহয়, তেন্তে ২০(৩) নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত আপীলকাৰীৰ আবেদন সফল হ'ব নোৱাৰে। ২৪০ নং ধাৰাত প্ৰকাশ পাইছে যে পৰিদৰ্শকৰ তদন্তই মূলতঃ কোম্পানীটোৰ কাম-কাজ পৰীক্ষা কৰাত গুৰুত্ব আৰোপ কৰে..... যদিহে প্ৰতিবেদন পোৱাৰ পিছত কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে কোনোবাই অপৰাধমূলক অপৰাধ সংঘটিত কৰিছে বুলি বিশ্বাস কৰে, তেন্তে আইনী পৰামৰ্শ বিচাৰি ২৪২(১) ধাৰাত অপৰাধমূলক কাৰ্য্যবিধি আৰম্ভ কৰিব পাৰে; কিন্তু মন কৰিবলগীয়া যে পিছত

বিচাৰ হ'ব পাৰে যদিও পৰিদৰ্শকৰ তদন্তৰ প্ৰকৃতি পূৰ্ববৰ্তীভাৱে সলনি নহয়। তদন্তৰ মূল লক্ষ্য হৈছে কোম্পানীটোৰ পৰিচালনাত কোনো অনিয়ম সংঘটিত হৈছে নেকি আৰু যদি হৈছে, তেন্তে সেইবোৰ কেনেধৰণৰ অনিয়ম হৈছে সেইটো নিৰ্ণয় কৰা। সেইবোৰ ফৌজদাৰী আইনৰ অধীনত শাস্তিযোগ্য অপৰাধ সংঘটিত কৰাৰ সমান নেকি? যদি হয়, তেন্তে সেই অপৰাধৰ বাবে কাক দায়ী কৰা উচিত? এই প্ৰশ্নৰ লগতে এনেধৰণৰ আন প্ৰশ্নসমূহ পৰিদৰ্শকৰ তদন্তৰ অংশ। প্ৰাসংগিক শাখাবোৰৰ আঁচনি হৈছে যে কোম্পানীৰ বিষয়বোৰৰ পৰিচালনা পৰীক্ষা কৰাৰ লক্ষ্যৰে অনুসন্ধানটো বহলভাৱে আৰম্ভ হয়, যাতে কোনো অনিয়ম সংঘটিত হৈছে নে নাই জানিব পাৰি। এনে ক্ষেত্ৰত কোনো নিৰ্দিষ্ট ব্যক্তিৰ বিৰুদ্ধে আনুষ্ঠানিক বা অন্য কোনো অভিযোগ নাথাকে; বিষয়সমূহ অনিয়মীয়া, অনুচিত বা অবৈধভাৱে পৰিচালিত হোৱাৰ সাধাৰণ অভিযোগ থাকিব পাৰে; কিন্তু যিবোৰ কাম-কাজ অনিয়মিতভাৱে পৰিচালনা কৰা বুলি কোৱা হৈছে, সেইবোৰৰ বাবে কোন দায়বদ্ধ হ'ব, সেয়া তদন্তৰ শেষত নিৰ্ধাৰণ কৰা হ'ব। তদন্তৰ আৰম্ভণিতে আৰু সমগ্ৰ তদন্তৰ সময়ছোৱাতে কোনো নিৰ্দিষ্ট ব্যক্তিৰ বিৰুদ্ধে কোনো অন্যায়ৰ অভিযোগ নাই, কোনোৱে কাৰো বিৰুদ্ধে অভিযোগ উত্থাপন কৰা নাই, কোনো অপৰাধৰ আনুষ্ঠানিক অভিযোগো নাই। কোম্পানীটোৰ কাম-কাজৰ বহল তদন্তক আমি সংবিধানৰ ২০(৩)নং অনুচ্ছেদত উল্লেখ কৰা অভিযোগৰ পৰা আৰম্ভ হোৱা তদন্তৰ সৈতে একে বুলি নাভাবো। মন কৰিবলগীয়া যে আইনখনৰ প্ৰাসংগিক ধাৰাসমূহ ষষ্ঠ খণ্ডত পোৱা গৈছে, য'ত মূলতঃ কোম্পানীসমূহৰ পৰিচালনা আৰু প্ৰশাসনৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে।

ৰাজা নাৰায়ণলাল বনচিলাল বনাম মানেক ফিৰোজ মিষ্ট্ৰী, (উপৰোক্ত)
গোচৰত ভাৰত চৰকাৰে ভাৰতীয় কোম্পানী আইন, ১৯২৩ অনুসৰি নিযুক্তি দিয়া এজন পৰিদৰ্শকৰ আগত কোম্পানী এটাৰ কাম-কাজৰ তদন্ত আৰু তাৰ ওপৰত প্ৰতিবেদন দিবলৈ দিয়া বক্তব্যৰ গ্ৰহণযোগ্যতাক আলোচনা কৰা হৈছিল। এই বিষয়ে পৃ. ৪৩৬-ত উল্লেখ কৰা হৈছে :

..... সংবিধানৰ ২০(৩)নং অনুচ্ছেদৰ সুৰক্ষাৰ বাবে এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ প্ৰয়োজনীয়তা হ'ল প্ৰমাণ দিবলৈ বাধ্য হোৱা ব্যক্তিজনে এনে অপৰাধ সংঘটিত কৰাৰ

আনুষ্ঠানিক অভিযোগৰ সন্মুখীন হ'ব লাগিব যিয়ে সাধাৰণতে তেওঁলোকৰ বিৰুদ্ধে গোচৰ চলাব পাৰে।

কাঠী কালু ওঘাদ গোচৰত (উপৰোক্ত) আদালতৰ সংখ্যাগৰিষ্ঠৰ হৈ ভাষণ দি সিনহা, চি.জে.-য়ে এইদৰে কয় (এচ.চি.আৰ. পৃষ্ঠা ৩৭):

সংবিধানৰ ২০(৩)নং অনুচ্ছেদৰ সুৰক্ষাৰ বাবে এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ প্ৰয়োজনীয়তা হ'ল প্ৰমাণ দিবলৈ বাধ্য হোৱা ব্যক্তিজনে এনে অপৰাধ সংঘটিত কৰাৰ আনুষ্ঠানিক অভিযোগৰ সন্মুখীন হ'ব লাগিব যিয়ে সাধাৰণতে তেওঁলোকৰ বিৰুদ্ধে গোচৰ চলাব পাৰে।

বনচিলাল গোচৰৰ অধিক পৰ্যবেক্ষণ কৰিলে দেখা যায় যে যেতিয়া কোনো পৰিদৰ্শকে কোনো কোম্পানীৰ কাম-কাজৰ তদন্ত চলাই থাকে, তেতিয়া আনুষ্ঠানিকভাৱে অপৰাধৰ অভিযোগত অভিযুক্ত নোহোৱা ব্যক্তিসকলে দিয়া বক্তব্যসমূহ ২০(৩) অনুচ্ছেদত সামৰি লোৱা নহয়। এনে সাধাৰণ অনুসন্ধানৰ সন্মুখত কোনো নিৰ্দিষ্ট অভিযোগ নাই আৰু সেয়েহে, এনে কোনো নিৰ্দিষ্ট অভিযুক্তও নাই যাৰ দোষৰ তদন্ত কৰিব লাগিব। গতিকে ২০(৩)নং অনুচ্ছেদ বাদ দিয়া হৈছে।

আৰ. চি. মেহতা ^{২৬} গোচৰতো আদালতে পৰ্যবেক্ষণ কৰিছিল যে:
(এচ.চি.আৰ. পৃ. ৪৭২)

“..... সাধাৰণতে, এজন ব্যক্তি অভিযুক্তৰ চৰিত্ৰত থিয় হয় যেতিয়া অপৰাধৰ তদন্ত কৰিবলৈ সক্ষম বিষয়া এজনৰ সন্মুখত তেওঁৰ বিৰুদ্ধে প্ৰথম তথ্য প্ৰতিবেদন (এফ.আই.আৰ.) দাখিল কৰা হয়, বা যেতিয়া অপৰাধৰ বিচাৰৰ বাবে আন দণ্ডাধীশৰ ওচৰলৈ প্ৰেৰণ কৰিবলৈ সক্ষম দণ্ডাধীশৰ সন্মুখত অপৰাধ আয়োগ সম্পৰ্কীয় অভিযোগ কৰা হয়। যেতিয়া কোনো শুদ্ধ বিষয়াই কাৰোবাক গ্ৰেপ্তাৰ কৰি তেওঁক কিয় গ্ৰেপ্তাৰ কৰা হৈছে সেই বিষয়ে জনায় (যিটো তেওঁ সংবিধানৰ ২২(১) নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত কৰিবলৈ বাধ্য), তেতিয়া সেয়া সাগৰীয় শুদ্ধ আইনখনৰ সন্তোষ উলংঘাৰ তদন্তৰ উদ্দেশ্যে কৰা হয়, কিন্তু এই পৰিস্থিতিত কোনো নিৰ্দিষ্ট অপৰাধৰ আনুষ্ঠানিক অভিযোগ নাথাকে। যিবোৰ ক্ষেত্ৰত সাগৰীয় শুদ্ধ আইন উলংঘন হয়, আৰু অপৰাধটো

দগুধীশৰ সন্মুখত বিচাৰ কৰিব পাৰি, কেৱল তেতিয়াহে এক আনুষ্ঠানিক অভিযোগ উত্থাপিত হয় যেতিয়া এজন কৰ্তৃপ্ৰাপ্ত বিষয়ই দগুধীশৰ ওচৰত অভিযোগ দাখিল কৰে”।

ভগৱানদাস গোৱেংকা বনাম ভাৰত চৰকাৰ গোচৰ (ফৌজদাৰী আপীল নং ১৩১ আৰু ১৩২/৬১, তাং ২০-৯-৬৩) ওপৰত ভিত্তি কৰি এই আদালতে কৈছে :

“১৯ নং ধাৰাৰ অধীনত সংগ্ৰহ কৰা তথ্যই এটা গোচৰ আৰম্ভ কৰিব লাগে নে নালাগে নিৰ্ধাৰণ কৰাৰ উদ্দেশ্য পূৰণ কৰে। তথ্য সংগ্ৰহৰ এই পৰ্যায়ত, তথ্য প্ৰদান কৰা ব্যক্তিজনৰ বিৰুদ্ধে কোনো অভিযোগ নাই। এয়া সম্ভৱ যে তথ্য সংগ্ৰহ কৰাৰ পিছত, কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ বা ৰিজাৰ্ভ বেংকে সিদ্ধান্ত ল'ব পাৰে যে গোচৰৰ কোনো ভিত্তি নাই, আৰু ব্যক্তিজনক কেতিয়াও অভিযুক্ত হিচাপে ধৰা নহয়। সেয়েহে, এইটো ধৰি ল'ব নোৱাৰি যে ১৯ নং ধাৰাৰ অধীনত তথ্য প্ৰদান কৰা ব্যক্তিজনক স্বয়ংক্ৰিয়ভাৱে অভিযুক্ত হিচাপে গণ্য কৰা হয়। কাৰোবাক অভিযুক্ত কৰা উচিত নে নহয় সেই প্ৰশ্নটো সাধাৰণতে তথ্য সংগ্ৰহৰ পিছত সিদ্ধান্ত লোৱা হয় আৰু ১৯৫৫ চনৰ ৪ জুলাইত এই গোচৰ সন্দৰ্ভত জাৰি কৰাৰ ধৰণে কাৰণ দেখুৱাৰ জাননী জাৰি কৰিলেই ক'ব পাৰি যে সংশ্লিষ্ট ব্যক্তিজনৰ বিৰুদ্ধে আনুষ্ঠানিক অভিযোগ উত্থাপন কৰা হৈছে। সেয়েহে, আমি বিশ্বাস কৰোঁ যে ১৯৫৫ চনৰ ৪ জুলাইৰ পূৰ্বে ১৯ নং ধাৰাত তেওঁলোকৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰা কোনো তথ্যৰ বাবে আপীলকাৰীজনক ২০(৩)নং অনুচ্ছেদৰ দ্বাৰা সুৰক্ষিত কৰা নহয়”।

এইটো যুক্তি দিয়াটো যুক্তিসংগত যে, যেতিয়া আনুষ্ঠানিকতাৰ ওপৰত ব্যৱহাৰিকতাই আৰু সম্ভাৱনাৰ ওপৰত অনুমানে প্ৰাধান্য লাভ কৰে, তেতিয়া ফৌজদাৰী বিধিৰ অধীনত কৰা তদন্ত, বিশেষকৈ অৰ্ধ-অপৰাধমূলক তদন্তৰ সৈতে জড়িত তদন্ত মূলতঃ অভিযোগমূলক প্ৰকৃতিৰ হয় আৰু যদি অপৰাধটো গুৰুতৰ হয় আৰু ইয়াত শক্তিশালী প্ৰমাণ থাকে তেন্তে ইয়াৰ ফলত গোচৰ চলোৱাৰ সম্ভাৱনা থাকে। কেৱল তদন্ত প্ৰাৰম্ভিক হোৱাৰ বাবেই সন্দেহজনক ব্যক্তিক সাংবিধানিক সুৰক্ষা প্ৰদান কৰিবলৈ অস্বীকাৰ কৰাটোৱে সুৰক্ষাৰ প্ৰকৃত উদ্দেশ্যক ক্ষতিগ্ৰস্ত কৰে আৰু আদালতলৈ যোৱাটো নিশ্চিত নকৰাটোৱে ইয়াৰ গুৰুত্ব কম কৰি তোলে আৰু প্ৰকৃত কাৰ্য্য নকৰাকৈয়ে কেৱল

সঠিক কথা কোৱাৰ দৰেহে হয় । কিন্তু আমি ২০(৩)নং অনুচ্ছেদৰ এই দিশটোৰ সৈতে প্ৰত্যক্ষভাৱে মোকাবিলা কৰা নাই, আৰু আমি এই আদালতৰ প্ৰতিষ্ঠিত স্থিতিক অৱজ্ঞা কৰিব নোৱাৰো।

ন্যায় প্ৰক্ৰিয়াৰ কি পৰ্যায়ত ২০(৩) অনুচ্ছেদ কাৰ্যকৰী হয়?

এই সাংবিধানিক নিয়মটো ব্যৱহাৰ কৰাৰ বিৰুদ্ধে আন এটা দুৰ্বল যুক্তি আছে যিটো আমি খাৰিজ কৰা উচিত। যুক্তিটোৱে প্ৰকাশ কৰে যে ২০(৩)নং অনুচ্ছেদটো তেতিয়াহে প্ৰযোজ্য যেতিয়া অভিযুক্তৰ পৰা পোৱা প্ৰমাণ বিচাৰৰ সময়ত আদালতত দাখিল কৰা হয়। যদি আমি এই যুক্তিৰ সৈতে সন্মত হওঁ, ই ২০(৩)নং অনুচ্ছেদৰ সাৰমৰ্ম দুৰ্বল কৰিব পাৰে আৰু ন্যায় আৰু মানৱীয় ন্যায়ৰ চেতনাৰ বিপৰীতে যাব পাৰে।

দফাটোত অন্তৰ্নিহিত কথাখিনিয়ে ইয়াৰ একো ইংগিত নিদিয়ে, আৰু এনে ন্যায়িক ‘সংশোধনী’ৰ দ্বাৰা ইয়াৰ ইয়াৰ উদ্দেশ্য ক্ষুণ্ণ হয় আৰু এক মূল্যবান ব্যাখ্যাই অধিক অৰ্থ বহন কৰে, "নীৰৱতা ক্ষেত্ৰ"ৰ ধাৰণাটোৰ সৈতে সংগতি ৰাখে, আৰু মানৱ অধিকাৰৰ প্ৰচাৰ কৰে। উপ-অনুচ্ছেদটোৰ প্ৰায়োগিক ক্ষেত্ৰখন ফৰেনছিক পৰ্যায়ত সীমাবদ্ধ কৰাৰ অনুৰোধটো আমি নাকচ কৰিছো। য’তেই সমস্যাৰ উদ্ভৱ হয়, অৰ্থাৎ আৰক্ষী প্ৰক্ৰিয়াত, তাতেই ই প্ৰযোজ্য হয়। মিৰাণ্ডাৰ ভাষাত-

“বৰ্তমান পঞ্চম সংশোধনীৰ বিশেষাধিকাৰ যে ফৌজদাৰী আদালতৰ কাৰ্যবিধিৰ বাহিৰেও প্ৰযোজ্য, তাত কোনো সন্দেহ নাই আৰু ই ব্যক্তিসকলক যিকোনো পৰিস্থিতিত সুৰক্ষা প্ৰদান কৰে য’ত তেওঁলোকৰ কাৰ্যৰ স্বাধীনতা যথেষ্ট পৰিমাণে বাধাপ্ৰাপ্ত হয়, যাৰ ফলত তেওঁলোকক নিজকে দোষী সাব্যস্ত কৰিবলৈ বাধ্য হোৱাত বাধা দিয়ে।”

সাংবিধানিক সুৰক্ষা সম্ভাৱ্য ভাবুকিৰ সমানেই প্ৰসাৰিত হ’ব লাগিব। আদালতে এম.পি. শৰ্মা গোচৰত(উপৰোক্ত) এই বিস্তৃত মতামত গ্ৰহণ কৰিছিল (এচ.চি.আৰ. পৃ. ১০৮৮):

“সঁচাকৈয়ে, প্ৰমাণ প্ৰদান কৰা যিকোনো কাৰ্যক সাক্ষ্য বুলি গণ্য কৰা হয় আৰু সাক্ষ্য প্ৰদানৰ বাধ্যবাধকতাই এনে জোৰ-জবৰদস্তিক বুজায় যিয়ে

ব্যক্তিক মৌন বা বশৱৰ্তী হৈ থকাতকৈ স্বেচ্ছাই এই ধৰণৰ প্ৰমাণ দিবলৈ বাধ্য কৰে। এই সুৰক্ষা কেৱল আদালতৰ কক্ষত বিচাৰৰ সময়ত যি হয় তাৰ মাজতে সীমাবদ্ধ নহয়। এই সুৰক্ষা কেৱল আদালতৰ কক্ষত বিচাৰৰ সময়ত যি হয় তাৰ মাজতে সীমাবদ্ধ নহয়। ২০(৩) নং অনুচ্ছেদত "সাক্ষী হিচাপে উপস্থিত হোৱা"ৰ পৰিৱৰ্তে "সাক্ষী হ'বলৈ" বাক্যাংশটো ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে- যাৰ অৰ্থ হৈছে "সাক্ষী হ'বলৈ" বাক্যাংশৰ সৈতে জড়িত অভিযুক্ত ব্যক্তিক দিয়া সুৰক্ষা কেৱল আদালতৰ কক্ষত সাক্ষ্য দিবলৈ বাধ্য হোৱাত সীমাবদ্ধ নহয়। ইয়াৰ ভিতৰত বিচাৰৰ পূৰ্বে তেওঁলোকৰ পৰা লাভ কৰা বলপূৰ্বক সাক্ষ্যও অন্তৰ্ভুক্ত হ'ব পাৰে। গতিকে এই সুৰক্ষা কোনো অপৰাধৰ অভিযোগত অভিযুক্ত ব্যক্তিৰ বাবে উপলব্ধ, যি বিচাৰৰ সন্মুখীন হ'ব পাৰে। বিভিন্ন পৰিস্থিতিত ই আনৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য হয় নে নহয় সেয়া এই ক্ষেত্ৰত সিদ্ধান্ত লোৱা বিষয় নহয়। (সজোৰে কোৱা হয়)

এই প্ৰসংগত ২০(৩)নং অনুচ্ছেদে প্ৰদান কৰা সুৰক্ষা প্ৰথম তথ্য প্ৰতিবেদনত অভিযুক্ত হিচাপে নাম উল্লেখ কৰা আবেদনকাৰীৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য। ইয়াৰ উপৰিও ইয়াৰ বিৰুদ্ধে এনে নথি-পত্ৰ দাখিল কৰাৰ যিকোনো বাধ্যতামূলক প্ৰক্ৰিয়াও সামৰি লোৱা হয়, যিয়ে তেওঁলোকৰ বিৰুদ্ধে গোচৰ চলোৱাৰ সমৰ্থন কৰাৰ যুক্তিসংগত সম্ভাৱনা থাকে।“(পৃ. ১০৮৮)

আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰাৰ সন্দেহযুক্ত আৰু স্পৰ্শকাতৰ ক্ষেত্ৰখন আৰু প্ৰতিৰক্ষামূলক মৌনতাৰ সুৰক্ষিত ক্ষেত্ৰখনক সীমাবদ্ধ কৰি থকাৰ সময়ত আমি হেডনৰ গোচৰৰ মতবাদৰ পৰা উদ্ধৰ হোৱা এই নিৰ্মাণৰ নিয়মটো প্ৰয়োগ কৰিব লাগিব। যদি আৰক্ষীয়ে কাৰোবাক জেৰাৰ জৰিয়তে নিজকে দোষাৰোপ কৰিবলৈ বাধ্য কৰিব পাৰে, বিচাৰৰ সময়ত এই প্ৰমাণ বাদ দিলে বিশেষ সহায় নহয়, কিয়নো ক্ষতি ইতিমধ্যেই কৰা হৈছে। আৰক্ষীয়ে বলপূৰ্বক স্বীকাৰোক্তিৰ জৰিয়তে যিখিনি লাভ কৰিলে সেয়া প্ৰমাণ কৰিবলৈ অন্যান্য প্ৰমাণৰ ব্যৱহাৰ কৰিব। আইনখনৰ সৃষ্টিকৰ্তাসকলৰ আইনী কাৰ্য্যবিধিৰ প্ৰাৰম্ভিক পৰ্যায়তে আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰাটো ৰোধ কৰাৰ দূৰদৰ্শিতা আছিল, আৰু তেওঁলোকে এই সুৰক্ষা কেৱল আদালতৰ কক্ষৰ বিচাৰ পৰ্যায়ত সীমাবদ্ধ কৰা নাছিল। আগতে

পোৱা বলপূৰ্বক সাক্ষ্য সঁচাকৈয়ে বাদ দিয়া হৈছে। অৱশ্যে, এই প্ৰতিৰোধমূলক ব্যৱস্থা আদালতৰ প্ৰক্ৰিয়া আৰম্ভ হোৱাৰ আগতে সাক্ষ্যমূলক বাধ্যবাধকতাৰ ক্ষেত্ৰতো প্ৰযোজ্য হয়। সাম্প্ৰতিক সিদ্ধান্ত অনুসৰি, সাক্ষ্য দিবলৈ বাধ্য হোৱা ব্যক্তিজন এজন অভিয়ুক্ত ব্যক্তি হ'ব লাগিব। চিন্তাশীল সাংবিধানিক পৰিকল্পনাই আগতীয়াকৈ আত্ম-আপত্তিজনক সাক্ষ্য প্ৰাপ্ত কৰা আৰু পিছত উপস্থাপন কৰা দুয়োটাকেই প্ৰতিৰোধ কৰে।

- (i) অপৰাধমূলক বক্তব্য কি ?
- (ii) বলপূৰ্বক সাক্ষ্য কি ?

এইখিনিতে আমি দুটা গুৰুত্বপূৰ্ণ অথচ জটিল বিষয়ৰ সন্মুখীন হ'বলগীয়া হৈছে যিবোৰৰ সমাধানৰ প্ৰয়োজন। প্ৰথমতে, "নিজৰ বিৰুদ্ধে সাক্ষী হোৱা"ৰ অৰ্থ কি? বা ধাৰা ১৬১(২)ৰ প্ৰসংগত উত্তৰৰ দ্বাৰা অভিয়ুক্তক অপৰাধমূলক অভিযোগত অভিয়ুক্ত কৰাৰ সম্ভাৱনা কেতিয়া? সাক্ষ্যক কেতিয়া "বাধ্য" বুলি ধৰিব পাৰিব? প্ৰথম প্ৰশ্নৰ উত্তৰ আমি ইতিমধ্যে আলোচনা কৰিছো। সকলো প্ৰাসংগিক উত্তৰেই অপৰাধমূলক নহয়, আৰু সকলো অপৰাধমূলক উত্তৰ স্বীকাৰোক্তি নহয়। অপৰাধমূলক অভিযোগৰ সন্মুখীন হোৱাৰ প্ৰৱণতা ধাৰণাটো প্ৰকৃততে এনে অভিযোগৰ সন্মুখীন হোৱাতকৈ বহল। আমেৰিকাৰ ৰায়দানৰ মনোভাৱ আৰু এই আদালতৰ পৰ্যবেক্ষণৰ বিষয়বস্তুৰে আত্ম-অভিযোগমূলক বক্তব্য -'চকাৰ ভিতৰত চকা'-ৰ ধাৰণাটোক ন্যায্যতা প্ৰদান কৰে। প্ৰাসংগিকতাৰ পৰিসৰ বিস্তৃত। গোচৰ এটাৰ যিকোনো অংশৰ সৈতে সম্পৰ্কিত যিকোনো তথ্য প্ৰাসংগিক বুলি বিবেচনা কৰা হয়, কিন্তু গোচৰটোৰ সৈতে এনে সম্পৰ্ক থকাটোৱে অভিয়ুক্তৰ ক্ষতি কৰিব নোৱাৰে। প্ৰাসংগিকতা আৰু নিৰ্দোষতা একেলগে থাকিব পাৰে, আৰু সাংবিধানিক সমালোচনা কেৱল তেতিয়াহে প্ৰযোজ্য হয় যেতিয়া অপৰাধৰ অনুমান থাকে। বক্তব্যক স্বীকাৰোক্তি বুলি গণ্য কৰা হয় যদিহে ই নিজাববীয়াকৈ আৰু অতিৰিক্ত প্ৰমাণ অবিহনে দোষী সাব্যস্ত কৰে। এটা উদাহৰণে আমাৰ কথা স্পষ্ট কৰাত সহায় কৰিব।

আহক আমি এটা হত্যাকাণ্ডৰ পৰিঘটনা কল্পনা কৰোঁ, য'ত ক-ৰ মৃত্যু হয় আৰু থ- ক হত্যাকাৰী বুলি সন্দেহ কৰা হয়; অপৰাধৰ স্থান 'গ'। এই

পৰিস্থিতিত কিছুমান প্ৰশ্ন গুৰুত্বপূৰ্ণ যেন লাগিব পাৰে কিন্তু আচলতে সেইবোৰ নিৰাপদ। উদাহৰণস্বৰূপে, কোনোবাই যদি সেই ঘটনাটো কাঠনি, আন্ধাৰ স্থানত বা কোনো নৈৰ ওচৰত বুলি বৰ্ণনা কৰে, তেন্তে তেওঁ চৌপাশৰ বিষয়ে প্ৰাসংগিক তথ্য দিছে। একেদৰে ক-ৰ ঘাঁৰ বিষয়ে চিকিৎসাৰ প্ৰমাণ আৰু আৰক্ষীয়ে ক’ত তেজ পাইছিল সেই বিষয়ৰ তথ্য গুৰুত্বপূৰ্ণ যদিও এই তথ্যই খ-ক দোষী সাব্যস্ত কৰিব নোৱাৰিবও পাৰে। কিন্তু যদি কোনোবাই হত্যাकाण্ডৰ সময়ত খ-ক ঘটনাস্থলীত বা তাৰ ওচৰত দেখা গৈছিল বুলি কয় বা তেওঁৰ কাপোৰত তেজ লাগি থকাৰ প্ৰমাণ দিয়ে, তেন্তে সেইটোৱে খ-ৰ অপৰাধৰ লগত জড়িত হোৱাৰ তীব্ৰ ইংগিত দিব আৰু ই খ-ক দোষী সাব্যস্ত কৰাব পাৰে। এই ক্ষেত্ৰত প্ৰত্যক্ষভাৱে দোষী সাব্যস্ত হ’ব পৰা উত্তৰবোৰ স্বীকাৰোক্তি, আনহাতে অভিযুক্তৰ দোষক তীব্ৰভাৱে প্ৰকাশ কৰা উত্তৰবোৰ অপৰাধমূলক। যদি অভিযুক্তৰ উত্তৰে অপৰাধৰ সৈতে সংযোগ কৰা প্ৰমাণ শৃংখলত এক শক্তিশালী সংযোগ প্ৰদান কৰে, তেন্তে এই উত্তৰবোৰক অপৰাধমূলক বুলি গণ্য কৰা হয়, কিন্তু এই উত্তৰসমূহ যদি অভিযুক্তৰ হেঁচা বা জোৰ-জবৰদস্তিৰ দ্বাৰা লাভ কৰা হয় তেন্তে ই ২০(৩) অনুচ্ছেদ উলংঘা কৰে। যদি বিবৃতিটোত স্পষ্টকৈ কোৱা হৈছে যে খ-এ ক-ক হত্যা কৰিছিল, তেন্তে ইয়াক স্বীকাৰোক্তি বুলি গণ্য কৰা হয়। এটা উত্তৰ তেতিয়াহে স্বীকাৰোক্তি হৈ পৰে, যেতিয়া ব্যক্তিজনে অপৰাধটোৰ লগত জড়িত সকলো বা বেছিভাগ অত্যাৱশ্যকীয় তথ্য স্বীকাৰ কৰে। যদি তেওঁলোকৰ বিবৃতিত স্ব-বহিষ্কাৰমূলক তথ্যও অন্তৰ্ভুক্ত থাকে, তেন্তে ই আৰু স্বীকাৰোক্তি হিচাপে যোগ্যতা অৰ্জন নকৰে। ২০(৩)নং অনুচ্ছেদত স্বীকাৰোক্তি আৰু আত্মদোষী সাব্যস্ত হোৱাৰ কথা উল্লেখ কৰা হৈছে যদিও অন্যান্য প্ৰাসংগিক তথ্যসমূহত কোনো প্ৰভাৱ পেলোৱা নাই।

হফমেন বনাম আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰ গোচৰত (৩৪১ ইউ.এচ. ৪৭৯) আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ উচ্চতম ন্যায়ালয়ে আত্ম-দোষাৰোপৰ বিৰুদ্ধে বিশেষাধিকাৰৰ পৰিসৰ বিবেচনা কৰিছিল আৰু কৈছিল যে এই বিশেষাধিকাৰে কেৱল প্ৰত্যক্ষভাৱে দোষী সাব্যস্ত কৰিব পৰা উত্তৰকে সামৰি লোৱাই নহয়, বিশেষাধিকাৰ দাবী কৰা ব্যক্তিজনৰ বিৰুদ্ধে গোচৰ চলাবলৈ প্ৰয়োজনীয় প্ৰমাণ প্ৰদান কৰা উত্তৰসমূহো অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে। অৱশ্যে, এইটো স্পষ্ট কৰা হৈছিল

যে উত্তৰৰ প্ৰভাৱৰ বিষয়ে অভিযুক্তই চিন্তিত হ'বলৈ উত্তৰ আৰু সম্ভাৱ্য আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰাৰ মাজৰ সংযোগ যুক্তিসংগতভাৱে উল্লেখযোগ্য হ'ব লাগিব। কেৱল উত্তৰটোৱে নিজকে দোষী সাব্যস্ত কৰিব পাৰে বুলি অস্পষ্ট বিশ্বাস থাকিলেই স্বয়ংক্রিয়ভাৱে মৌন হৈ থকাৰ সুবিধা পোৱা নাযায়। আদালতে এই বিষয়ে চাব লাগিব যে প্ৰশ্নটো যিটো প্ৰসংগত সোধা হৈছে তাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি স্পষ্টভাৱে প্ৰকাশ কৰিছে যে ইয়াৰ উত্তৰ দিয়া বা কিয় উত্তৰ দিব নোৱাৰি সেই কথা বুজাই দিয়াটো ঋতিকাৰক প্ৰকাশৰ আশংকাৰ বাবে বিপজ্জনক হ'ব পাৰে। আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰাৰ বিৰুদ্ধে বিশেষাধিকাৰ দাবী কৰিবলৈ হ'লে উত্তৰৰ পৰা দোষী সাব্যস্ত হোৱাৰ ভয় প্ৰকৃত আৰু তাৎপৰ্যপূৰ্ণ হ'ব লাগিব, দুৰৈৰ বা অসম্ভৱ সম্ভাৱনা বা কল্পনাপ্ৰসূত ব্যাখ্যাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি নহয়। দুটা কথাত গুৰুত্ব দিয়াৰ প্ৰয়োজন। আদালতে আত্মদোষী সাব্যস্ত হোৱাৰ সম্ভাৱনাৰ মূল্যায়ন কৰোঁতে প্ৰতিটো গোচৰৰ নিৰ্দিষ্ট পৰিস্থিতি, প্ৰসংগ আৰু পৰিৱেশৰ কথা বিবেচনা কৰিব লাগে আৰু যেতিয়া সন্দেহ হয়, তেতিয়া আদালতে আইনখনৰ বহল ব্যাখ্যা কৰি মৌনতাৰ অধিকাৰ সুৰক্ষিত কৰাৰ দিশত হেঁচা দিব লাগে। মেলয় বনাম হ'গান, (১২ এল.এড. ২ডি ৬৫৩), গোচৰত আদালতে দৃঢ়তাৰে কয় যে গোচৰৰ সকলো পৰিস্থিতিৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি সাক্ষীয়ে আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰাৰ বিশেষাধিকাৰৰ দাবীৰ সমতনে মূল্যায়ন কৰিব লাগিব। যদি দাবীটো ভিত্তিহীন বুলি স্পষ্ট হয়, তেন্তে সুৰক্ষা প্ৰযোজ্য নহ'ব। আমি হফমেন গোচৰ আৰু মেলয় গোচৰে নিৰ্ধাৰণ কৰা মানদণ্ডসমূহৰ ৰূপৰেখা দাঙি ধৰিছো। আচল পৰীক্ষাটো হ'ল যে সাক্ষীজনে, যিজন অভিযুক্তও হ'ব পাৰে, চাৰিওফালৰ সকলো পৰিস্থিতি বিবেচনা কৰি তেওঁলোকৰ উত্তৰৰ ভিত্তিত বিচাৰৰ সন্মুখীন হোৱাৰ বিপদ যুক্তিসংগতভাৱে বুজিব পাৰিলেহেঁতেন নেকি? আত্ম-দোষাৰোপৰ সম্ভাৱনা মূল্যায়ন কৰাৰ বাবে গোচৰটোৰ নিৰ্দিষ্ট বিৱৰণ বুজাটো অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ। এই আদালতৰ বিভিন্ন গোচৰত বিভিন্ন শব্দ বা বাক্যাংশ ব্যৱহাৰ হ'ব পাৰে, কিন্তু মূলতঃ ই একেটা নিৰ্দেশনাই প্ৰদান কৰে।

আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰাৰ বিষয়ে ফিপছনে বক্তব্যত কৈছে: “এই নিয়ম কেৱল প্ৰত্যক্ষ অপৰাধমূলক কাৰ্য্যৰ প্ৰশ্নৰ ক্ষেত্ৰতে নহয়, কেৱল প্ৰমাণৰ অংশস্বৰূপ সম্পূৰ্ণ নিৰ্দোষী বিষয়ৰ ক্ষেত্ৰতো প্ৰযোজ্য।” আমি বিশ্বাস কৰোঁ যে

ভাৰতীয় আইন আৰু সাংবিধানিক আইন-দুয়োখন আইনতে প্ৰয়োগ কৰিলে এই বক্তব্য অতি বহলভাবে প্ৰকাশিত হয়। ক্ৰছেও ভাৰতীয় বিধানসমূহৰ দ্বাৰা চলি থকা আইনক অতিৰঞ্জিত কৰি নিষেধাজ্ঞাত সেই উত্তৰসমূহকো অন্তৰ্ভুক্ত কৰিছে 'যিবোৰ তেওঁৰ বিৰুদ্ধে প্ৰমাণ লাভৰ দিশত এক পদক্ষেপ হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি'। আমাৰ ব্যৱস্থাত বিশেষাধিকাৰৰ উদ্দেশ্য স্পষ্ট স্বীকাৰোক্তি বা অপৰাধবোধৰ প্ৰবল ইংগিত নহয়, সেইবোৰ বক্তব্য স্বীকাৰ কৰাত বাধা দিয়াও নহয়, বৰঞ্চ কেৱল সেইবোৰ তথ্যহে সুৰক্ষিত কৰা যিবোৰ যিকোনো প্ৰসংগত বিবেচনা কৰিলে ভুলৰ ইংগিত নিদিয়ে। বিশেষাধিকাৰৰ পৰিসৰ অতি বিস্তৃতভাৱে সম্প্ৰসাৰিত কৰিলে সন্দেহজনক লোকসকলক প্ৰশ্ন কৰাৰ অপৰিহাৰ্য প্ৰক্ৰিয়াটোক উপহাস কৰা হ'ব, যিটো প্ৰক্ৰিয়া সত্য বিচাৰি উলিওৱাৰ বাবে গুৰুত্বপূৰ্ণ। বিশেষাধিকাৰটোক অত্যধিক বহল কৰি তোলাটোৱে ইয়াৰ ফলপ্ৰসূতা দুৰ্বল কৰি তোলে, আৰু এই মূল্যবান সুৰক্ষাৰ এনে অত্যধিক ব্যাখ্যাৰ প্ৰতি আমি তীব্ৰ আপত্তি কৰোঁ। হফমেন বা মেলয় বা মেনেছে (৪২ এল.এড. ২ এচ. ৫৭৪) আমাক আৰক্ষী প্ৰক্ৰিয়াৰ এই অবমূল্যায়নৰ ফালে লৈ নাযায়। আৰু আমাক সমৰ্থন কৰিবলৈ আমাৰ হাতত অতীতৰ সিদ্ধান্তসমূহৰ পৰা লাভ কৰা মূল্যবান অন্তৰ্দৃষ্টি আছে। কাঠী কালু ওঘাদ (১)ৰ গোচৰত এই আদালতে সাম্প্ৰিক সন্দৰ্ভত সংবিধানে কি নিষিদ্ধ কৰিছে আৰু কি অনুমতি দিছে তাৰ মাজৰ সীমা স্পষ্টভাৱে নিৰ্ধাৰণ কৰিছিল :

“সাংবিধানিক নিয়মৰ অধীনত অভিযুক্ত ব্যক্তিৰ সাম্প্ৰিক আত্মদোষী বুলি গণ্য কৰিবলৈ হ'লে, সদায় নকৰিলেও, ইয়াৰ নিজাববীয়াকৈ তেওঁলোকক দোষী সাব্যস্ত কৰাৰ সম্ভাৱনা থাকিব লাগে। অৰ্থাৎ, বক্তব্যটোৱে অভিযুক্ত ব্যক্তিজনৰ বিৰুদ্ধে গোচৰটো নিজাববীয়াকৈ চালে অধিক সম্ভাৱনাপূৰ্ণ কৰি তুলিব লাগে।“

আকৌ, আদালতে ইংগিত দিছে যে ২০(৩)নং অনুচ্ছেদ কেৱল এনে বক্তব্যৰ বিৰুদ্ধেহে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি যিবোৰ বক্তব্য দিয়া ব্যক্তিজনৰ দোষৰ সৈতে প্ৰত্যক্ষভাৱে জড়িত। ইয়াৰ অৰ্থ এইটো নহয় যে বক্তব্যটো সম্পূৰ্ণৰূপে নিজাববীয়াকৈ হ'ব লাগিব; ই এতিয়াও প্ৰসংগ বা পৰিস্থিতি বিবেচনা কৰিব পাৰে। কাপোৰৰ ওপৰত তেজৰ দাগ,

চিনাক্ত কৰিব পৰা চিহ্ন থকা সোণৰ দণ্ড, ঘটনা স্থলীত উপস্থিত থকা, মাৰাঘ্নক অস্ত্ৰ থকা, বা নকল ধন ৰখা –এই সকলোবোৰে ৰঙা তৰল পদাৰ্থ, মূল্যবান ধাতু, তৰা চাই থকা বা ধাৰ কিমান আছে চোৱা বা টকাৰ মূল্য আদি বস্তুবোৰৰ অবয়ব বা ব্যৱহাৰৰ তথ্যৰ উৰ্দ্ধত অন্যান্য গুৰুত্বপূৰ্ণ তথ্য প্ৰদান কৰে। গোচৰটোৰ সামগ্ৰিক প্ৰসংগটো বক্তব্যটোৰ এটা অন্তৰ্নিহিত অংশ।

আমি সন্মুখীন হোৱা সমস্যাটো যুক্তিসংগতভাৱে সমাধান কৰিব পাৰি। প্ৰাসংগিকতা মানে এটা তথ্যক সম্ভাৱ্য কৰি তোলাৰ সম্ভাৱনা। অপৰাধৰ অৰ্থ হ'ল অপৰাধবোধৰ সম্ভাৱনা গঢ়ি তোলাৰ সম্ভাৱনা। স্বীকাৰোক্তি মানে অপৰাধ এটা নিৰ্ণায়কভাৱে প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ ক্ষমতা। অনুচ্ছেদ ২০(৩) আৰু ধাৰা ১৬১(১)ৰ অধীনত "প্ৰৱণতা"ৰ ধাৰণাটো মূলতঃ একে। ই কোনো দুৰৱৰ্তী বা অস্বাভাৱিক সিদ্ধান্ত নহয়, বৰঞ্চ যুক্তিসংগত আৰু সম্ভাৱ্য সিদ্ধান্ত। এই পথ প্ৰদৰ্শক নীতিটো ব্যৱহাৰিক কাৰণ আপুনি দোষী প্ৰভাৱ/প্ৰভাৱ স্পষ্টকৈ দেখিব পাৰে।

কিন্তু আমি অপৰাধবোধৰ সম্ভাৱনা নিৰ্ণয় কৰাৰ সময়ত কোনো বিশেষ গোচৰৰ নিৰ্দিষ্ট পৰিস্থিতি বিবেচনা কৰাৰ তাৎপৰ্যৰ ওপৰত আলোকপাত কৰিব বিচাৰিছো। অন্যান্য চলি থকা তদন্ত বা বাকী থকা বিচাৰে ৰক্ষাকৰচৰ পৰিসৰ কেনেদৰে প্ৰভাৱিত কৰিব পাৰে সেই কথাও বিবেচনা কৰা সমানেই গুৰুত্বপূৰ্ণ। "নিজৰ বিৰুদ্ধে সাফী হোৱা"ৰ ধাৰণাটো কেৱল প্ৰশ্ন কৰা নিৰ্দিষ্ট অপৰাধটোৰ ক্ষেত্ৰতে প্ৰযোজ্য নহয়, ইয়াত অন্যান্য অপৰাধসমূহো অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে য'ত অভিযুক্তই যুক্তিসংগতভাৱে আশংকা কৰে যে তেওঁলোকৰ উত্তৰে ইয়াত প্ৰভাৱ পেলাব পাৰে। এই সিদ্ধান্তটোও "ফৌজদাৰী অভিযোগৰ সন্মুখীন হোৱাৰ প্ৰৱণতা" ধাৰণাটোৰ ফল। "এটা অপৰাধমূলক অভিযোগ" বাক্যাংশই যিকোনো অপৰাধমূলক অভিযোগকে সমৰি লয়, যিটোৰ অভিযুক্তৰ বিৰুদ্ধে তদন্ত চলি আছে, বিচাৰ চলি আছে বা অতি সোনকালে উত্থাপন হ'ব পাৰে।

কোনো প্ৰশ্ন আৰু উত্তৰে অপৰাধবোধৰ ইংগিত দিয়ে নেকি সেইটো নিৰ্ণয় কৰাৰ সময়ত গোচৰৰ প্ৰসংগটো অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ। এটা পৰিস্থিতিত যিটোক নিৰাপদ যেন লাগিব পাৰে, সেইটো আন এটা পৰিস্থিতিত অপৰাধ বুলি ধৰিব পাৰি। যদি কোনো আৰক্ষী বিষয়াই কোনো পি.ডব্লিউ.ডি. অভিযন্তাক, "আপোনাৰ পকেটত পঞ্চাশ টকা

আছে নেকি" বুলি সোধে, তেওঁৰ পকেটত থাকিব পাৰে, ই কোনো অপৰাধৰ চিন নহয়। কিন্তু যদি একেজন আৰক্ষীয়ে ফাল্দি পাতি এটা ইংগিত পোৱাৰ পিছত গৈ একেটা প্ৰশ্নই কৰে আৰু অভিযন্তাই "হয়" বুলি কয়, তেন্তে ই অপৰাধবোধৰ ইংগিত দিব পাৰে। কাৰোবাক কোনো নিৰ্দিষ্ট সময়ত কোনো বিশেষ ঘৰত আছিল নেকি বুলি সোধাটো এটা সাধাৰণ প্ৰশ্ন, কিন্তু সেই সময়ত কোনো উপস্থিত নথকা সেই ঘৰতটোত এটা হত্যাকাণ্ডৰ প্ৰসংগত, এই প্ৰশ্নটোৰ সঁহাৰিজনক উত্তৰ এটাক অপৰাধৰ নিশ্চিতি যেন লাগিব পাৰে। অভিযুক্তই অত্যধিক ভয় কৰিব পাৰে যে প্ৰতিটো নিৰপেক্ষ প্ৰশ্নই অপৰাধবোধক বুজায়, বস্তুনিষ্ঠতাই নিৰীহ সঁহাৰি আৰু দোষী সঁহাৰি পৃথক কৰাত সহায় কৰে। গতিকে, অভিযুক্তৰ আত্মদোষী সাব্যস্ত হোৱাৰ প্ৰকৃত ভয়ৰ হিচাপ দিবলৈ আদালতে অভিযুক্তৰ বিষয়ভিত্তিক উদ্বেগৰ দ্বাৰা অত্যধিক প্ৰভাৱিত নোহোৱাকৈ, অভিযোগনামা দাখিল কৰা হয় নে নহয় সেইটো নিৰ্ণয় কৰিবলৈ জেৰাৰ বস্তুনিষ্ঠ মূল্যায়ন কৰিব। সাংবিধানিক 'মৌনতা'ৰ গতিশীলতাই 'বক্তব্য'ৰ পৰা বহুতো পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াশীল কাৰক আৰু প্ৰতিক্ৰিয়া সামৰি লয়।

আমাৰ সন্মুখত উত্থাপিত পৰৱৰ্তী গুৰুতৰ প্ৰশ্নটো হ'ল অনুচ্ছেদ ২০(৩)ৰ অধীনত 'বাধ্যবাধকতা'ৰ অৰ্থ আৰু ধাৰা ১৬১(১)-ত ইয়াৰ প্ৰতিফলন। কাঠী কালু ওঘাদ গোচৰৰ (উপৰোক্ত)ক্ষেত্ৰত সিনহা, চি.জে.-এ ব্যাখ্যা কৰিছে :

“২০ নং অনুচ্ছেদৰ ৩ নং দফাৰ পৰিসৰৰ ভিতৰত প্ৰমাণসমূহ আনিবলৈ কেৱল এইটো দেখুৱালে নহ'ব যে বক্তব্য দিয়া ব্যক্তিজন বক্তব্য দিয়াৰ সময়ত ইতিমধ্যে সন্দেহযুক্ত আছিল, আৰু বক্তব্যটো তেওঁলোকৰ কথিত অপৰাধমূলক কাৰ্যকলাপৰ সৈতে প্ৰাসংগিক আছিল, ইয়াৰ উপৰিও দেখুৱাব লাগিব যে ব্যক্তিজনক জোৰ-জবৰদস্তি কৰা হৈছিল। এই প্ৰসংগত "বাধ্যবাধকতা"ৰ মূল অৰ্থ হৈছে আইনী "বলপ্ৰয়োগ" (Duress) বা জোৰ-জবৰদস্তি। আৰ্ল জ'ৰিটৰ ডিক্সনেৰী অব ইংলিচ ল গ্ৰন্থত "বলপ্ৰয়োগ"ৰ ব্যাখ্যা এনেদৰে আগবঢ়োৱা হৈছে:

‘য’ত কোনো ব্যক্তিক শাৰীৰিকভাৱে আঘাত, প্ৰহাৰ কৰি, অবৈধ কাৰাদণ্ড (কেতিয়াবা কঠোৰ অৰ্থত জোৰ-জবৰদস্তি বুলি কোৱা হয়) বা হত্যাৰ ভাবুকি দি, কিছূ গুৰুতৰ শাৰীৰিক আঘাত বা অবৈধভাৱে কাৰাগাৰত ভৰাই (কেতিয়াবা ভাবুকি, বা প্ৰতি মিনাত জোৰ

কৰা)কাম কৰিবলৈ বাধ্য কৰে। জোৰ-জবৰদস্তিৰ ভিতৰত কোনো ব্যক্তিৰ পত্নী, পিতৃ-মাতৃ বা সন্তানক ভাবুকি দিয়া, প্ৰহাৰ কৰা বা কাৰাগাৰত বন্দী কৰাও অন্তৰ্ভুক্ত।

বাধ্যবাধকতাই এই প্ৰসংগত ব্যক্তিজনৰ মানসিক অৱস্থাক নহয়, শাৰীৰিক কাৰ্য্যক বুজায়, যদিহে তেওঁৰ মনত বাহ্যিক কিবা এটাই ইমান বেছি প্ৰভাৱ পেলোৱা নাই যে তেওঁ অনিচ্ছাকৃতভাৱে সেই বক্তব্যটো প্ৰদান কৰিছে। সেয়েহে কোনো নিৰ্দিষ্ট ব্যক্তিৰ বিৰুদ্ধে অপৰাধৰ তদন্ত কৰা আৰক্ষী বিষয়াই কেৱল এটা নিৰ্দিষ্ট কাম কৰিবলৈ কোৱাটো ২০(৩)নং অনুচ্ছেদৰ অৰ্থৰ পৰিসৰৰ ভিতৰত বাধ্যবাধকতা নহয়। গতিকে, বক্তব্য দিয়াৰ সময়ত কেৱল আৰক্ষীৰ জিম্মাত থকাৰ অৰ্থ এইটো নহয় যে অভিযুক্তই আইন অনুসৰি বক্তব্য দিবলৈ বাধ্য হৈছিল। নিশ্চিতভাৱে, এজন অভিযুক্ত ব্যক্তিয়ে প্ৰমাণ প্ৰদান কৰিব পাৰে যে আৰক্ষীৰ জিম্মাত থকা সময়ত, তেওঁক এনেদৰে ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল যিয়ে দৃঢ়ভাৱে পৰামৰ্শ দিয়ে যে বাধ্যবাধকতা প্ৰয়োগ কৰা হৈছিল। চমুকৈ, প্ৰমাণ পৰীক্ষা কৰি আৰু নিৰ্দিষ্ট তথ্য আৰু পৰিস্থিতি বিবেচনা কৰি প্ৰতিটো গোচৰতে সিদ্ধান্ত লোৱাটো আদালতৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল হ'ব।”

প্ৰতিটো গোচৰতে প্ৰকাশ পোৱা পৰিস্থিতিৰ আধাৰত এই বাস্তৱিক প্ৰশ্নটোৰ পুংখানুপুংখ মূল্যায়ন কৰিব লাগিব।

আইনখনৰ নীতি হ'ল অপৰাধৰ অভিযোগত অভিযুক্তসকলকে ধৰি প্ৰতিজন ব্যক্তিয়ে নিজৰ নিশ্চিত মৰ্যাদাৰ ভিত্তিত হস্তক্ষেপমূলক অনুসন্ধান বা গোপনে কৰা জোৰ-জবৰদস্তিৰ অবিহনে ব্যক্তিগত আৰু মুক্ত জীৱনৰ অধিকাৰ লাভ কৰে। আৰক্ষীৰ জোৰ-জবৰদস্তিয়ে বিভিন্ন ৰূপ ধাৰণ কৰে, য'ত আৰক্ষীৰ উপস্থিতিৰ ফলত হোৱা পৰিৱেশৰ চাপ, যোগাযোগহীন কৰি ৰখা, মানসিক আৰু শাৰীৰিক ক্লান্তিৰ সন্মুখীন হোৱা, তীব্ৰ জেৰা আৰু শাৰীৰিক ভাবুকিৰ সন্মুখীন হোৱা, লগতে অন্যান্য কৌশল আদিও অন্তৰ্ভুক্ত- অভিযুক্ত ব্যক্তিজনৰ মানসিক, শাৰীৰিক, সাংস্কৃতিক, আৰু সামাজিক অৱস্থা, জেৰাৰ সময়সীমা আৰু পৰিচালনা, আৰু বিভিন্ন অনুৰূপ পৰিস্থিতিৰ দৰে কাৰকে জোৰ-জবৰদস্তিৰ পেৰা-স্বীকাৰোক্তিমূলক সঁহাৰিত ভূমিকা পালন কৰে। যেতিয়া যুক্তিসংগত সন্দেহ থাকে, তেতিয়া সন্দেহৰ সুবিধা অভিযুক্তৰ অনুকূল হ'ব লাগে।

আমেৰিকাৰ উচ্চতম ন্যায়ালয়ে মত প্ৰকাশ কৰিছে, যি ক্ষেত্ৰত আমিও একমত, যে..... আমি কেৱল অতীতৰ ওপৰত গুৰু দিয়াই নহয়, ভৱিষ্যতৰ কথাও বিবেচনা কৰা উচিত। আন যিকোনো নিয়মৰ অধীনত সংবিধান এখন প্ৰয়োগ কৰাটো যিমান সহজ হ'ব সিমানই ইয়াৰ কাৰ্যকাৰিতা আৰু ক্ষমতাৰ অভাৱ হ'ব। মৌলিক নীতিবোৰে নিজৰ মূল্য হেৰুৱাই পেলাব আৰু আইনী দৃষ্টান্তৰ বাবে অসাৰ আৰু কঠিন নিৰ্দেশনাত পৰিণত হ'ব। কাগজত লিখা অধিকাৰ কাৰ্যক্ষেত্ৰত অথহীন হৈ পৰিব পাৰে। সংকীৰ্ণ আৰু সীমিত ব্যাখ্যাৰ পৰা আঁতৰি আহি সংবিধানৰ অৰ্থ(৩৮৪ ইউ এছ ৪৪৪)ৰ পৰিধি আৰু ওজস্বিতা বৃদ্ধি পাইছে।

২০(৩)নং অনুচ্ছেদক কাৰ্যকৰী কৰা

ন্যায়ালয়ে সংবিধানৰ অনুচ্ছেদ ২০(৩)-ৰ শক্তি নিশ্চিত কৰাৰ বিষয়ে গভীৰভাৱে চিন্তিত, আৰু এই উদ্দেশ্যৰ বাবে, আমাক স্পষ্ট আৰু নিৰ্দিষ্ট নিৰ্দেশনাৰ প্ৰয়োজন। সাধাৰণ আলোচনা আৰু বহল বিবৃতিৰ পিছত বিষয়বোৰ অনিশ্চিত কৰি ৰখাটো উচিত নহ'ব পাৰে, বিশেষকৈ যেতিয়া আকৰ্ষণীয় শব্দবোৰে আইনখনৰ কঠোৰ আৰু জটিল বাস্তৱতাবোৰত উজ্জ্বলতা হেৰুৱায়। আইন কেৱল শব্দৰ দ্বাৰা নহয়, ইয়াৰ কৰ্মৰ দ্বাৰা সংজ্ঞায়িত হয়। এই উপলক্ষিয়ে আমাক আইনখনক দৈনন্দিন জীৱনত ব্যৱহাৰিক আৰু উপযোগী কৰি তুলিবলৈ সুনিৰ্দিষ্ট নিৰ্দেশনা দিবলৈ বাধ্য কৰে। এই পৰিপ্ৰেক্ষিতত, আমি প্ৰায়ে কঠিন পৰিস্থিতি আৰু জনসাধাৰণৰ মনোযোগৰ সৈতে মোকাবিলা কৰা, বৰ্ধিত আৰু নতুন প্ৰকাৰৰ অপৰাধৰ মাজত আইন প্ৰৱৰ্তনকাৰী বিষয়াসকলে সন্মুখীন হোৱা প্ৰত্যাহ্বানবোৰ বিবেচনা কৰিব লাগিব। আমাৰ সিদ্ধান্তসমূহ আৰক্ষীয়ে সন্মুখীন হোৱা প্ৰত্যাহ্বান আৰু সংবিধানৰ প্ৰয়োজনীয়তা দুয়োটাৰে বুজাবুজিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি লোৱা হৈছে।

মাকাউলেই ক'লে, "মধ্য লিংগত এক একৰ ইউটোপিয়াৰ প্ৰিন্সিপালিটিকৈ ভাল।" (বাৰ্নাৰ্ড শ্ব'ৱাৰ্টজৰ 'আমেৰিকাত আইন'ৰ প্ৰৱৰ্তন।) জেৰা, অভিযোগনামা, আৰক্ষী থানা, সংবিধান আৰু সংহিতাৰ সৈতে মোকাবিলা কৰাৰ সময়ত এই বাস্তৱবাদৰ যথেষ্ট প্ৰাসংগিকতা আছে।

আইনখনৰ ব্যৱহাৰিক ভূমিকা আৰু তাৎপৰ্য অত্যন্ত গুৰুত্বপূৰ্ণ। মাক'লেই কোৱাৰ দৰে, "ইউটোপিয়াত আদৰ্শ সাম্ৰাজ্য থকাতকৈ বাস্তৱিক কিবা এটা থকাটো, আনকি মিডলছেক্সত এক একৰ মাটি থকাটোও ভাল।" (বাৰ্নাৰ্ড শ্ব'ৱাৰ্টজৰ *ইনটে'ডাক্সন টু 'ল ইন আমেৰিকা'*)। সোধ-পোচ, অভিযোগ, আৰক্ষীৰ পদ্ধতি, সংবিধান, আইনী সংহিতাৰ দৰে বিষয়সমূহ বিবেচনা কৰাৰ সময়ত এই বাস্তৱবাদ অতি প্ৰাসংগিক।

এতিয়া আমি পোনপ্ৰথমে আমাৰ সন্মুখত যুক্তি দৰ্শোৱা আৰু ওপৰত আলোচিত বিভিন্ন বিষয়ৰ ওপৰত আমি বিচাৰি পোৱা তথ্যসমূহ প্ৰণয়ন কৰিম। তাৰ পিছত, আমি ব্যৱহাৰিক নিৰ্দেশনা আৰু নিষেধাজ্ঞাৰ জৰিয়তে আৰক্ষীৰ দ্বাৰা আইনী প্ৰয়োজনীয়তাসমূহ পালন কৰাটো শক্তিশালী কৰিম।

আমি বিশ্বাস কৰোঁ যে ১৬১ ধাৰাত আৰক্ষীয়ে অভিযুক্তক তেওঁলোকৰ তদন্তৰ সময়ত জেৰা কৰিবলৈ অনুমতি দিয়ে। ২০(৩)নং অনুচ্ছেদৰ নিষেধাজ্ঞা কেৱল গোচৰ আদালতত উপনীত হ'লেই নহয়, আৰক্ষীৰ জেৰাৰ সময়তো প্ৰযোজ্য। আমাৰ দৃষ্টিত ২০(৩)নং অনুচ্ছেদ আৰু ১৬১(১)নং ধাৰা দুয়োটাই আৰক্ষীৰ তদন্তৰ প্ৰেক্ষাপটত একেবোৰ বিষয়কে সামৰি লয়। অৰ্থাৎ, এটা গোচৰ চলি থকাৰ সময়ত আত্মদোষী সাব্যস্ত হোৱাৰ নিষেধাজ্ঞা আৰু মৌন হৈ থকাৰ অধিকাৰ অন্যান্য সম্ভাৱ্য অপৰাধৰ ক্ষেত্ৰতো বিস্তৃত হৈ আছে, যিয়ে অভিযুক্তক অপৰাধমূলক তথ্য মুক্তভাৱে স্বীকাৰ কৰাৰ পৰা নিৰুৎসাহিত কৰিব পাৰে। আমি 'বলপূৰ্বক সাক্ষ্য'ক শব্দটো কেৱল শাৰীৰিক ভাবুকি বা হিংসাৰ জৰিয়তে লাভ কৰা প্ৰমাণ হিচাপে বুজি পোৱা উচিত নহয়, বৰঞ্চ অসহযোগৰ বাবে আইনী শাস্তিৰ পৰিৱৰ্তে মানসিক চাপ, নিৰ্যাতনমূলক প্ৰশ্ন, ভাবুকি দিয়া কৌশল আৰু একেধৰণৰ অ-আইনী পদ্ধতিৰ জৰিয়তে লাভ কৰা প্ৰমাণ বুলি ব্যাখ্যা কৰোঁ। গতিকে উত্তৰ দিবলৈ অস্বীকাৰ কৰা বা সত্য উত্তৰ দিয়াৰ বাবে ইয়াৰ পিছত হোৱা আইনী পৰিণতিক ২০(৩)নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত বাধ্যবাধকতা বুলি ধৰিব নোৱাৰি। সম্ভাৱ্য বিচাৰৰ সন্মুখত মৌন হৈ থকাৰ পথ বাছি ল'লে সাংবিধানিক অধিকাৰ ব্যৱহাৰ কৰাৰ সময়ত আইনী উত্তেজনাৰ সৃষ্টি হ'ব পাৰে। কিন্তু যদি কোনো আৰক্ষী বিষয়ই অভিযুক্তৰ পৰা তথ্য উলিয়াবৰ বাবে কোনো ধৰণৰ হেঁচা প্ৰয়োগ কৰে, সেয়া কম বা বেছি, মানসিক বা শাৰীৰিক, প্ৰত্যক্ষ বা পৰোক্ষ যিয়েই নহওক, কিন্তু অভিযুক্তৰ দোষীক জোৰদাৰভাৱে প্ৰকাশ কৰিব পৰাকৈ যথেষ্ট

গুৰুত্বপূৰ্ণ, তেন্তে ই "বাধ্য সাক্ষ্য" হিচাপে যোগ্যতা অৰ্জন কৰে আৰু ২০(৩) নং অনুচ্ছেদৰ নীতিৰ বিৰুদ্ধে যায়।

এজন আৰক্ষী বিষয়া স্পষ্টভাৱে কৰ্তৃত্বশীল ব্যক্তি। বিশেষকৈ থানাৰ পৰিৱেশত উত্তৰ দিবলৈ জোৰ দিয়াটো এক প্ৰকাৰৰ হেঁচা, যদিহে জোৰ-জবৰদস্তি ৰোধ কৰিবলৈ নিৰ্দিষ্ট সুৰক্ষা ব্যৱস্থা মানি চলা নহয়। প্ৰশ্নৰ উত্তৰ নিদিয়াৰ বাবে আইনী পৰিণতিৰ বিষয়ে বাৰে বাৰে সতৰ্ক কৰি দিয়াটো অত্যধিক হেঁচাত পৰিণত হ'ব পাৰে, যিয়ে সম্ভাৱ্যভাৱে ২০(৩)নং অনুচ্ছেদ উলংঘা কৰিব পাৰে। কেৱল আইনী শাস্তি আৰোপ কৰাটোক বাধ্যবাধকতা বুলি গণ্য কৰা নহ'বও পাৰে, কিন্তু জেৰাৰ সময়ত ইয়াক কেনেকৈ প্ৰেৰণ কৰা হয়, সেইটোৱে উত্তেজনা আৰু বাধ্যবাধকতাৰ সীমাৰেখাৰে আদেশ দিয়া সুৰৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে। আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰা বা নিজকে অপৰাধমূলক অভিযোগৰ সন্মুখীন হোৱাৰ প্ৰৱণতা কি সেই ধাৰণাটো বিতংভাৱে ব্যাখ্যা কৰিছো আৰু সংক্ষিপ্ত বিৱৰণো প্ৰদান কৰিছো। ই কেৱল "প্ৰাসংগিক" হোৱাতকৈও বেছি কিন্তু সম্পূৰ্ণ স্বীকাৰোক্তিৰ স্তৰত উপনীত নহয়। অপ্ৰাসংগিক প্ৰশ্নৰ অনুমতি নাই যদিও প্ৰাসংগিক প্ৰশ্ন অনুমোদিত। কিন্তু যেতিয়া প্ৰাসংগিক প্ৰশ্নবোৰৰ উত্তৰ দিয়াৰ লগে লগে অপৰাধবোধৰ ইংগিত দিয়ে, তেতিয়া সেইবোৰে আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰাৰ সূচনা কৰিব পাৰে। তদুপৰি, আমি গুৰুত্ব দিওঁ যে অভিযুক্তজনক কেৱল প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিবলৈ বাধ্য কৰিব নোৱাৰি কিয়নো তেওঁৰ উত্তৰবোৰ, যেতিয়া এককভাৱে আৰু বৰ্তমানৰ গোচৰৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত বিবেচনা কৰা হয়, অপৰাধৰ পৰামৰ্শ নিদিয়ে। বৰ্তমানৰ তদন্ত সেই বিষয়টোৰ সৈতে জড়িত নহ'লেও যদি তেওঁৰ উত্তৰে তেওঁক আন এটা চলি থকা বা ভৱিষ্যতৰ অভিযোগত অপৰাধবোধৰ সন্মুখীন হ'ব পাৰে, তেন্তে তেওঁলোকৰ মৌনতা অৱলম্বন কৰাৰ অধিকাৰ আছে। যদিহে কোনো প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিলে তেওঁলোকে আন এটা চলি থকা বা আগতীয়া অভিযোগত যুক্তিসংগতভাৱে দোষী সাব্যস্ত কৰিব পাৰে তেন্তে অভিযুক্তই মৌন হৈ থাকিবলৈ বাছি ল'ব পাৰে, যদিও বৰ্তমানৰ তদন্ত সেই বিষয়টোৰ সৈতে কোনো সম্পৰ্ক নাই। আমি ইতিমধ্যে বুজাই দিছো যে কোনো উত্তৰ অপৰাধমূলক নেকি সেইটো মূল্যায়ন কৰাৰ সময়ত অভিযুক্তই বিবেচনা কৰিব পাৰে— আৰু আদালতে লক্ষ্য ৰাখিব—ব্যক্তিগত আৰু সামাজিক কাৰককে ধৰি সামগ্ৰিক পৰিস্থিতিসমূহ, যিয়ে উত্তৰটোক দেখাত নিৰ্দোষীৰ পৰা বাস্তৱত দোষীলৈ পৰিণত কৰিব পাৰে। কিন্তু অভিযুক্তই কাল্পনিক দাবী, অযুক্তিকৰ ভয় বা অস্পষ্ট সম্ভাৱনাক মৌন হৈ

থকাৰ কাৰণ হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিব নোৱাৰে। য'ত অপৰাধ কৰাৰ কোনো স্পষ্ট প্ৰমাণ নাই তাত তেওঁ নিশ্চিতভাৱে উত্তৰ দিব লাগিব।

আমি নিশ্চিত যে ভাৰতীয় দণ্ডবিধিৰ ১৭৯ নং ধাৰাত এটা অপৰাধী অভিপ্ৰায় জড়িত হৈ আছে, আৰু যদি ইচ্ছাকৃতভাৱে অস্বীকাৰ কৰা নহয় বৰঞ্চ কেৱল অনিচ্ছাকৃতভাৱে বাদ দিয়া বা নিৰ্দোষীভাৱে পৰিহাৰ কৰা হয়, তেন্তে অপৰাধটো প্ৰতিষ্ঠিত নহয়। যেতিয়া অভিযুক্তৰ ব্যাখ্যাই যুক্তিসংগত সন্দেহৰ সৃষ্টি কৰে, তেতিয়া তেওঁলোকে ইয়াৰ পৰা লাভৱান হোৱা উচিত, আৰু তেওঁলোকে নিজৰ যুক্তি প্ৰমাণ কৰিবলৈ বাধ্য হোৱা উচিত নহয়। নহ'লে তেওঁলোকে ৰক্ষা কৰিবলৈ চেষ্টা কৰা বিশেষাধিকাৰটো এৰি দিবলৈ বাধ্য হ'ব পাৰে। প্ৰথম দৃষ্টিত নিৰ্দোষী যেন লগা তথ্যবোৰ বহল প্ৰসংগত বিবেচনা কৰিলে আচলতে ক্ষতিকাৰক বা বিপজ্জনক হ'ব পাৰে।

বিশেষকৈ এই ধৰণৰ ক্ষেত্ৰত কেৱল আইনী নীতি উল্লেখ কৰাটোৱেই যথেষ্ট নহ'বও পাৰে। যিসকল লোকে এই নীতিসমূহ বুজিব আৰু প্ৰয়োগ কৰিব লাগিব, তেওঁলোক হৈছে ভাৰতৰ গ্ৰাম্য অঞ্চলৰ সাধাৰণ আৰক্ষী কনিষ্টেবল। সাংবিধানিক সুৰক্ষাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল ব্যক্তিসকল সাধাৰণতে সাধাৰণ নাগৰিক। সাংবিধানিক জটিলতাৰ সৈতে পৰিচিত নহয় আৰু বিভিন্ন পন্থাৰ লগত অভ্যস্ত থানাৰ সততে অনাদৃত পৰিৱেশত এই নীতিসমূহ প্ৰয়োগ কৰাটো প্ৰয়োজন। অৱশ্যে আমি এনে কেতবোৰ ব্যৱহাৰিক দিহাৰ কথা উল্লেখ কৰা উচিত যিবোৰ বিশেষ বিশেষজ্ঞতাৰ প্ৰয়োজন নোহোৱাকৈ সহজে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি, যাতে এই বিচাৰ সমাজত অতি প্ৰাসংগিক হৈ থাকে। এই দৃষ্টিভংগীৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি আমি এতিয়া সুনিৰ্দিষ্ট নিৰ্দেশনা প্ৰদানৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিম।

আৰম্ভণিতে আমি সংবিধানৰ ২২(১)নং অনুচ্ছেদটো লক্ষ্য কৰিব লাগিব, য'ত লিখা আছে :

“গ্ৰেপ্তাৰ কৰা কোনো ব্যক্তিক এনে গ্ৰেপ্তাৰৰ কাৰণৰ বিষয়ে অৱগত নকৰাকৈ জিম্মাত ৰাখিব নোৱাৰি বা তেওঁৰ পৰামৰ্শ লোৱাৰ অধিকাৰ প্ৰত্যাখ্যান কৰিব

নোৱাৰি, আৰু সহায়ৰ বাবে তেওঁৰ পছন্দৰ অধিবক্তাৰ বাছি লোৱাৰ অধিকাৰো অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি।“

যিকোনো গ্ৰেপ্তাৰ হোৱা ব্যক্তিৰ অধিবক্তা বাছনি কৰি কথা পতাৰ অধিকাৰ আছে। এই নিয়ম কেৱল গ্ৰেপ্তাৰ বা জিন্মাত থকাসকলৰ বাবেই নহয় আনৰ ক্ষেত্ৰতো প্ৰযোজ্য। ২২(১)নং অনুচ্ছেদৰ মূল কথাটো হ'ল যে অপৰাধৰ অভিযোগত অভিযুক্ত যিকোনো ব্যক্তিয়ে পৰামৰ্শৰ বাবে অধিবক্তাৰ সুবিধা লাভ কৰাটো আইনৰ শাসনৰ বাবে অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ, বিশেষকৈ যেতিয়া তেওঁক হেফাজতত ৰখা অৱস্থাত সোধা-পোছা কৰা হয়। লগতে অভিযুক্তক নিজৰ পছন্দৰ অধিবক্তাৰ পৰামৰ্শ ল'বলৈ দিয়াটোৱে আত্মদোষী সাব্যস্ত হোৱাৰ পৰা তেওঁলোকৰ অধিকাৰ সুৰক্ষিত কৰাত সহায় কৰে।

আমাৰ দেশতো কিছুমান বিশেষ পৰিস্থিতিত অধিবক্তা উপস্থিত থকাটো সাংবিধানিক অধিকাৰ আৰু ২০(৩)নং অনুচ্ছেদৰ সন্দৰ্ভত এই পৰিস্থিতিয়ে নিশ্চিত কৰে যে ব্যক্তিসকলে নিজৰ মৌনতা অৱলম্বন কৰাৰ অধিকাৰৰ বিষয়ে সচেতন আৰু এই অধিকাৰ ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে। মিৰাগুৰ সিদ্ধান্তত এইটোও কোৱা হৈছে যে যদি কোনো অভিযুক্ত ব্যক্তিয়ে সোধা-পোছাৰ সময়ত অধিবক্তা উপস্থিত থকাৰ বাবে অনুৰোধ কৰে, তেন্তে পৰৱৰ্তী সময়ত কোনো সোধা-পোছা কৰাৰ আগতে তেওঁৰ বাবে এজন অধিবক্তাৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগিব। আমি ২০(৩) আৰু ২২(১) নং অনুচ্ছেদক একত্ৰিত কৰি এই কথা মত প্ৰকাশ কৰিব পাৰো যে আৰক্ষীয়ে অভিযুক্ত ব্যক্তিজনৰ অধিবক্তাক তেওঁলোকৰ পৰীক্ষাৰ সময়ত উপস্থিত থাকিবলৈ দিয়াটো এটা ভাল অভ্যাস। ইয়াৰ ফলত অনুচ্ছেদ ২০(৩) আৰু ধাৰা ১৬১(২)ৰ যিকোনো ধৰণৰ অপব্যৱহাৰ ৰোধ কৰাত সহায় কৰে। আমি এই কথা কোৱা নাই যে আৰক্ষীয়ে এজন অধিবক্তা দিব লাগিব। যিয়ে নিজৰ সমস্যাৰ সৈতে এক অবাঞ্ছিত "পুলিচ-ষ্টেচন-উকীল" ব্যৱস্থাৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে। বৰঞ্চ আমি ক'ব বিচাৰিছো যে যদি কোনো অভিযুক্ত ব্যক্তিক সোধা-পোছা কৰাৰ সময়ত তেওঁৰ অধিবক্তা তেওঁলোকৰ লগত থাকিব বিচাৰে, তেন্তে এই অনুৰোধ নাকচ কৰা উচিত নহয়। ইয়াক অস্বীকাৰ কৰিলে গোপনে আৰু জোৰ-জবৰদস্তিৰ জৰিয়তে লাভ কৰা অনাকাঙ্ক্ষিতভাৱে আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰাৰ দৰে গুৰুতৰ পৰিণতি হ'ব পাৰে।

এনে নহয় যে এজন অধিবক্তাৰ উপস্থিতি অনাকাঙ্ক্ষিত আত্মদোষী সাব্যস্ত হোৱাৰ নিৰাময় নহয়, কাৰণ যদিহে ভয়-ভাবুকিৰ ব্যৱহাৰ কৰা হয়, তেন্তে তেওঁৰ ক্লায়েন্টক আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰাৰ বিৰুদ্ধে পৰামৰ্শ দিয়া, আৰু আপত্তি বৃদ্ধি নোপোৱাৰ সময়ত প্ৰশ্ন আৰু উত্তৰ সঠিকভাৱে নথিভুক্ত কৰাটো নিশ্চিত কৰাৰ বাহিৰে এজন অধিবক্তাই উত্তৰ দিব নোৱাৰে, ইংগিত দিব নোৱাৰে বা প্ৰশ্ন প্ৰক্ৰিয়াত ব্যাঘাত জন্মাব নোৱাৰে। অধিবক্তাই আৰক্ষীক গালি-গালাজ কৰিব নোৱাৰে, কিন্তু তেওঁৰ ক্লায়েন্টক সহায় কৰিব পাৰে আৰু ক্লায়েন্টৰ হৈ অভিযোগ কৰিব পাৰে আৰু তেওঁৰ উপস্থিতিয়েই সাধাৰণতে আৰক্ষী থানাত থকাৰ অন্তৰ্নিহিত চাপ আঁতৰাই পেলায়।

আমি অনুভৱ কৰিছো যে এজন অধিবক্তা উপস্থিত থকাটো প্ৰায়ে সম্ভৱ নহয়, বিশেষকৈ যেতিয়ালৈকে ৰাজহুৱা প্ৰতিৰক্ষা ব্যৱস্থা এটা সৰ্বত্ৰে উপলব্ধ নহয়। আৰক্ষীয়ে অধিবক্তা অহাৰ বাবে যুক্তিসংগত সময়তকৈ বেছি অপেক্ষা কৰাৰ প্ৰয়োজন নাই। কিন্তু তেওঁলোকে সদায় অভিযুক্তক মৌন হৈ থকাৰ অধিকাৰৰ বিষয়ে আৰু আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰাৰ বিৰুদ্ধে অৱগত কৰিব লাগিব আৰু অভিযুক্তজন যদি সাক্ষৰ হয়, তেন্তে ইয়াৰ লিখিত স্বীকাৰোক্তি ল'ব লাগে।

যেতিয়া কোনো গোচৰ সমাধান কৰাটো অত্যন্ত প্ৰয়োজনীয় হয়, তদন্ত প্ৰত্যাহ্বানজনক হয়, আৰু যেতিয়া জোৰ-জুলুমৰ যোগেদি মূল্যবান তথ্য লাভ কৰাৰ সম্ভাৱনা থাকে, তেনে ক্ষেত্ৰত 'থাৰ্ড ডিগ্ৰী' কৌশলৰ ব্যৱহাৰ আৰক্ষীৰ বাবে প্ৰলোভনজনক হ'ব পাৰে। ন্যায়াধীশ দাস গুপ্তাই সংখ্যালঘু মতামতত সংবিধানৰ ব্যাখ্যা কৰোঁতে বিবেচনা কৰিবলগীয়া এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ দিশত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল:

“এই বিষয়ে জনাটো গুৰুত্বপূৰ্ণ যে আমাৰ সংবিধান লিখা হোৱাৰ বহু আগতেই, মানুহে এই নিয়মসমূহৰ অন্তৰ্নিহিত জ্ঞানক স্বীকৃতি দিছিল। যদিও কিছুমান বিৰোধী দৃষ্টিভংগী আছিল, দীৰ্ঘদিন ধৰি এই বিষয়বোৰ গুৰুত্বসহকাৰে বিবেচনা কৰা বিশেষজ্ঞসকলে সাধাৰণতে সন্মত হৈছিল যে এজন অভিযুক্ত ব্যক্তিৰ পৰা জোৰ-জুলুম কৰি প্ৰমাণ লাভ কৰা, তেওঁলোকৰ কথা বা নথিপত্ৰৰ জৰিয়তে, অপৰাধ সমাধান কৰা আৰু প্ৰকৃত অন্যায্যকাৰীক দোষী সাব্যস্ত কৰাৰ বাবে অত্যন্ত ক্ষতিকাৰক হ'ব পাৰে, ইয়াক সত্য প্ৰকাশত বাধা দিয়াৰ সম্ভাৱনা থকা কিবা হিচাপে

দেখা গৈছিল। এইটো বুজা গৈছিল যে এনে এটা সহজ বিকল্পই অনুসন্ধানকাৰী আৰু অভিযোগকাৰী পক্ষক নিৰ্ভৰযোগ্য, স্বতন্ত্ৰ প্ৰমাণ বিচৰাৰ ক্ষেত্ৰত আৰু সত্য সন্ধান কৰিবৰ বাবে উপলব্ধ তথ্যসমূহক সতৰ্কতাৰে পৰীক্ষা কৰাৰ ক্ষেত্ৰত নিৰুৎসাহিত কৰিব পাৰে। যদি অভিযুক্ত ব্যক্তিৰ পৰা বাধ্যতামূলকভাৱে প্ৰমাণ লাভ কৰাটো আইনত অনুমোদিত, তেন্তে অন্যান্য মানুহ, সামগ্ৰী আৰু নথি-পত্ৰ তদন্ত আৰু দীৰ্ঘদিনীয়া পৰীক্ষাৰ কঠিন পথত ভৰি দিব লাগে কিয় ? কিছুমানে যুক্তি আগবঢ়ায় যে যদি এই বিশেষাধিকাৰ আঁতৰোৱা হয়, তেন্তে আইন বলবৎ কৰাৰ দায়িত্বত থকাসকলে হয়তো পুংখানুপুংখ তদন্ত কৰাৰ পৰিৱৰ্তে জোৰ-জবৰদস্তি পদ্ধতি ব্যৱহাৰ কৰাটো পছন্দ কৰিব। (ষ্ট্ৰিফেন, হিষ্ট্ৰী অৱ ক্ৰিমিনেল ল, পৃষ্ঠা ৪৪২)। আন এটা গুৰুতৰ চিন্তাৰ বিষয় হ'ল এই বিশেষাধিকাৰ অবিহনে কিছুমান অভিযুক্ত ব্যক্তিয়ে হতাশা আৰু কঠিন পৰিস্থিতিৰ পৰা হাত সাৰিবলৈ ইচ্ছাৰ বাবে নিজৰ বিৰুদ্ধে ভুৱা প্ৰমাণ দিবলৈ বাধ্য হ'ব পাৰে। সংবিধান প্ৰণয়নকাৰীসকলে এই বিপদসমূহৰ বিষয়ে ভালদৰেই জানিছিল, আৰু ইয়াক প্ৰতিৰোধ কৰিবলৈ তেওঁলোকে সংবিধানত ২০(৩)নং অনুচ্ছেদ অন্তৰ্ভুক্ত কৰিছিল।“

ৰক্ষাকৰচ ৰক্ষা কৰা আৰু বৈধ তদন্তত বাধা নিদিয়াৰ মাজত ভাৰসাম্য বজাই ৰাখিবলৈ আমি প্ৰস্তাৱ দিছো যে যেতিয়া কোনো অভিযুক্ত ব্যক্তিক তেওঁলোকৰ নিৰ্বাচিত অধিবক্তা উপস্থিত নোহোৱাকৈ পৰীক্ষা কৰা হয়, তেতিয়া কোনো আৰক্ষী বিষয়াই তেওঁলোকক কোনো দণ্ডাধীশ, চিকিৎসক বা আন ইচ্ছুক আৰু দায়িত্বশীল নিৰপেক্ষ বিষয়া বা নন-অফিচিয়েলৰ ওচৰলৈ লৈ যাব লাগে আৰু এই ব্যক্তিগত বৈঠকত অভিযুক্তক আৰক্ষীৰ উপস্থিতিৰ পৰা আঁতৰি মুক্তভাৱে কথা কোৱাৰ সুযোগ দিব লাগে আৰু তেওঁলোকৰ ওপৰত কোনো ধৰণৰ হেঁচা বা জোৰ-জবৰদস্তি কৰা হৈছে নেকি সেই কথা প্ৰকাশ কৰিবলৈ দিব লাগে। ইয়াৰ পিছত অভিযুক্তক ন্যায়িক বা বিকল্প জিম্মাত ৰখা উচিত য'ত আৰক্ষীয়ে তেওঁলোকক প্ৰভাৱিত কৰিব নোৱাৰে। এই কথা-বতৰা পৰিচালনা কৰা ব্যক্তিজনে সংশ্লিষ্ট আলোচনাৰ চমুকৈ নথিভুক্ত কৰিব লাগে যদিও আৰক্ষীৰ সৈতে ভাগ-বতৰা কৰিব নালাগে- বৰঞ্চ ওচৰৰ দণ্ডাধীশৰ লগত শ্বেয়াৰ কৰিব লাগে। অনুচ্ছেদ ২০(৩) ৰূপায়ণৰ ব্যৱহাৰিক অভিজ্ঞতা লাভ

কৰিবলৈ আমি এই পদ্ধতি অনুসৰণ কৰি পাইলট প্ৰকল্পৰ কথা বিবেচনা কৰাৰ পৰামৰ্শ দিওঁ। কিন্তু মন কৰিবলগীয়া যে আমি এইটোক বাধ্যতামূলক প্ৰয়োজনীয়তা হিচাপে ধৰা নাই যদিও আমি ইয়াক বিবেচনা কৰিবলৈ জোৰ দিছো।

যদি অভিযুক্ত ব্যক্তিজনে স্বেচ্ছাই জবানবন্দী প্ৰদান কৰিছে, তেন্তে সেয়া কেৱল গ্ৰহণযোগ্যই নহয়, অত্যন্ত মূল্যবানও। জোৰ-জবৰদস্তিৰ প্ৰয়োগ নোহোৱা কৰিবলৈ আমি এনে সুৰক্ষা ব্যৱস্থা স্থাপন কৰিব লাগিব যিয়ে প্ৰক্ৰিয়াটোৰ ফলপ্ৰসূতাৰ ক্ষতি নকৰে। ইয়াক লাভ কৰিবলৈ হ'লে এনে গাঁথনিগত পৰিৱৰ্তন কৰিব লাগিব যিয়ে মুক্ত ইচ্ছাৰ সংৰক্ষণক অগ্ৰাধিকাৰ দিয়ে। দীৰ্ঘম্যাদীভাৱে আমি এনে কৌশল প্ৰস্তুত কৰা উচিত যিয়ে শাৰীৰিক শক্তিৰ ঠাইত বুদ্ধিমত্তা, অজ্ঞানতাৰ ঠাইত সজাগতা, আৰু থাৰ্ড ডিগ্ৰীৰ দৰে কঠোৰ জেৰা পদ্ধতিৰ ঠাইত অধিক উন্নত সঁজুলি আৰু প্ৰযুক্তিৰ ব্যৱহাৰ কৰিব লাগে। গাৰ্ড অৱ অনাৰৰ পৰা আৰম্ভ কৰি যান-বাহন নিয়ন্ত্ৰণ আৰু জটিল তদন্তলৈকে সকলো চঞ্চালি থকা আৰক্ষীজনৰ ধাৰণা পুৰণি হৈ পৰিছে। বিশেষ প্ৰশিক্ষণ, আইনী শিক্ষা প্ৰদান কৰা, আৰু আৰক্ষীসকলক আধুনিক প্ৰযুক্তিৰ সৈতে আপডেট কৰি ৰখাটো অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ। এজন জ্ঞাত আৰু সচেতন আৰক্ষী বিষয়া অপৰাধ প্ৰতিৰোধৰ ক্ষেত্ৰত এক মূল্যবান সম্পদ। অপৰাধ হ্ৰাস কৰাত আৰক্ষী আৰু সমাজ উভয়েই নিজৰ ভূমিকা সম্পৰ্কে সচেতন হোৱাটো প্ৰয়োজন। সম্প্ৰদায়কেন্দ্ৰিক অধিকাৰৰ অভাৱত বিচাৰককেন্দ্ৰিক প্ৰতিকাৰে কাম নকৰে। এই সকলোবোৰ কাৰকে সাধাৰণ আৰক্ষী বাহিনীৰ পৰা তদন্তকাৰী বিষয়াক পৃথক কৰি বৈজ্ঞানিক নীতিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত বিশেষ প্ৰশিক্ষণ প্ৰদানৰ দিশলৈ আঙুলিয়াই দিয়ে। এই বিশেষীকৰণ আৰক্ষী বাহিনীৰ ভিতৰত উলম্ব আৰু অনুভূমিক দুয়োটা দিশতে হ'ব লাগে। আটাইতকৈ ডাঙৰ কথাটো হ'ল আৰক্ষীসকলে জোৰ-জবৰদস্তিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰাৰ পৰা আঁতৰি আহি তাৰ পৰিৱৰ্তে সাংবিধানিক মূল্যবোধৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া উচিত।

আৰক্ষীৰ চোৰাংচোৱা আৰু তদন্তৰ সংস্কৃতি আৰু সংগঠনক ৰূপান্তৰিত কৰাৰ এক ব্যাপক পৰিকল্পনা অবিহনে ভাৰতীয় গণৰাজ্যই সামাজিক ন্যায়ৰ লক্ষ্যত উপনীত হ'ব নোৱাৰে আৰু বলতকৈ চোৰাংচোৱাক অগ্ৰাধিকাৰ দি নিজৰ আৰক্ষী ব্যৱস্থাৰ আমূল পৰিৱৰ্তন ঘটাব লাগিব, ভিআইপি নিৰাপত্তা, যান-বাহন নিয়ন্ত্ৰণ, সীমান্ত নিৰাপত্তাৰ দৰে পুৰণি কৰ্তব্যৰ পৰা বিচ্ছিন্ন এক বিশেষ আৰু প্ৰযুক্তিগতভাৱে উন্নত

বাহিনী সৃষ্টি কৰিব লাগিব। তেওঁলোকে এনে এক পেছাদাৰী নীতি-নিয়ম আৰু নৈতিকতা গঢ়ি তুলিব লাগে যাতে তেওঁলোকে ৰাজনীতি, ব্যৱসায় আৰু পেছাত ধূৰ্ত অপৰাধী, জটিল অপৰাধমূলক কাৰ্যকলাপ, আৰু চুৰি, ঠগবাজী আদিৰ দৰে ৰক্তপাতহীন অপৰাধৰ অপৰাধীয়ে (white-collar criminals) সৃষ্টি কৰা প্ৰত্যাহ্বানসমূহৰ ফলপ্ৰসূ সন্মুখীন হ'ব পাৰে আৰু তেওঁলোকে অশ্লীলতা, হিংসা বা অন্যান্য অনৈতিক কাৰ্যৰ আশ্ৰয় নোলোৱাকৈয়ে তেনে কৰা উচিত। আৰক্ষী বাহিনীৰ পদ্ধতি, আচৰণ আৰু নৈতিক মানদণ্ডই এখন সমাজে গ্ৰহণযোগ্য বুলি বিবেচনা কৰা সাংস্কৃতিক মূল্যবোধ আৰু চৰকাৰৰ প্ৰকৃত সংস্কাৰক প্ৰতিফলিত কৰে।

এই ধৰণৰ ব্যাপক প্ৰচেষ্টা বহুদিনৰ পৰাই চলি আছে। কাৰণ সংবিধানসমূহে স্বয়ংক্ৰিয়ভাৱে কাম নকৰে। কেৱল সমস্যা সমাধানৰ বাবে ন্যায়পালিকাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিলেই প্ৰথম অৱস্থাত সমস্যাবোৰ হোৱাটো বন্ধ নহয়। গতিকে আমি এতিয়া প্ৰয়োজনীয় বৃহত্তৰ পৰিৱৰ্তনৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰোঁ বিশেষকৈ কাৰণ এখন কল্যাণকামী ৰাষ্ট্ৰত আৰক্ষীৰ ভূমিকাৰ পুনৰাবৃত্তিমূলক বিষয়বস্তুৱে এটা ৰাষ্ট্ৰীয় আয়োগৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰা বুলি কোৱা হৈছে। আমাৰ মন্তব্য সংবিধানৰ ২০(৩)নং অনুচ্ছেদত সীমাবদ্ধ যদিও আমি এই বিষয়টোক এক ব্যাপক দৃষ্টিভংগীৰে আগবঢ়াইছো। আমাৰ লক্ষ্য হৈছে অভিযুক্ত ব্যক্তিৰ মৌনতাৰ অধিকাৰ ৰক্ষা কৰা, আৰক্ষীক অক্ষম কৰা নহয়। ২০(৩)নং অনুচ্ছেদ হৈছে আৰক্ষীৰ তদাৰক আৰু বলপূৰ্বক স্বীকাৰোক্তি ৰোধ কৰা এক অৰ্থপূৰ্ণ বিধান। এই প্ৰসংগত ন্যায়াধীশ হোৱাইটে মত প্ৰকাশ কৰিছে-

“.....আমাৰ অপৰাধমূলক ন্যায় ব্যৱস্থাৰ এটা মূল্য হৈছে ‘মানৱ ব্যক্তিস্বৰ পবিত্ৰতাক সন্মান কৰা’ আৰু চৰকাৰে স্বতন্ত্ৰভাৱে প্ৰমাণ সংগ্ৰহ কৰিব বুলি আশা কৰে বুলি ক’লেই আদালতে নিজৰ কাৰ্যৰ পৰিণতিৰ মূল্যায়ন কৰাৰ কৰ্তব্য পালন নকৰে। (এন্টে, পৃ. ৭১৫)। কেৱল অভিযুক্তৰ মৰ্যাদা ৰক্ষা কৰাই নহয়; ইয়াৰ লগত সমাজৰ আনৰ মংগল ৰক্ষা কৰাটোও জড়িত হৈ থাকে। গতিকে, এই বিশেষাধিকাৰে প্ৰতিনিধিত্ব কৰা মূল্যবোধবোৰেই গুৰুত্বপূৰ্ণ নহয়; সামগ্ৰিক নিৰাপত্তাৰ প্ৰতি সমাজৰ আগ্ৰহৰ সমানেই গুৰুত্ব আছে।”

“আদালতৰ এই সিদ্ধান্তৰ আধাৰ হৈছে স্বীকাৰোক্তিৰ ওপৰত গভীৰভাৱে শিপাই থকা অনাস্থা। তেওঁলোকে কয় যে অভিযুক্তক অধিবক্তা উপস্থিত

নোহোৱাকৈ সোধা উচিত নহয়, যদিহে তেওঁলোকে স্বেচ্ছাই সেই অধিকাৰ এৰি নিদিয়ে, আৰু তেওঁলোকে কঠোৰভাৱে ইংগিত দিয়ে যে অধিবক্তাই তেওঁলোকৰ ক্লায়েন্টসকলক মৌন হৈ থাকিবলৈ পৰামৰ্শ দিব লাগে। ইয়াৰ ফলত মূলতঃ ন্যায়িক ৰায়দান হয় যে অভিযুক্তৰ পৰা পোৱা প্ৰমাণ জোৰ-জবৰদস্তিৰ দ্বাৰা লাভ কৰা হওক বা নহওক, তেওঁলোকৰ বিৰুদ্ধে কোনো ধৰণে ব্যৱহাৰ কৰা উচিত নহয়। মূলতঃ বিৰোধী মতামতটোৱে যুক্তি আগবঢ়ায় যে আদালতৰ স্থিতিৰ পৰা অনুমান কৰিব পাৰি যে আৰক্ষীয়ে অভিযুক্তৰ পৰা পোনপটীয়াকৈ প্ৰমাণ সংগ্ৰহ কৰাটো মৌলিকভাৱে ভুল, আৰু এইটোৱেই হৈছে মতানৈক্যৰ কেন্দ্ৰীয় বিন্দু। আৰক্ষীয়ে গ্ৰেপ্তাৰ কৰাৰ বৈধ কাৰণ থকা সন্দেহজনক ব্যক্তিক সোধা-পোছা কৰা, অপৰাধ সংঘটিত কৰিছে নেকি বুলি সোধা, বা তেওঁলোকৰ গ্ৰেপ্তাৰৰ প্ৰমাণ দাখিল কৰাত কোনো ভুল, অনৈতিক, অসাংবিধানিক কথা দেখা নাপাওঁ, বিশেষকৈ যদি সন্দেহজনক ব্যক্তিজনক স্পষ্টভাৱে জনোৱা হয় যে তেওঁলোকে মৌন হৈ থাকিব পাৰে। (এস্কোবেডো বনাম ইলিনয়, ১২ এল.এড. ২ডি ৯৭৭ চাওক)। আজিলৈকে সন্দেহযুক্ত ব্যক্তিয়ে স্বেচ্ছাই আৰু জোৰ-জবৰদস্তি নকৰাকৈ কৰা স্বীকাৰোক্তি বা স্বীকাৰোক্তিক অপৰাধৰ শক্তিশালী প্ৰমাণ বুলি গণ্য কৰা হয়। (ব্ৰাউন বনাম ৱাকাৰ, ৪০ এল এড. ৮১৯, হপ্ট বনাম ইউটা ২৮ এল এড. ২৬২)। বিশেষকৈ যেতিয়া আন প্ৰমাণৰ দ্বাৰা সমৰ্থিত হয়, যেনে আৰক্ষীয়ে উল্লেখ কৰা সন্দেহজনক ব্যক্তিজনক লুকুৱাই ৰখা বা অপৰাধৰ সৈতে জড়িত বস্তু বিচাৰি উলিওৱা, এই স্বীকাৰোক্তিবোৰ অতি নিৰ্ভৰযোগ্য হৈ পৰে আৰু অভিযুক্তৰ অপৰাধবোধৰ ওপৰত আমাৰ আস্থা বহু পৰিমাণে বৃদ্ধি কৰে। তদুপৰি স্বীকাৰোক্তি দিয়াৰ প্ৰক্ৰিয়াটো যে অভিযুক্তৰ বাবে হানিকাৰক সেয়া কোনো কাৰণতে নিশ্চিত নহয়। ইয়াৰ বিপৰীতে ই মানসিক সকাহ দিব পাৰে আৰু পুনৰ্বাসনৰ সম্ভাৱনা বৃদ্ধি কৰিব পাৰে।

ইয়াৰ অৰ্থ এইটো নহয় যে আমি অভিযুক্ত ব্যক্তিৰ ব্যক্তিগত অধিকাৰক সন্মান জনোৱাৰ গুৰুত্বক অৱজ্ঞা কৰা উচিত, নতুবা আমি বৈষম্যহীনভাৱে সকলো স্বীকাৰোক্তি স্বীকাৰ কৰা উচিত নহয়। এই আদালতে দীৰ্ঘদিন ধৰি সংবিধান পঢ়ি আহিছে বাধ্যতামূলক স্বীকাৰোক্তি নিষিদ্ধ কৰিবলৈ, এইটো এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ নীতি যিটো পৰিত্যাগ কৰা উচিত নহয়।

প্ৰয়োজনীয় সঁজুলিৰ উল্লিতি নোহোৱালৈকে আইনখন লাহে লাহেহে আগবাঢ়িব। আমাৰ এই প্ৰস্তাৱ মাথোঁ আৰম্ভণিহে, চূড়ান্ত সমাধান নহয়।

হাতত থকা প্ৰকৃত ঘটনাটোৰ বিষয়ে শেষ টোকা। ২০(৩)নং অনুচ্ছেদৰ কিছুমান অংশ স্পষ্টভাৱে ব্যাখ্যা কৰা হৈছে যদিও আন কিছুমান অংশ এতিয়াও স্পষ্ট নহয় আৰু ভালদৰে বুজা হোৱা নাই। শেহতীয়াকৈ পূৰ্বৰ বহু বিশিষ্ট ব্যক্তিয়ে এতিয়া অপৰাধমূলক তদন্তৰ সন্মুখীন হৈছে, যাৰ ফলত আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰা প্ৰশ্নৰ পৰা সুৰক্ষাৰ বাবে কৰা অনুৰোধ হঠাতে বৃদ্ধি পাইছে। এই আইনী যুদ্ধবোৰত জয়ী হ'লে সাধাৰণতে প্ৰকৃত লাভ অতি কম হয় বা একেবাৰেই নাথাকে। এই ক্ষেত্ৰত আত্ম-অভিযোগৰ বিৰুদ্ধে সুৰক্ষাৰ পৰিসৰ আগতে স্পষ্ট কৰা হোৱা নাই, সেয়েহে এই গোচৰটোত, ন্যায়ৰ স্বার্থত, আমাৰ বাবে অধিক নমনীয় দৃষ্টিভঙ্গী গ্ৰহণ কৰাটো প্ৰয়োজনীয় হৈ পৰিছে। আমাৰ দৃষ্টিত যদি কোনো দণ্ডাধীশে ভাৰতীয় দণ্ডবিধি আইনৰ ১৭৯ নং ধাৰাত কোনো গোচৰৰ সৈতে মোকামিলা কৰি আছে আৰু অভিযুক্তৰ বিৰুদ্ধে একাধিক অপৰাধৰ সন্দেহ হয়, তেন্তে তদন্ত সাধাৰণতকৈ অধিক জটিল হৈ পৰে।

আমি আমেৰিকাৰ ৰায় আৰু ভাৰতীয় নজিৰ দুয়োটাকে বিবেচনা কৰি এটা জটিল সাংবিধানিক বিষয়ৰ সন্দৰ্ভত আইনখন স্পষ্ট কৰিছো। ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ ধাৰা ১৬০(১)-ৰ বিধানৰ বিৰুদ্ধে এগৰাকী মহিলাক থানালৈ আহিবলৈ কোৱাটোৱে উত্তেজনাৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে আৰু ফলত স্বেচ্ছামূলক আত্মদোষী সাব্যস্ত হ'ব পাৰে। কিছুমান প্ৰশ্নৰ ফলত আত্মদোষী সাব্যস্ত হ'ব পাৰে। তদুপৰি উপস্থাপন কৰা পৰিস্থিতিৰ বাবে দণ্ডাধীশে অন্যান্য চলি থকা বা সম্ভাৱ্য গোচৰৰ সময়ক তদন্ত কৰি উত্তৰসমূহ আত্ম-অভিযোগমূলক নেকি সেইটো নিৰ্ণয় কৰিব লাগিব। ইয়াৰ উপৰিও আত্মদোষী সাব্যস্ত হোৱাৰ প্ৰতি সংবেদনশীলতা প্ৰমাণ কৰাৰ প্ৰক্ৰিয়াই ২০(৩)নং অনুচ্ছেদত প্ৰদান কৰা সুৰক্ষা দুৰ্বল কৰি তুলিব পাৰে। আমি ভাবো যে এই ৰায়দানে ইয়াৰ আইনী দিশসমূহ স্পষ্ট কৰি দিয়াৰ পিছতো আৰু কিছুমান বাস্তৱিক দুৰ্বলতা স্বীকাৰ কৰাৰ পিছতো দণ্ডাধীশৰ কাৰ্যবিধিত এই অভিযোগ অব্যাহত ৰখাটো ন্যায়সংগত নহ'ব। বিশেষকৈ অভিযুক্তই যদি প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিবলৈ অস্বীকাৰ কৰে তেন্তে কি হ'ব সেই বিষয়ে আমি আলোচনা কৰা নাছিলো, বিশেষকৈ যদিহে এইবোৰ প্ৰশ্নৰ বেছিভাগেই দোষী সাব্যস্ত কৰিব পাৰে আনহাতে দুই এটাই নিৰাপদ আনুষ্ঠানিক প্ৰশ্ন

থাকে। গতিকে, আমি অধিবক্তাক পৰামৰ্শ দিলোঁ যে, আইনৰ কৰ্তৃত্ব বজাই ৰাখিবলৈ অভিযুক্তই তেওঁলোকক দোষী সাব্যস্ত নকৰা সকলো প্ৰাসংগিক প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিবলৈ প্ৰতিশ্ৰুতিবদ্ধ হ'ব লাগে। যদিহে অভিযুক্তই এই প্ৰতিশ্ৰুতিত সন্মতি দিয়ে তেন্তে চৰকাৰে সাময়িকভাৱে বিচাৰ প্ৰত্যাহাৰ কৰিব। যদিহে পিছত অভিযুক্তই তেওঁলোকৰ প্ৰতিশ্ৰুতি ভংগ কৰে, তেন্তে চৰকাৰে বিচাৰ পুনৰ আৰম্ভ কৰিব পাৰে, আৰু অভিযুক্তক তেওঁলোকৰ কথা পালন নকৰাৰ বাবে জবাবদিহি হ'ব পাৰে। এই প্ৰস্তাৱৰ প্ৰতি চৰকাৰৰ সঁহাৰি আইনী শুদ্ধতাৰ প্ৰতি তেওঁলোকৰ দায়বদ্ধতাৰ উল্লেখযোগ্য প্ৰদৰ্শন। ইয়াৰ উপৰিও ইয়াত বিচাৰ প্ৰত্যাহাৰ কৰাৰ ক্ষমতা নিয়ন্ত্ৰণ কৰা নীতিসমূহ ব্যাখ্যা কৰা হৈছে আৰু তলত দিয়া ধৰণে সিদ্ধান্ত লোৱা হৈছে:

"সকলো দিশৰ পৰা চালি-জাৰি চাই আৰু ৰেকৰ্ডত থকা তথ্য আৰু পৰিস্থিতিৰ ওপৰত সযতনে বিবেচনা কৰাৰ পিছত চৰকাৰে এই সিদ্ধান্তত উপনীত হৈছে যে ৰাজ্য চৰকাৰে প্ৰত্যাহাৰৰ ন্যায্যতা প্ৰদান কৰিব পৰা কোনো পৰিস্থিতি নাই।"

আমি বিশ্বাস কৰোঁ যে কোনো আইনী গোচৰৰ সৈতে জড়িত ব্যক্তিয়ে, উচ্চ স্থানত হওক বা নহওক, আদালতক নিৰ্দেশনা দিবলৈ চেষ্টা কৰা উচিত নহয় বৰঞ্চ আদালতৰ দৃষ্টিভংগী শূন্য লাগে আৰু যিকোনো জটিলতাক ব্যাখ্যা কৰিব লাগে। আপীলকাৰীয়ে বাৰে বাৰে এই বিষয়টো উত্থাপন কৰিলেও আমি বিচাৰৰ উদ্দেশ্যৰ বিষয়ে কোনো বিচাৰ নকৰো, কাৰণ আদালতত ই প্ৰাসংগিক নহয়। কিন্তু আমি স্বীকাৰ কৰোঁ যে ৰাজ্যখনৰ এই বক্তব্যই হেমলেটৰ এটা উক্তিৰ কথা মনত পেলাই দিয়ে: "The lady protests too much, methinks."

আমি মহাধিবক্তাৰ এই প্ৰচেষ্টাৰ সলাগ ল'ব বিচাৰো, কিন্তু এনে লাগে যেন হয়তো কিছুমান কাৰণত চৰকাৰী অধিবক্তাই বিবৃতিটোত তেওঁলোকৰ বক্তব্যক সাৱধানে শব্দৰে লিখিবলগীয়া হৈছিল।

সামৰণিত আমি এই গোচৰৰ আইনী দিশসমূহ ভালদৰে বিবেচনা কৰিছো, আৰু আমি বিশ্বাস কৰোঁ যে এইটো এনে এটা গোচৰ য'ত চৰকাৰে কোনো পক্ষপাতিত্ব নোহোৱাকৈ কাম কৰি বিচাৰ প্ৰত্যাহাৰ কৰিব লাগিছিল। চৰকাৰ বুলি কওঁতে আমি

অভিযোগকাৰী- জনসেৱকক বুজাইছোঁ যিজন দলৰ প্ৰতিবাদী। চৰকাৰে নিজৰ অধীনস্থক গোচৰটো প্ৰত্যাহাৰ কৰিবলৈ আনুষ্ঠানিকভাৱে নিৰ্দেশ দিব নালাগে, কিয়নো এজন ৰাজহুৱা সেৱকে আইনী বাধ্যবাধকতাৰ অধীনত স্বতন্ত্ৰভাৱে কাম কৰে। মন কৰিবলগীয়া যে এই চৰকাৰখনে আপীলকাৰীৰ বিৰুদ্ধে বিচাৰ আৰম্ভ কৰা বা প্ৰত্যাহাৰ কৰিবলৈ অস্বীকাৰ কৰাৰ সময়ত কেৱল আইনী বিবেচনাৰ দ্বাৰাহে প্ৰেৰিত হয়, বাহ্যিক কাৰকৰ দ্বাৰা নহয়। আমি বৈধভাৱে বিচাৰ প্ৰত্যাহাৰ কৰাৰ কিছুমান (কিন্তু সকলো নহয়) আইনীভাৱে প্ৰাসংগিক কাৰণ উল্লেখ কৰিছোঁ আৰু এই আদালতৰ পৰামৰ্শই সাধাৰণতে অনুচিত ভিত্তিৰ অভিযোগ খাৰিজ কৰে, কিন্তু ৰাষ্ট্ৰই সঠিক মাপকাঠীৰ ওপৰত অত্যধিক যুক্তি দিছে। আমি অধিক প্ৰাসংগিক কাৰণ দিব পাৰিলোহেঁতেন, কিন্তু এনে কাৰণ আগবঢ়োৱা নাই কাৰণ এই পৰ্যায়ত উপযুক্ত ব্যৱস্থা হ'ল বৰ্তমানৰ বিচাৰক খাৰিজ কৰা।

আমি এনে কৰাৰ কাৰণ কি? ন্যায় প্ৰদান কৰাটো নিশ্চিত কৰিবলৈ। আইনৰ ১৬০ ধাৰাৰ বিৰুদ্ধে গৈ যেতিয়া এগৰাকী মহিলাক থানালৈ মাতি অনা হয় আৰু যেতিয়া তেওঁ কিছুমান অনুমতিপ্ৰাপ্ত আৰু কিছুমান অনুমতিহীন প্ৰশ্নবাণৰ সন্মুখীন হয়, য'ত আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰাৰ বিৰুদ্ধে সাংবিধানিক সুৰক্ষা কিছু দিশত (এতিয়ালৈকে) স্পষ্ট নহয়, যেতিয়া এই আদালতত অভিযুক্তৰ অধিবক্তাই আমি স্থাপন কৰা আইন অনুসৰি উত্তৰ দিবলৈ সন্মত হয়, যেতিয়া অভিযুক্তক ফৌ.কা.বি. আইনৰ ১৬১ ধাৰা মানি চলা আৰু যিকোনো প্ৰতিৰোধ পৰিত্যাগ কৰা- এই চুক্তিৰ জৰিয়তে লাভ কৰা হয়, যেতিয়া ইয়াৰ লগত জড়িত ব্যৱহাৰিক বিষয়সমূহৰ জটিলতাৰ বাবে আমাৰ বিচাৰত উল্লেখ কৰা অনুসৰি আত্মদোষী সাব্যস্ত কৰাৰ বাবে আৰক্ষীৰ হেঁচাত সুৰক্ষা দিবলৈ অতিৰিক্ত পদক্ষেপৰ প্ৰয়োজন হয়, আমি বিশ্বাস কৰোঁ যে বিচাৰৰ কাম আগবঢ়াই নিলে আইনৰ শাসনক সন্মান কৰা যেন লাগিব পাৰে, কিন্তু বিচাৰক খাৰিজ কৰাটোৱেই সঁচাকৈ ন্যায়ৰ সেৱা কৰে- গতিকে বৰ্তমানৰ বিচাৰক খাৰিজ কৰাটোৱেই সঠিক ব্যৱস্থা। আমি দুঃখিত যে কাৰ্যবাহীয়ে সমস্যাটোৰ এই দিশটো লক্ষ্য কৰা নাই, আৰু ইয়াৰ আঁৰৰ কাৰণবোৰ অনুধাৱন কৰা নাই।

পৰিস্থিতি বিবেচনা কৰাৰ পিছত আমি তলত দিয়া আদেশ জাৰি কৰিবলৈ ২৬৬ নং অনুচ্ছেদৰ লগতে ১৩৬ নং অনুচ্ছেদ আৰু ফৌ.কা.বি. আইনৰ ৪০১ নং

অনুচ্ছেদৰ অধীনত আমাৰ কৰ্তৃত্ব ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ বাছি লওঁ। আমি বিশ্বাস কৰোঁ যে আৰক্ষীয়ে উত্থাপন কৰা অসংখ্য প্ৰশ্নই আত্মদোষী সাব্যস্ত নকৰে, আৰু উত্থাপিত কিছুমান আশংকা সম্পূৰ্ণ অপ্ৰাসংগিক। প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিয়াটো এজন নাগৰিকৰ কৰ্তব্য, আৰু তেনে নকৰিলে দোষী সাব্যস্ত হ'ব পাৰে। আপীলকাৰীয়ে সকলো প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিবলৈ সন্মত হ'ব লাগিব, যিয়ে তেওঁ চলি থকা বা আসন্ন তদন্ত বা আইনী ব্যৱস্থাত বিশেষভাৱে জড়িত হোৱাৰ পৰা বচাব। যদি তেওঁ কিছুমান প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিয়াৰ বিৰুদ্ধে সুৰক্ষা দাবী কৰে, তেন্তে তেওঁ সেই গোচৰ বা অপৰাধৰ বিষয়ে সবিশেষ তথ্য প্ৰকাশ নকৰাকৈ চমুকৈ উল্লেখ কৰিব লাগে, যিয়ে তেওঁক যুক্তিসংগতভাৱে বিশ্বাস কৰায় যে তেওঁৰ উত্তৰে তেওঁক দোষী সাব্যস্ত কৰিব পাৰে। যদি সমগ্ৰ প্ৰশ্ন প্ৰক্ৰিয়াৰ পিছত সংশ্লিষ্ট বিষয়ই যুক্তিসংগতভাৱে বিশ্বাস কৰে যে আত্মদোষী সাব্যস্ত হোৱাৰ অজুহাতত উত্তৰ দিবলৈ অস্বীকাৰ কৰাটো ইচ্ছাকৃতভাৱে উলংঘা কৰা হৈছে, তেন্তে আমি উল্লেখ কৰা নীতিসমূহৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি তেওঁলোকক ব্যক্তিজনৰ বিৰুদ্ধে গোচৰ চলাবলৈ অনুমতি দিয়া হয়। অস্পষ্ট ভয় আৰু লুকাই থকা হেঁচাত সাধাৰণ মানুহক অপ্ৰয়োজনীয়ভাৱে অশান্তি দিবলৈ ভাৰতীয় দণ্ডবিধি আইনৰ ১৭৯ নং ধাৰা বেছি মুক্তভাৱে ব্যৱহাৰ কৰা উচিত নহয়, যদিও ১৭৯ নং ধাৰাটো ২০(৩)নং অনুচ্ছেদৰ সাংবিধানিক সীমাৰ ভিতৰত পৰে।

আপীলকাৰীয়ে তেওঁৰ অধিবক্তাৰ জৰিয়তে ওপৰৰ নিৰ্দেশনাসমূহ মানি চলি প্ৰাসংগিক কিন্তু আত্মদোষী নোহোৱা (পূৰ্বতে ব্যাখ্যা কৰা ধৰণে) সকলোধৰণৰ আৰক্ষীৰ জেৰাৰ উত্তৰ দিবলৈ প্ৰতিশ্ৰুতি দিয়ে। আৰক্ষী বিষয়ই তেওঁক থানালৈ মাতিব নোৱাৰিব, কিন্তু ফৌ.কা.বি. আইনৰ ১৬০(১) ধাৰা অনুসৰি জেৰা কৰিব পাৰিব। আপীলকাৰীৰ অধিবক্তাই লিখিত প্ৰতিশ্ৰুতি প্ৰদান কৰক বা নকৰক, আজিৰ পৰা দহ দিনৰ ভিতৰত উপৰোক্ত নিৰ্দেশনা অনুসৰি আপীলকাৰীয়ে লিখিত প্ৰতিশ্ৰুতি দাখিল কৰিব লাগিব। আচলতে, আমি তেওঁক এইমাত্ৰ ব্যাখ্যা কৰা আইন অনুসৰি উত্তৰ দিবলৈ নিৰ্দেশ দিওঁ।

কটকৰ মহকুমাধিপতি সদৰৰ ফাইলত অভিযোগ গোচৰ নং ২(গ) ৩৮৮/১৯৭৭-ৰ বিচাৰ প্ৰক্ৰিয়া ইয়াৰ দ্বাৰা বাতিল কৰা হৈছে আৰু আপীলৰ অনুমতি দিয়া হৈছে।

অনুবাদক- মায়ত্রী মহন্ত, জ্যেষ্ঠ অনুবাদক, অনুবাদ শাখা

DISCLAIMER

"The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation".

“স্থানীয় ভাষালৈ অনূদিত এই ৰায় গোচৰত জড়িত পক্ষই বুজি পোৱাৰ উদ্দেশ্যে সীমিত ব্যৱহাৰৰ বাবেহে। ইয়াৰ বাদে অন্য ক্ষেত্ৰত অনূদিত ৰূপ ব্যৱহৃত নহ'ব। সকলো ব্যৱহাৰিক আৰু বিভাগীয় কামৰ লগতে ৰায়ৰ কাৰ্য্যকৰীকৰণ আৰু ৰূপায়ণৰ ক্ষেত্ৰতো এই ৰায়ৰ ইংৰাজী সংস্কৰণটোৱেই সঠিক বুলি বিবেচিত হ'ব।”